เรียนรู้กฎ ปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎ และมรรควิธีพ้นไปจากกฎ

กฎเกณฑ์กรรม

สุภีร์ ทุมทอง

กฎเกณฑ์กรรม สุภีร์ ทุมทอง

กฎเกณฑ์กรรม

สุภีร์ ทุมทอง

กฎเกณฑ์กรรม
โดย สุภีร์ ทุมทอง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๔ จำนวน ๓๕,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๓๐,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก / ภาพประกอบ โกสินทร์ ขาวงาม
แบบปก / รูปเล่ม กิ่งกรุณา ไพบูลย์

เจ้าภาพจัดพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์
บริษัท เปเปอร์กรีน จำกัด
ผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป

ดำเนินการผลิตโดย สำนักพิมพ์ฟรีมายด์
27/33 ซอยศรีบำเพ็ญ ถนนพระราม 4 แขวงทุ่งมหาเมฆ
เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120 โทรศัพท์ 0-2637-8600 โทรสาร 0-2637-8601
http://www.freemindbook.com

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์
296 ซอยอรุณอมรินทร์ 30 แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
โทรศัพท์ 0-2433-0026-7 โทรสาร 0-2433-8587
http://www.parbpim.com

แจกเป็นธรรมทาน ห้ามจำหน่าย

www.ajsupee.com

หนังสือเล่มนี้ทำจากกระดาษ EO 59.2 gsm.
www.papergreen.co.th 02-682-8852-4

คำนำ

หนังสือ **"กฎเกณฑ์กรรม"** นี้ เรียบเรียงจากคำบรรยาย ๒ แห่ง คือ บทที่ ๑ และบทที่ ๒ เรียบเรียงจากคำบรรยายในหัวข้อศึกษาและปฏิบัติธรรม ที่เบ็นซ์ทองหล่อ กรุงเทพฯ คุณเอมวดี เกียรติศิริ และคุณจีระภา เข็มทอง เป็นผู้ถอดเทป ส่วนบทที่ ๓ เรียบเรียงจากคำบรรยายบรรยายในหัวข้อ สาระธรรมจากพระสุตตันตปิฎก ที่ชมรมคนรู้ใจ กรุงเทพฯ คุณชัญญภัค พงศ์ชยกร และคุณธนภร ต่อศรี เป็นผู้ถอดเทป ผู้บรรยายได้นำมาปรับปรุงเพิ่มเติมตามสมควร

เนื้อหาที่บรรยายนั้น ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรรม เริ่มตั้งแต่มุมมองอย่างกว้างที่สุด คือ กรรมในฐานะกฎธรรมชาติ และได้แยกแยะกรรมในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจกรรมอย่างถูกต้องและครอบคลุม และสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับกรรม ๕ เรื่อง คือ (๑) สุขทุกข์ใครทำให้ (๒) ไม่มีวิญญาณไปเสวยวิบาก (๓) การแก้กรรม (๔) การชำระล้างกรรม (๕) ความสิ้นกรรม **โดยวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เรื่องกรรม คือ การกลับมามีจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตนเองด้วยความพากเพียร ให้เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ มีความรู้ตัวในการทำ การพูด การคิด จนกระทั่งรู้จักการประพฤติพรหมจรรย์ คือ การฝึกฝนตนเองตาม**

หลักไตรสิกขาเพื่อให้อริยมรรคเกิดขึ้น อิสระจากกรรม ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

ขออนุโมทนาผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณญาติธรรมทั้งหลายที่มีเมตตาต่อผู้บรรยายเสมอมา หากมีความผิดพลาดประการใด อันเกิดจากความด้อยสติปัญญาของผู้บรรยาย ก็ขอขมาต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย และขออโหสิกรรมจากท่านผู้อ่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุภีร์ ทุมทอง

ผู้บรรยาย

ส า ร บั ญ

กฎเกณฑ์กรรม

สุภีร์ ทุมทอง

ทุกข์และการพ้นไปแห่งทุกข์นี้ เป็นกฎเกณฑ์ตามธรรมชาติล้วนๆ มีความสัมพันธ์เป็นปัจจัยอิงอาศัยกัน กรรมก็เป็นส่วนหนึ่งในนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำให้เกิดทุกข์ เป็นปฏิจจสมุปบาทสายเกิดทุกข์ เราอยู่ในโลกก็ต้องทำกรรมวนเวียนไป แต่ต้องทำกรรมให้มันถูก ละกรรมที่ไม่ดีออกไป ทำกรรมดี และให้ดีกว่านั้นคืออยู่เหนือกรรม

กฎเกณฑ์กรรม ๑

บรรยายวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๑

ขอนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย
สวัสดีครับท่านผู้สนใจในธรรมะทุกท่าน

วันนี้บรรยายศึกษาและปฏิบัติธรรม ครั้งที่ ๑๑ นะครับ จะพูดถึงเรื่อง กรรมตอนที่ ๑ เรื่องกรรมนี้จะพูด ๒ ครั้ง โดยจะอธิบายกรรมในแง่มุมต่างๆ ให้ท่านฟัง ในคราวก่อนๆ ผมก็ได้พูดถึงวิธีการปฏิบัติธรรม การฝึกสติสัมปชัญญะให้เราสามารถรู้เท่าทันความคิดความรู้สึกของตนเอง จนกระทั่งเข้าใจตนเองอย่างแจ่มแจ้ง ถึงการอยู่เหนือโลกได้ อันนั้นเป็นขั้นสูงสุด แต่ว่าเราทั้งหลายยังอยู่ในโลก ยังมีการทำกรรมวนเวียนอยู่ ก็ควรเข้าใจเรื่องกรรมให้ถูกต้อง เพราะการอยู่ในโลกนี้ต้องมีการทำกรรม **มีการรับรู้โลกและมีการกระทำคืนต่อโลก** เราจะได้อยู่กับโลกได้อย่าง

ถูกต้อง ประพฤติต่อโลกอย่างถูกต้อง ในขณะที่เรายังไม่ถึงการพ้นทุกข์ ยังไม่ได้บรรลุธรรม ก็ต้องสำรวมระวังในการกระทำเอาไว้

หลักความจริงกับหลักปฏิบัติต่อความจริง

คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น ถ้าแยกออกก็มีอยู่ ๒ แนวหลักๆ แนวที่ ๑ คือ พระองค์ทรงแสดงความจริงของธรรมชาติ ธรรมชาติมันเป็นเช่นนั้นของมันเอง เป็นธรรมะ เป็นธาตุ ไม่มีใครที่เป็นผู้มีอำนาจอยู่เบื้องหลังเลย เป็นแต่ธรรมะล้วนๆ ที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีใครมีอำนาจดลบันดาลอะไร พระองค์ทรงสอนเรื่อง อิทัปปัจจยตาปฏิจจ-สมุปบาท ไตรลักษณ์ *เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะการเกิดขึ้นของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะการดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป* สิ่งนี้เป็นเหตุ สิ่งนี้เป็นผล สิ่งที่เป็นผลก็เป็นเหตุให้สิ่งอื่นต่อไปเรื่อยๆ ทุกสิ่งอาศัยกันและกันเกิดขึ้น ไม่มีสิ่งไหนที่อยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวหรืออยู่ได้มั่นคงถาวรด้วยตัวเอง มีแต่สิ่งที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยและแตกดับไปตามสมควร ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ คือ เป็นสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับไป คงอยู่ได้ไม่นาน อยู่ได้เพียงชั่วคราว จากไม่มีก็มามีขึ้น จากมีแล้วก็ไปสู่ความไม่มี

ที่สิ่งต่างๆ มันมีเหตุจึงเกิดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุ เรียกว่า **อิทัปปัจจยตา** ความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย จึงมีสิ่งนี้ และเรียกว่า **ปฏิจจสมุปบาท** สิ่งทั้งหลายอิงอาศัยกันและกันจึงเกิดขึ้น สิ่งไหนที่เกิดขึ้นแล้วมันก็มีลักษณะที่เป็น**ไตรลักษณ์** คือ เป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วมันต้องดับไป สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง มีปัจจัยที่ทำให้มันเกิดมากมาย ปัจจัยที่ทำให้เกิดก็เป็นของไม่เที่ยง สิ่งที่เกิดจากปัจจัยก็เลยพลอยไม่เที่ยงไปด้วย นี่เรียกว่า สิ่งนั้นมันทนอยู่ในสภาพเดิมของมันไม่ได้ มันเป็นทุกข์ ไม่สมบูรณ์ในตัวมันเอง จะเอาเป็นที่พึ่งพิงจริงๆ ไม่ได้ และ เป็นอนัตตา ไม่สามารถบังคับบัญชาเอาตามใจชอบได้ หรือจะไปแสวงหาตัวตนถาวร แสวงหาผู้มีอำนาจบังคับนั้น ไม่สามารถที่จะหาได้ มีแต่สิ่งที่เป็นไปตามเหตุปัจจัยล้วนๆ เกิดขึ้นเป็นคราวๆ สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วดับไป เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีบุคคลหรือผู้มีอำนาจอยู่เบื้องหลัง อันนี้คือกฎความจริงของธรรมชาติ

เมื่อทรงแสดงความจริงอย่างนี้แล้ว พระองค์ก็สอนวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากความจริงด้วย เป็นคำสอนแนวที่ ๒ ซึ่งพระองค์ทรงเน้นมากเป็นพิเศษ เพราะว่าถึงพระองค์จะตรัสรู้ความจริงของธรรมชาติแล้ว ถ้าไม่มีพระธรรมต่างๆ มาสอนเรา ไม่มีวิธีการปฏิบัติมาแนะนำ เราก็ไม่สามารถเกิดปัญญาที่จะเห็นอย่างนั้นได้ ความจริงเป็นสิ่งสำคัญ แต่ที่สำคัญกว่าคือทำอย่างไรจะให้เกิดปัญญาได้เห็นความจริง

ผู้ที่พ้นทุกข์แล้ว ผู้ที่ถึงวิมุตติหลุดพ้นแล้ว ท่านมาบอกความจริงให้ฟัง นี้ก็เป็นความรู้ของท่าน ที่สำคัญกว่านั้นคือทำอย่างไรเราจะหลุดพ้นได้บ้าง อันนี้แหละที่สำคัญ

จึงมีคำสอนประเภทที่ ๒ ขึ้นมา แสดงถึง**วิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากความจริง** คือคำสอนในแนวปฏิบัติ วางกรอบหลักการในการปฏิบัติตามแนว**อริยสัจ ๔** ก็ดี เรื่องของ**กรรม**ก็ดี เรื่องการปฏิบัติตามลำดับใน**ไตรสิกขา** จนกระทั่ง**อริยมรรค**ทั้งแปดสมบูรณ์ รวมทั้งข้อปฏิบัติอื่นๆ ที่เป็นคำสอนแนวจริยธรรมทั้งหมด ก็เป็นวิธีการปฏิบัติที่จะทำให้ได้รับประโยชน์จากความจริง

หลักคำสอนเรื่องอริยสัจ เป็นคำสอนประเภทหลักการที่ครอบคลุมการรู้ความจริงของธรรมชาติ นำมาใช้ในการปฏิบัติเพื่อให้ถึงการพ้นทุกข์ พระองค์สอนว่า ทุกขอริยสัจให้รู้ให้แจ่มแจ้ง ให้รู้ว่ามันเป็นตัวทุกข์ ทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นของไม่เที่ยง เป็นของแปรปรวน มีเหตุเกิดขึ้นเป็นคราวๆ แล้วก็ดับไป หน้าที่ของเราคือเข้าใจมันให้แจ่มแจ้ง ดูมันตามที่เป็นจริง เมื่อดูบ่อยๆ ก็เข้าใจ มีปัญญาเกิดขึ้น ตัณหาก็หมด

อริยสัจ ๔ เป็นคำสอนที่พระองค์สอนวิธีการที่เราจะได้รับประโยชน์จากความจริง **ประโยชน์สูงสุดของความเป็นมนุษย์คือทำให้ตนเองพ้นทุกข์** ถ้าเราเข้าใจเรื่องอริยสัจ ๔ เพียงอย่างเดียว ก็เข้าใจทั้งกฎความจริงและเข้าใจวิธีการปฏิบัติไปด้วยในตัว แต่บางครั้งเราไป

สนใจคำสอนแง่ใดแง่หนึ่งมากเกินไป ลืมศึกษาคำสอนอีกแง่หนึ่ง ก็อาจจะเข้าใจผิดพลาดได้ เช่น เราสนใจเรื่องกรรม เราก็ศึกษาในเรื่องกรรมแง่มุมเดียว เราอาจจะเกิดความเข้าใจผิดในเรื่องอื่นๆ ได้ ฉะนั้น เวลาเราศึกษาคำสอน จึงควรศึกษาให้ครบแง่มุม ศึกษาเรื่องกฎความจริงว่าเป็นอย่างไร วิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากความจริงมีวิธีการอย่างไร โดยเฉพาะที่สำคัญก็คือเรื่องอริยสัจ ๔ ซึ่งผมได้อธิบายไปแล้วในครั้งก่อนๆ

อริยสัจ ๔ พูดถึงเรื่องทุกข์ คือ กายกับใจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ให้เราดูให้เข้าใจว่า แท้ที่จริงเป็นทุกข์ล้วนๆ ไม่ใช่ตัวเรานะ ไม่ใช่สุขบ้างทุกข์บ้าง ไม่ใช่หนีทุกข์อย่างหนึ่งไปเอาทุกข์อีกอย่างหนึ่ง **ทุกข์ให้รู้** ที่ต้องละคือตัณหา ความต้องการ ความทะยานอยากของจิต ความอยากได้ดี อยากหนีร้าย อยากจะบังคับนั่นบังคับนี่ให้ได้ดังใจ **สมุทัยนี้ควรละ นิโรธคือพระนิพพานควรทำให้แจ้ง** ทำให้เป็นอารมณ์ของจิต จิตได้เห็นเป็นประสบการณ์ตรง **อริยมรรคมีองค์แปดควรทำให้เจริญ**

หลักปฏิบัติที่ครอบคลุมที่สุดก็คือหลักอริยสัจนี่แหละ ถ้าเข้าใจอริยสัจแล้วต่อไปเราก็จะเข้าใจหลักอื่นๆ ที่พระองค์ทรงแสดงได้ดี เช่น เรื่องกรรม กรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของอริยสัจนั่นเอง แต่เป็นส่วนที่ท่านอธิบายให้เห็นว่า กระบวนการเกิดทุกข์มาได้อย่างไร และการวนเวียน

ของวัฏฏะเป็นไปได้อย่างไร เป็นส่วนหนึ่งของอริยสัจในเรื่องทุกขสมุทัย มรรคมีองค์แปดหรือไตรสิกขาก็เป็นส่วนหนึ่งของอริยสัจ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้ถึงความอิสระจากทุกข์ ที่เรียกว่าทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ เป็นการฝึกฝนให้เกิดวิชชาขึ้นมา

ถ้าพูดถึงการปฏิบัติแท้ที่จริงแล้วไม่มีอะไรมาก เป็นการสร้างวิชชาให้เกิดขึ้น เมื่อมีวิชชาก็สว่าง มองเห็นความจริง ที่เราวนเวียนอยู่เพราะมีอวิชชาเหลืออยู่ ก็เลยไปสร้างอภิสังขาร มีกิเลสต่างๆ ไปทำกรรมวนเวียน ทำกรรมแล้วก็มีวิบากเป็นผล ทีนี้ ถ้าต้องการพ้นจากวงจรกรรมนี้ต้องมีวิชชา มีความรู้ความเข้าใจในชีวิต เมื่อหมดอวิชชา มีวิชชาเกิดขึ้นก็ไม่หลงปรุงแต่งสังขาร ไม่เกิดการทำกรรมอีก ที่ยากคือความเคยชินของจิตที่มีความหลง มีความเห็นผิด มีความยึดมั่นถือมั่นมาก ไม่รู้อริยสัจ จึงมีวิธีการฝึกฝนต่างๆ ที่พระองค์สอนไว้ ฉะนั้น สรุปแล้ว คำสอนแยกเป็น ๒ แนวหลักๆ คือ (๑) แสดงกฎความจริงแห่งธรรมชาติ (๒) แสดงวิธีการปฏิบัติเพื่อได้รับประโยชน์จากความจริง

กรรมเป็นปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดทุกข์

วันนี้จะอธิบายเรื่องกรรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกฎธรรมชาติ กฎธรรมชาติฝ่ายที่เป็นไปตามเหตุปัจจัยหลักใหญ่ที่สุด คือกฎ**อิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท** ซึ่งมีความหมายว่า *ทุกสิ่งเป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ*

มีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยอิงอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่มีสิ่งใดที่เป็นของเที่ยงแท้ถาวร และไม่มีตัวการอื่นที่เป็นผู้สร้างหรือผู้มีอำนาจบันดาล นี้คือตัวกฎแท้ๆ เราจึงไม่ต้องไปหาว่า มีใครคอยบังคับอยู่เบื้องหลัง แท้ที่จริงมีแต่ธรรมะทั้งนั้นแหละ ธรรมะล้วนๆ นะ ธรรมะเป็นไปอย่างนั้นของมันเอง เมื่อคนเข้าถึงธรรมะแล้ว ก็ไม่มีสิ่งอื่นที่จะต้องเข้าถึงอีก การเข้าถึงธรรมะคือเข้าถึงปฏิจจสมุปบาท **ผู้ใดเห็นปฏิจจสมุปบาทผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรมะ ผู้ใดเห็นธรรมะ ผู้นั้นชื่อว่าเห็นพระพุทธเจ้า**

กฎธรรมชาตินี้มีทั้งฝ่ายที่ทำให้เกิดทุกข์ และฝ่ายที่ทำให้หมดทุกข์ นี้พูดถึงกระบวนการทำงานในจิตใจเรานะมีฝ่ายเกิดทุกข์กับฝ่ายหมดทุกข์ สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงรู้มีมาก แต่ที่พระองค์นำมาแสดงนั้นเฉพาะเรื่อง**ทุกข์กับการพ้นไปแห่งทุกข์เท่านั้น** เพราะว่า เรื่องอื่นๆ เป็นความรู้ที่เกินจำเป็นสำหรับเราทั้งหลาย เราอาจมีความรู้สร้างเครื่องมือต่างๆ มากมายมาใช้สำหรับอำนวยความสะดวก ให้เรามีชีวิตที่สะดวกสบายขึ้น อย่างนั้นก็ดีเหมือนกัน แต่ไม่ทำให้พ้นทุกข์จริง ที่พระองค์สอนจริงๆ ก็คือเรื่องทุกข์กับการพ้นไปแห่งทุกข์

คำสอนที่เกี่ยวกับกระบวนการเกิดทุกข์วนเวียน เป็น**ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายสมุทยวาระ** และคำสอนที่เกี่ยวกับกระบวนการพ้นทุกข์ เป็น**ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายนิโรธวาระ** ทั้งฝ่ายเกิดทุกข์และการพ้นไปแห่งทุกข์นี้เป็นกฎเกณฑ์ตามธรรมชาติล้วนๆ มีความสัมพันธ์เป็นปัจจัยอิงอาศัยกัน

กรรมก็เป็นส่วนหนึ่งในนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำให้เกิดทุกข์ เป็นปฏิจจสมุปบาทสายเกิดทุกข์ เราอยู่ในโลกก็ต้องทำกรรมวนเวียนไป แต่ต้องทำกรรมให้มันถูก **ละกรรมที่ไม่ดีออกไป ทำกรรมดี และให้ดีกว่านั้นคืออยู่เหนือกรรม**

กระบวนการเกิดทุกข์นี้ ถ้าพูดให้ย่อที่สุด ท่านจัดเป็นอย่างนี้ คือ มี **กิเลส กรรม วิบาก** เป็นของวนเป็นวงกลม เรามีกิเลสในใจ มีความไม่รู้อริยสัจ อยากได้ดี อยากหนีร้าย ก็ไปทำกรรม ทำกรรมเพื่อตัวเรา เพราะรู้สึกว่าเรามันตัวดีตัววิเศษ เป็นตัวสุข ตัวที่จะทำให้ถึงการพ้นทุกข์ ตัวที่จะถึงพระนิพพาน แม้แต่นักปฏิบัติธรรมก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนั้น ทรงสอนว่าไม่มีตัวเราจริง ความรู้สึกว่าเป็นตัวเรานี้เริ่มต้นผิด เริ่มต้นว่ามีตัวเรา อยากให้ตัวเรามีความสุข อยากให้ตัวเราพ้นทุกข์ อยากให้ตัวเราถึงพระนิพพาน ก็ไปหาวิธีปฏิบัติธรรมต่างๆ นานา อันนี้ก็เกิดกิเลสขึ้นมา เราก็ไปทำกรรม ได้เป็นคนดีอย่างที่เราคาดเอาไว้ ได้เป็นนักปฏิบัติธรรม ได้ใจสงบไม่ฟุ้งซ่าน จนบางคนไปเป็นพรหม แต่ละคนเก่งไม่เหมือนกัน มีกิเลสไปทำกรรม เมื่อมีการทำกรรมก็ได้รับผลของกรรม ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง สุขบ้าง ทุกข์บ้าง ก็ยังไม่รู้ความจริง มีกิเลส ไปทำกรรม ได้รับผลวิบาก วนเวียนเป็นวงกลมอย่างนี้ เป็นวัฏฏะ

ในการทำกรรมนั้น ก็ทำให้เราเป็นคนดีบ้าง มีความรู้สึกว่าเป็นนักปฏิบัติธรรมบ้าง มีความรู้สึกว่าเราเป็นนั่นเราเป็นนี่บ้าง มีความรู้สึกว่าเราเก่งขึ้นบ้าง มีความรู้สึกว่าเราสามารถบังคับสิ่งนั้นบังคับสิ่งนี้ได้บ้าง นั่งนานๆ บังคับไม่ให้เจ็บหลังก็ได้ อะไรอย่างนี้ ที่รู้สึกว่ามีตัวเรา ที่รู้สึกว่าบังคับได้ ก็เกิดจากกิเลสของเรานั่นเอง พระพุทธเจ้าท่านสอนว่ามันบังคับไม่ได้ การที่เรารู้สึกว่า เป็นนักปฏิบัติธรรม เป็นคนดี ก็เป็นอาการของทุกข์อย่างหนึ่ง แต่เป็นทุกข์แบบคนดี คนไม่ดีก็ทุกข์แบบคนไม่ดี คนดีก็ทุกข์แบบคนดี เทวดาก็ทุกข์แบบเทวดา พรหมก็ทุกข์แบบพรหม นักปฏิบัติก็ทุกข์แบบนักปฏิบัติ เพราะยังมีความรู้สึกว่ามีเรา

ทุกข์เกิดขึ้นเพราะมีตัณหาอุปาทาน เกิดการทำกรรม เกิดทุกข์ ทุกข์ที่เกิดขึ้นคือความรู้สึกว่า มีเราเป็นคนใดคนหนึ่ง ไม่ได้เกิดความรู้ว่าแท้ที่จริงแล้ว ไม่มีเราจริง มีแต่กายกับใจมันทำงานของมันไป จิตคิดดีก็เรื่องของจิต จิตคิดไม่ดีก็เรื่องของจิต จะสุขก็เรื่องจิต จะทุกข์ก็เรื่องของจิต จะถึงพระนิพพานก็เรื่องของจิต ไม่เกิดความรู้อย่างนี้ เราเกิดความรู้สึกว่า มีเราที่ทำได้ การที่เราต้องการดี ทำดี นี้ก็เกิดจากกิเลสได้เหมือนกัน

ถ้ามีกิเลสมากๆ เห็นแก่ตัวมากๆ ก็อาจไปทำผิดศีลธรรมอะไรต่างๆ ได้ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดโกหก เป็นคนไม่ดี จะได้รับวิบากที่ไม่ดี ตายไปก็ไปเกิดในอบายภูมิ กระบวนการปฏิจจสมุปบาท

สายเกิดทุกข์นี้ เป็นทางฝ่ายดีก็ได้ ฝ่ายไม่ดีก็ได้ เรียกว่าการสร้าง**อภิสังขาร** ฝ่ายไม่ดีเรียก**อปุญญาภิสังขาร** ฝ่ายดีเรียก**ปุญญาภิสังขาร** กับ **อเนญชาภิสังขาร**

เวลาละกรรมนั้น เราละกรรมที่ไม่ดีก่อน ละภพภูมิที่ไม่ดีก่อน ไม่ใช่จะละทั้งหมดเลยทีเดียว อย่างเช่น ท่านที่เป็นพระโสดาบันแล้วไม่มีทางไปเกิดอบายภูมิแล้ว ปิดอบายภูมิได้แล้ว นี้ท่านละภพภูมิที่ไม่ดีหมดแล้ว ภพภูมิที่ดียังเหลืออยู่ ถ้ายังไม่เป็นพระอรหันต์ก็ยังไปเกิดอีก จิตใจเราก็ทำนองเดียวกัน ถ้าเรารู้เท่าทันความคิดความรู้สึกของตนเอง ความรู้สึกฝ่ายลบก็จะค่อยๆ หายไป ความรู้สึกฝ่ายบวกก็จะมากขึ้นๆ ไปตามลำดับ มีความเมตตาเห็นอกเห็นใจคนอื่นมากขึ้น เห็นว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งนั้น มีหิริโอตตัปปะเพิ่มมากขึ้น ถ้ามีสัมมาทิฏฐิก็จะไม่ติดข้องในสภาวะเหล่านี้ จิตใจก็จะมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา แต่ไม่ติดข้องในศีล ในสมาธิ ปัญญาเหล่านั้น เห็นว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นแพสำหรับข้ามไปเท่านั้นเอง

เราเป็นทายาทของกรรม

ดูความหมายของคำว่า **กรรม** ก่อน ตามกรรมนิยาม กฎของกรรมนั้นเป็นกฎที่ว่าด้วยการกระทำโดยมีเจตนาของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งในการทำให้สิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลง เป็นกฎที่เป็นความ

รับผิดชอบของมนุษย์ ซึ่งกฎของกรรมนี้เป็นกฎใหญ่ของมนุษย์นะ **คนที่เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ถือว่า เป็นชุมทางที่เราจะเลือกไปไหนก็ได้** จะเลือกไปเป็นเทวดาก็ได้ จะเลือกไปเป็นพรหมก็ได้ แม้บางคนไม่อยากจะเลือกไปอบายภูมิ แต่เข้าใจผิด มีอวิชชามาก มีมิจฉาทิฏฐิมาก ทำความชั่วก็ไปอบายภูมิได้ หรือบางคนมีปัญญามาก พัฒนาตนเองจนกระทั่งพ้นทุกข์ อยู่เหนือโลก ไม่เกิดอีก อย่างนี้ก็ได้ ฉะนั้น ภพภูมิมนุษย์นี้เป็นชุมทางสำหรับเลือกไปภพภูมิต่างๆ บางคนมีอินทรีย์แก่กล้าหรือมีบารมีเต็ม ก็สามารถบรรลุธรรมได้ถึงขั้นสูงสุด เพราะในภูมิมนุษย์มีการประพฤติพรหมจรรย์อันยอดเยี่ยม

ตัวกรรมนิยามนี้เป็นการกระทำโดยเจตนาของมนุษย์ ซึ่งสัตว์ทั้งหลายไม่ค่อยมี สัตว์ต่างๆ นั้น เกิดในอบายภูมิแล้ว ส่วนใหญ่เกิดมารับผลของกรรมอย่างเดียว ใช้สัญชาตญาณในการดำเนินชีวิต ไม่เหมือนมนุษย์ มนุษย์นี้ไม่ได้ใช้สัญชาตญาณอย่างเดียว มีกรรมเก่าด้วย และก็มีการทำกรรมใหม่ที่ประกอบด้วยเจตนาทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ได้มาก โดยเฉพาะอุปนิสัยใจคอ ฉะนั้นจึงอยู่ที่ว่า เราจะเลือกเป็นคนดี เลือกจะไปสบาย เลือกจะไปสุคติโลกสวรรค์ หรือเลือกที่จะถึงการพ้นทุกข์ เลือกที่จะออกจากโลก มนุษย์มีความสามารถพิเศษ กฎแห่งกรรมจึงเป็นของมนุษย์แท้ๆ

ท่านได้เกิดเป็นมนุษย์แล้วก็ควรภูมิใจ พระพุทธเจ้าตรัสว่า มนุษย์นี้ดีกว่าเหล่าเทวดาอยู่หลายประการด้วยกัน เทวดาดีกว่ามนุษย์ ในแง่ของอายุยาวกว่า ทรัพย์สมบัติเยอะกว่า แต่มนุษย์ดีกว่า ในแง่ว่า มนุษย์มีทั้งสุขและทุกข์ จะทำให้มีสติปัญญาเร็วขึ้น มีความพากเพียร เข้มแข็งมากกว่า **กฎแห่งกรรมนี้แหละเป็นกฎของมนุษย์โดยตรง ถ้าอยากให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลง เราก็ใช้กฎแห่งกรรมคือการกระทำโดยเจตนาเป็นหัวหน้าทำลงไป** สิ่งต่างๆ ก็จะเปลี่ยนแปลง แต่สิ่งต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรนั้น ก็มีกฎธรรมชาติอื่นๆ แวดล้อมอยู่ด้วย

กฎธรรมชาตินั้นไม่ใช่มีกฎแห่งกรรมอย่างเดียว กรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่ง แต่กฎแห่งกรรมนี้เป็นความรับผิดชอบของมนุษย์ ฉะนั้น หากเราลงมือทำจึงมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงได้มาก แม้แต่ชีวิตเราเองนะ ถ้าเราขยันฝึกฝน เราต้องการเป็นคนดี เราก็ปรับปรุงตัว ทำตัวเป็นคนดีมีศีลธรรม มีจิตใจที่ดีงาม ต่อไปเราก็ไปสุคติโลกสวรรค์ หรือการประพฤติพรหมจรรย์เพื่อถึงความสิ้นทุกข์ มนุษย์สามารถทำได้

ตัวเรานี้แหละมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทของกรรม ไม่ใช่ทายาทของคนอื่น ไม่ใช่ทายาทของผู้มีอำนาจ ไม่ใช่ทายาทของใครทั้งนั้น เป็นทายาทของกรรมที่ตนได้ทำมาแล้ว

ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ฐานสูตร ว่า

กมฺมสฺสโกมฺหิ กมฺมทายาโท กมฺมโยนิ

กมฺมพนฺธุ กมฺมปฏิสรโณ,

ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา,

ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามิ

เรามีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรม

เป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัย

เรากระทำกรรมใด ดีก็ตามชั่วก็ตาม

เราจักเป็นทายาทของกรรมนั้น

เราเป็นผู้มีกรรมเป็นของตน ที่เราเป็นเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ สมบัติอันหนึ่งที่เราได้ติดตัวมาคือกรรม **กรรมเก่าที่เราได้มา คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ** นับจากชาติอันมีเบื้องต้นซึ่งหาที่สุดไม่ได้ ที่เราได้มาคือกรรมเก่าที่เราได้ทำเอาไว้แล้ว ได้ตา ได้หู ได้จมูก ได้ลิ้น ได้กาย และได้ใจ พร้อมทั้งคุณภาพของใจที่เป็นอย่างนี้ เป็นคนที่มีอุปนิสัยใจคออย่างนี้ คุณภาพของใจนี้สำคัญ เราอยากรู้ว่า ในอดีตเราเป็นคนอย่างไร ทำกรรมชนิดไหนมามาก เราก็มองดูที่คุณภาพของใจเราก็ได้ เมื่อเรากระทบ

อารมณ์ต่างๆ แล้วเกิดปฏิกิริยาของใจตามความเคยชินอย่างไรบ้าง นั่นแหละคือกรรมเก่าที่เราได้สะสมมาตั้งแต่ชาติก่อนๆ

เราอยากจะแก้ตรงไหนให้มันดีขึ้น เราก็ฝึกฝนเอา เวลามีคนด่าเรา ปกติเราก็โกรธเขา แท้ที่จริงแล้วไม่ได้อยู่ที่คนด่า แต่อยู่ที่คุณภาพของใจ หากเราไม่เข้าใจเรื่องกรรม เราก็โยนความผิดไปที่อื่น หาคนผิดว่า มีคนนั้นมาด่าเรา เราจึงโกรธ หากคนนั้นไปด่าพระอรหันต์ พระอรหันต์ก็เฉยๆ มีแต่เมตตาสงสาร ไม่เกี่ยวกับเสียงด่าเลย เกี่ยวกับคุณภาพของใจ ที่ทำให้เป็นอย่างนั้น หากคุณภาพของใจเราไม่ดี มีอวิชชามาก เมื่อมีการกระทบกับอารมณ์แล้ว เกิดเวทนา ก็จะเกิดตัณหาอุปาทาน ทำให้หลงไปทำกรรมใหม่ๆ อีก จิตใจเราที่เป็นอยู่ตอนนี้แหละ คือสิ่งที่เราได้มาจากกรรม เราเกิดตายเป็นเวลานับไม่ถ้วน ได้ปัญญามาเท่านี้แหละ

แท้ที่จริงแล้ว อารมณ์หรือสิ่งเร้าภายนอกไม่มีผลมากนัก ที่มีผลจริงๆ ก็คือคุณภาพของใจ ถ้ามีคนมาด่าเรา เราโกรธ ก็เพราะเราไม่มีสติปัญญา ถ้าด่าคนมีปัญญาเขาก็เกิดความสงสาร คนที่ด่าผู้อื่นนี่น่าสงสารนะ เขาโกรธแล้ว ใจโดนบีบคั้นเจ็บปวดเป็นทุกข์ ถ้ามีปัญญามากกว่านั้นขึ้นไปอีก เห็นว่า เสียงเป็นสักแต่สิ่งที่กระทบหูแล้วก็ดับไป ไร้แก่นสารสาระ ไม่มีตัวตนใดๆ วางเฉยได้ ผู้ที่วางเฉยได้ทุกอารมณ์คือพระอรหันต์ พระอรหันต์ท่านมีอุเบกขาในสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏทางตา ทางจมูก ทางหู ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

ฉะนั้น แท้ที่จริงแล้ว อารมณ์หรือสิ่งเร้าภายนอกไม่มีผลอะไร แต่โดยส่วนใหญ่เราไม่ได้คิดอย่างนี้ เราคิดว่า มีคนอื่นที่เบียดเบียนทำร้ายเรา คนอื่น สิ่งแวดล้อม สถานการณ์ภายนอกเป็นคนผิด เราเป็นฝ่ายถูก อาการเหล่านี้แสดงว่าเราเข้าใจเรื่องกรรมยังไม่ถูก เราชอบหาว่า ใครเป็นคนทำผิด สามีว่าเราแล้วเราเลยโกรธอย่างนี้ สามีเป็นคนผิด อย่างนี้เป็นต้น

หากเข้าใจเรื่องของกรรมแล้ว เราจะย้อนกลับมาดูที่เจตนาในใจเราเอง เรามีเจตนาในใจอย่างไร เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล ดีหรือไม่ดี เป็นบวกหรือเป็นลบ ค่อยๆ ละเจตนาที่ไม่ดี ที่เห็นแก่ตัว ที่ทำร้ายคนอื่นออกไป แล้วพัฒนาให้ดีขึ้น ถ้าเหนือขึ้นไปกว่านั้น ก็เหนือทั้งดีและไม่ดี มีสติสัมปชัญญะ มีปัญญาเห็นความจริง

แท้ที่จริง ตัวเราที่ได้มานี้ เป็นสิ่งที่ได้มาจากกรรมนั่นแหละ ดังในบาลีท่านว่า *กมฺมสฺสโกมฺหิ เรามีกรรมเป็นของตน กมฺมทายาโท มีกรรมเป็นทายาท กมฺมโยนิ มีกรรมเป็นกำเนิด กมฺมพนฺธุ มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ กมฺมปฏิสรโณ มีกรรมเป็นที่อาศัย*

ชีวิตคือตัวเรานี้ มีทั้งกรรมเก่าและกรรมใหม่ กรรมเก่า คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ พร้อมทั้งคุณภาพของใจที่เราได้มาจากการกระทำในอดีต ส่วนกรรมใหม่คือสิ่งที่เรากระทำลงไปในปัจจุบัน เราอาศัย**ทวารทั้ง ๖** คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รับรู้อารมณ์ต่างๆ แล้วเราก็ทำคืนไปทาง**ทวาร ๓** ทางกาย ทางวาจา ทางใจ เป็นการทำกรรมใหม่ กรรมที่ทำนี้

เป็นของของเรานะ เราจะกระทำกรรมอันใด เป็นกรรมดีก็ตาม กรรมไม่ดีก็ตาม เราจะเป็นทายาทของกรรมนั้น

เราได้ร่างกายจิตใจมาแล้วด้วยกรรมเก่า สิ่งนี้เลือกไม่ได้ เป็นต้นทุนเดิม อยู่ที่เราจะเลือกทำกรรมใหม่อย่างไร กรรมใหม่นี้มีทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านเน้นที่กรรมทางใจคือความคิดของเรา กรรมเก่าที่เราสะสมเอาไว้ เป็นความเคยชินของจิต เป็นบุคลิกลักษณะอุปนิสัยใจคอ จะแสดงออกมาเป็นปฏิกิริยาต่ออารมณ์เวลาที่เรารับรู้

พอเรากระทบกับอารมณ์แล้วก็มีปฏิกิริยาทางใจขึ้นมา รู้สึกพอใจไม่พอใจ โลภ โกรธ หลง อยากได้ อิจฉา อย่างนี้เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เกิดตามความเคยชิน ตามคุณภาพของจิต ถ้าเราฝึกสติสัมปชัญญะก็ให้เรารู้ทันลงไปว่า จิตรู้สึกอย่างนี้ๆ จิตใจเป็นอย่างนี้ๆ รู้กิเลสต่างๆ ที่จิตปรุงขึ้นมาเมื่อมีการกระทบอารมณ์ ถ้ามีสติสัมปชัญญะดี กิเลสก็ไม่ครอบงำจิต เราก็ไม่ทำตามกิเลส กรรมเก่าในกรณีนั้นก็หมดอำนาจลงไป กรรมเก่ามีอีกเยอะ กระทบอารมณ์ใหม่ ก็มีปฏิกิริยาเกิดขึ้นมาตามสมควร

ทีนี้ เวลาที่กระทบอารมณ์แล้ว ถ้าเรารู้ไม่ทัน สมมติว่า ได้ยินเสียงด่าเราโกรธ รู้ไม่ทันความโกรธ ความโกรธก็ครอบงำใจ ความโกรธที่ครอบงำใจเรานี้เป็นกิเลส เราก็เกิดความคิดและไปพูดไปทำอะไรบางอย่าง การคิด การพูด การกระทำนั้นเป็นกรรม ความคิดของเราเป็นมโนกรรม

พูดออกไปก็เป็นวจีกรรม ทำออกไปทางกายเป็นกายกรรม เราก็จะได้รับผลของกรรมต่อไป เริ่มต้นตั้งแต่ทำกรรมก็ได้รับผลแล้ว คือจิตใจไม่ดี จิตใจสะสมความเคยชินที่จะโกรธต่อไปอีก กลายเป็นคนโกรธง่าย รุ่มร้อน คนรอบข้างก็ไม่ชอบ ส่วนผลวิบากยังไม่ต้องพูดถึงก็ได้ เอาแค่ผลที่เห็นชัดๆ นี้ก็มากมายแล้ว จิตใจเป็นทุกข์นี้ก็เป็นผลในขณะที่ทำ คนอื่นไม่ชอบหน้า หรืออาจจะมีเรื่องกันจนเขาทำร้ายเอา อย่างนี้ก็เป็นผลชัดๆ ในปัจจุบัน นี้เป็นกระบวนของวงกลมกิเลส กรรม วิบาก วนเวียนไป

การที่เราทำกรรมด้วยอำนาจอวิชชา คือความไม่รู้อริยสัจ จึงก่อให้เกิดผลซับซ้อนเต็มไปหมด เรามัวแต่หลง ไม่รู้เท่าทันความคิดความรู้สึกตัวเอง จึงคิดสะเปะสะปะไปทั่ว กิเลสก็เกิดขึ้นครอบงำใจ เราไปทำตาม เกิดกรรม ในชีวิตเราดูเหมือนว่า เราเห็น ได้ยิน ดมกลิ่น เจอเรื่องนั้นเรื่องนี้เยอะแยะ สับสนไปหมด เพราะว่าเราทำกรรมสะเปะสะปะ ผลที่ออกมาจึงดูสะเปะสะปะไปด้วย อาการสะเปะสะปะมากที่สุดก็คือความคิดของเราเอง คิดเรื่องนั้นเรื่องนี้ไปทั่ว หยุดไม่ได้ รู้ไม่ทันก็เกิดกิเลสครอบงำใจ ไปทำกรรม สิ่งที่เราได้พบเห็นจึงสะเปะสะปะไปด้วย อันนี้ก็เป็นผลของกรรมต้องยอมรับไป

ถ้าจะ**พัฒนากรรม**ให้ดี หน้าที่ของเรานั้นต้องฝึกสติสัมปชัญญะ ให้รู้เท่าทันความคิดความรู้สึกของเรา เวลาเรารู้เท่าทันความคิดความรู้สึก เราก็ไม่คิดสะเปะสะปะไป กิเลสก็ไม่ครอบงำจิต ไม่หลงใหลไปตามความ

รู้สึกที่เกิดขึ้น เวลาจะตัดสินใจทำอะไรก็ทำด้วยความมีสติ มีความรู้ตัว อย่างนี้กรรมก็ดีขึ้น ผลที่ได้รับก็ดีขึ้นตาม

ถ้าเราเข้าใจเรื่องของกรรมโดยถูกต้องแล้ว ไม่มีคนอื่นเลยที่จะรับผิดชอบแทนเรา มีเราเท่านั้นแหละเป็นคนรับผิดชอบทั้งหมด โดยปกติเราชอบหาคนผิด ไม่ชอบรับผิด อยากให้เราเป็นฝ่ายถูก อยากได้ดีหนีร้าย เพราะจิตใจเรานั้นโดยปกติมีมูลเป็นฝ่ายอกุศล มีความหลงไปตามรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หลงไปตามเรื่องต่างๆ นี้เป็น**โมหมูล** รู้สึกขาดแคลน รู้สึกพร่อง ไม่เต็ม คอยแสวงหาสิ่งนั้นสิ่งนี้มาถมให้เต็มส่วนที่รู้สึกขาด อยากได้นั่นอยากได้นี่ บางคนมีเยอะแล้วก็ยังรู้สึกขาดอยู่ดี ไปแสวงหามาเพิ่มอยู่เรื่อย นี้เป็น**โลภมูล** และอยู่บนพื้นฐานของความกลัว กลัวเขาจะว่า กลัวจะไม่มั่นคง กลัวจะไม่ปลอดภัย กลัวคนอื่นเขาจะมองอย่างนั้นอย่างนี้ กลัวนั่นกลัวนี่ไปทั่ว จนกระทั่งถึงสิ่งที่ไม่เคยเห็น เช่น กลัวผี นี้เป็น**โทสมูล** เมื่อมีอกุศลเป็นมูล ก็มีโอกาสไปทำกรรมไม่ดีได้มาก

ฉะนั้น ที่เราทั้งหลายได้มีโอกาสเจอพระพุทธศาสนา ที่สอนให้ฝึกสติสัมปชัญญะ ให้มารู้ทันความคิดความรู้สึกของเรา เป็นประโยชน์มหาศาลเลยนะ การมีสติจะคอยช่วยเราไม่ให้ทำสิ่งที่ผิดพลาด ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ เราก็ได้ทำกรรมดี ได้รับผลที่ดี เป็นอยู่ก็ไม่ทุกข์มาก ตายแล้วก็ไปเกิดในภพภูมิที่ดี

เราต้องหัดรู้ทันความรู้สึก ความโกรธเกิดขึ้นก็รู้ ความโลภเกิดขึ้นก็รู้ ความอิจฉาเกิดขึ้นก็รู้ พอใจก็รู้ ไม่พอใจก็รู้ หลงคิดไปให้ก็รู้ เมื่อรู้ทันกิเลส กิเลสก็ไม่ครอบงำจิต ไม่เกิดการทำกรรม นี้ก็เป็นประโยชน์ของการมีสติ จะทำให้มีศีล มีกายวาจาดีมากขึ้น จะทำให้มีจิตเป็นปกติ ไม่หลงไปตามอำนาจของอภิชฌาและโทมนัส ต่อไปก็จะเกิดสมาธิ เกิดปัญญาเป็นลำดับไป

ความเห็นผิดเกี่ยวกับกรรม

เพื่อให้เข้าใจเรื่องกรรมโดยถูกต้อง ก็ต้องละความเห็นผิดที่ไม่สอดคล้องกับกรรมออกไปก่อน ในสมัยพุทธกาลนั้นมีกลุ่มที่เห็นผิดเกี่ยวกับกรรมอยู่ ๓ กลุ่ม พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน*อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ติตถายตนสูตร* เวลาศึกษาทำความเข้าใจเรื่องของกรรม ก็อย่าให้ไปเข้ากับความเห็นผิดเหล่านี้ **ซึ่งความเห็นที่ไม่ถูกต้อง จะเป็นไปทางอกิริยา คือไม่ก่อให้เกิดการกระทำ ไม่ก่อให้เกิดจิตสำนึกในการที่จะละสิ่งที่ไม่ดี เพิ่มพูนสิ่งที่ดี ไม่ก่อให้เกิดการฝึกฝนสติสัมปชัญญะ ไม่ก่อให้เกิดการสำรวมระวังอินทรีย์** ปล่อยไปตามยถากรรม อาจจะดูเหมือนปลงได้อยู่ แต่ไม่ได้ฝึกฝนตนเองอะไร สติก็ไม่มี สัมปชัญญะก็ไม่มี ไม่มีการรักษาคุ้มครองทวาร กิเลสก็ยังเกิดขึ้นครอบงำได้มากเหมือนเดิม ลักษณะนี้เรียกว่า เกิดความเห็นผิดเกี่ยวกับกรรม จึงทำให้เกิดความประมาท ไม่

ทำให้เกิดความรู้สึกว่าต้องฝึกฝนตนเอง พระพุทธเจ้าแสดงลัทธิความเห็นผิดเกี่ยวกับกรรมเอาไว้ ๓ ลัทธิด้วยกัน คือ

ลัทธิที่ ๑ **ปุพเพกตเหตุวาท** ความเห็นผิดคิดว่า *สุขทุกข์ทั้งปวงเป็นผลของกรรมเก่าทั้งนั้น* อาการที่เราไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นมาเลย เราโยนความผิดไปที่อื่น หาคนผิด เวลามีสุข มีทุกข์ หรือไม่ทุกข์ไม่สุข ตัวเองดีบ้าง ไม่ดีบ้าง ก็โทษกรรมเก่า การทำไม่ดีที่เกิดขึ้นก็โทษกรรมเก่า เราสะสมมาแบบนี้ เลยเป็นคนแบบนี้ เป็นคนมักโกรธเหมือนเดิม โลภมากเหมือนเดิม ขี้อิจฉาเหมือนเดิม ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเหมือนเดิม ประพฤติเบียดเบียนคนอื่นเหมือนเดิม ไม่มีการพัฒนาปรับปรุงตนเอง โทษกรรมเก่าไปเสีย จะได้ไม่ต้องทำอะไร ได้รับผลอะไรต่างๆ ก็คิดว่าเป็นกรรมเก่า ไม่พยายามขวนขวายหาวิธีป้องกันหรือผ่อนหนักให้เป็นเบา

ลัทธิที่ ๒ **อิสสรนิมมานเหตุวาท** ความเห็นผิดคิดว่า *สุขทุกข์ทั้งปวงเป็นผลจากการบันดาลของผู้มีอำนาจ* มีความเห็นว่า มีผู้มีอำนาจที่เป็นผู้ยิ่งใหญ่ สามารถให้คุณให้โทษกับเราได้ ลักษณะของผู้มีอำนาจก็แตกต่างกัน บางคนก็นึกไปถึงผีสางเทวดา บางคนก็นึกไปถึงใครก็ไม่รู้ที่ดูลึกลับ แต่รู้สึกว่า มีผู้มีอำนาจอยู่เบื้องหลังการได้รับหรือไม่ได้รับอะไร หน้าที่เราก็ต้องไหว้ วิงวอน ทำความเคารพ สวดอ้อนวอน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่ย้อนกลับมาพัฒนาตนเอง ไม่พยายามพึ่งตนเอง ส่วนการ

นับถือพระพุทธศาสนานั้น ถือพระรัตนตรัยเป็นสำคัญ เราถอนตนเองออกมาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย มาทำตามคำแนะนำของท่าน ท่านสอนให้เราพึ่งตนเอง ต้องพัฒนาตนเองให้เป็นที่พึ่งได้ ทำความดีด้วยตัวเราเอง ฝึกสติสัมปชัญญะ ไม่ต้องไปหวังพึ่งผู้มีอำนาจภายนอก

ลัทธิที่ ๓ **อเหตุอปัจจยวาท** ความเห็นผิดคิดว่า *สุขทุกข์ทั้งปวงเป็นไปแล้วแต่โชคชะตา* เป็นความบังเอิญ หรืออยู่ดีๆ มันก็เกิดขึ้น เมื่อคิดอย่างนี้ก็คอยแต่โชควาสนา คอยว่าเมื่อไหร่จะฟลุ๊ค ไม่มีการลงมือฝึกฝนพัฒนาตนเอง

ความเห็นผิดเกี่ยวกับกรรมทั้ง ๓ อย่างนี้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นความเห็นที่มองออกไปที่สิ่งภายนอก ไม่ได้มองมาที่เราเอง ไม่เป็นไปเพื่อการเริ่มต้นพัฒนาปรับปรุงตนเอง

หากเราไม่เข้าใจเรื่องของกรรมอย่างถูกต้อง ก็อาจจะมีความเห็นโน้มเอียงไปทางที่ผิดนั้น เช่น เห็นว่า สุขทุกข์ทั้งปวงเป็นผลของกรรมเก่า มาจากกรรมเก่า เราจะทำไม่ดีก็มาจากกรรมเก่า บางคนก็ชอบโยนไปอย่างนี้ เวลาเห็นคนอื่นเขาเป็นคนดี ร่ำรวย มีความสามารถ ก็คิดว่ากรรมเก่าเขาทำมาดี เขาก็เลยได้ ทั้งที่โดยความจริงคนที่เขาเป็นคนดี ร่ำรวย มีความสามารถ เขาก็ต้องอาศัยความพากเพียรพยายามฝึกฝนในปัจจุบัน เมื่อมีความเห็นผิดคิดว่า เขาเป็นอย่างนั้นเพราะกรรมเก่า เราก็เป็นอย่างนี้เพราะกรรมเก่า ตัวเราเองก็ขี้เกียจต่อไป นอนเล่นต่อไป

ประมาทต่อไปอีก ปลอบใจตัวเองไปวันๆ อย่างนั้นแหละ ไม่ได้ฝึกฝนตนเองอะไรเลย **กรรมเก่ามีจริง เทวดา มาร พรหมก็มีจริง แต่ที่เราได้รับสุขทุกข์นั้นไม่ใช่เป็นผลของกรรมเก่าทั้งหมด เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น มาจากความเพียรในปัจจุบันและสิ่งแวดล้อมต่างๆ หลายอย่าง**

เทวดามีจริง แต่ไม่ใช่ว่าเทวดาจะมาช่วยเรา เทวดาที่ดีก็จะมาช่วยเฉพาะคนที่เห็นว่าสมควรจะช่วย ถ้าเราไปกราบไหว้อ้อนวอนขอร้องให้เทวดามาช่วย เทวดาองค์ไหนมา เทวดาองค์นั้นท่าทางจะไม่น่าไว้ใจ ต้องขอร้องจึงค่อยมา ในพระไตรปิฎกนั้นก็มีเรื่องเทวดามาช่วยมนุษย์บ้างเหมือนกัน แต่เทวดาเขามาเอง อย่างพระพุทธเจ้าหรือพระเถระที่ทรงคุณเทวดาก็มาหาเอง เทวดาองค์ไหนที่ต้องขอร้องจึงค่อยมา เทวดานั้นไม่ค่อยน่าไว้ใจเท่าไหร่ อย่างน้อยที่สุดก็ทำให้เราหลงงมงายไป ไม่คิดพึ่งตนเอง มัวแต่ยุ่งกับเรื่องเทวดาจะมาช่วย อวิชชาก็ยังอยู่เหมือนเดิม ไม่ได้สอนให้เราฝึกสติสัมปชัญญะเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ มุ่งแต่ว่าเราจะได้นั่นจะได้นี่ เทวดาจะบันดาลสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้เรา อย่างนี้ก็ยังหลงเหมือนเดิม

กรรมกับความเพียร

ความเข้าใจเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา ต้องเกี่ยวเนื่องกับความพากเพียร มีการลงมือทำ ปรับปรุงแก้ไข ละสิ่งที่ไม่ดี ทำสิ่งที่ดี

เพิ่มขึ้น คำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเวลาเรียกชื่อก็เรียกได้หลายชื่อ เรียกว่า เป็นกรรมวาที กิริยวาที วิริยวาที อย่างนี้ก็ได้

กรรมวาที หมายความว่า พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกรรม กรรมที่เราทำดีหรือไม่ดีนั้นมีผล และสอนละเอียดลงไปว่า กรรมคืออะไร เหตุเกิดของกรรมคืออะไร ความอิสระจากกรรมคืออะไร วิธีการปฏิบัติที่จะทำให้อิสระจากกรรม อยู่เหนือกรรมทำอย่างไรบ้าง กรรมเก่าคืออะไร กรรมใหม่คืออะไร จะแยกแยะให้เห็นอย่างชัดเจน อย่างนี้เรียกว่ากรรมวาที สอนให้รู้ว่า ตัวเราทั้งหลายที่นั่งกันอยู่นี้ ก็เป็นทายาทของกรรม ได้ทำกรรมเก่ามา จึงได้เป็นบุคคลนี้ รูปร่างหน้าตาอย่างนี้ ผิวพรรณอย่างนี้ มีตระกูลนี้ และมีการทำกรรมใหม่ เป็นเหตุให้วนเวียนไปเรื่อยๆ จากบุคคลนี้เปลี่ยนแปลงตามกรรม และยังสอนวิธีการที่จะหมดกรรม ไม่ต้องมาวนเวียนต่อไปอีกด้วย

พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้พึ่งสิ่งภายนอก สอนให้เราพึ่งตนเอง **แต่การจะพึ่งตนเองได้นั้น เราต้องทำให้ตนเองเป็นที่พึ่งได้** เราจึงต้องมาฝึกฝนเอาตามวิธีการที่ท่านแนะนำไว้ หากเราไม่มีความรู้เลย อย่างนี้จะพึ่งตนเองนั้นยังทำไม่ได้ คนที่จะพึ่งตนเองได้นั้น คือคนที่ฝึกฝนตนเอง มีสติสัมปชัญญะ มีคุณธรรมความดีด้านต่างๆ มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ถ้าเป็นที่พึ่งได้แน่นอนจริงๆ ไม่ต้องตกไปวนเวียนฝ่ายอบายภูมิอีก เราก็ต้องฝึกฝนให้เกิดปัญญาเป็น**พระโสดาบัน** อย่างนี้เป็นที่พึ่งของตนได้จริง

คนที่จะเป็นที่พึ่งของตนเองได้นั้น ต้องเป็นคนที่ฝึกฝนพัฒนาตนเอง ฝึกฝนสติสัมปชัญญะ คนไหนยังมีความไม่ดีอยู่มาก ยังมีการทำผิดพลาดทางกายทางวาจา ยังมีการไปเบียดเบียนผู้อื่น ในตอนต้นก็ให้ฝึกโดยละสิ่งไม่ดีออกไป ทำความดีให้มาก รู้จักทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล มีจิตใจเมตตากรุณา หวังดีต่อผู้อื่น แล้วก็ไม่หยุดอยู่แค่นั้น ให้เหนือดีขึ้นไปอีก โดยรู้กายรู้ใจให้เกิดปัญญาเห็นความจริง ละความเห็นผิดละความยึดมั่นถือมั่นไป

กิริยวาที หมายความว่า เป็นคำสอนที่แสดงถึงสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ ชี้ลงไปให้แจ่มชัดทีเดียวว่า อันนี้ควรทำ อันนี้ไม่ควรทำ อันนี้ควรเว้น อันนี้ควรทำให้มาก เป็นการสอนที่มีเหตุผล ทำไมจึงไม่ควรคบคนพาล ทำไมจึงควรคบบัณฑิต อกุศลไม่ควรทำ กุศลควรทำ ทำไมอกุศลไม่ควรทำ ทำไมกุศลควรทำ ก็จะบอกเหตุผลรองรับเอาไว้ เพราะแท้ที่จริง ธรรมะตามความเป็นจริงเป็นเช่นนั้น พระพุทธเจ้าก็นำมาบอกให้เราละสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์

วิริยวาที หมายความว่า เป็นคำสอนสรรเสริญความเพียร พอสอนเรื่องกรรมมีผล สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำเช่นนี้แล้ว ก็สรรเสริญความพากเพียรที่ถูกต้อง ไม่ใช่สรรเสริญความเพียรผิด บางคนขยันมากแต่ทำผิดก็ไม่ดีนะ ท่านสอนว่า ถ้าผิดแล้วอย่าไปขยัน ถ้า

ผิดให้ขี้เกียจดีกว่า ถ้าถูกให้ขยัน ห้ามขี้เกียจ เราจึงต้องศึกษาให้เข้าใจว่าท่านสอนให้เราขยันเรื่องอะไร เราก็ลงมือทำด้วยความขยันหมั่นเพียร นี้เรียกว่าวิริยวาที

ดังนั้น **การเข้าใจในหลักกรรมโดยถูกต้อง มุ่งหมายไปถึงการลงมือพัฒนากรรมใหม่ด้วยความพากเพียร ไม่หลงลืม มีการรักษาคุ้มครองทวาร มีสติ มีสัมปชัญญะ** การที่จะทำกรรมนี้นะ มาจากกรรมเก่าก่อน เรามีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไว้คอยรับรู้โลก กระทบอารมณ์แล้วก็เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ ความเคยชินของใจเราก็เกิดขึ้นมา เกิดความรู้สึกขึ้น หากเรารู้ไม่ทัน ความรู้สึกก็ครอบงำใจ ให้เราไปทำกรรมใหม่

หน้าที่ของเราก็คือพากเพียรรู้ทันกระบวนการทำงานเหล่านี้ ถ้ายังทำกรรมอยู่ก็ให้ทำกรรมดี ยิ่งไปกว่านั้นเราก็ฝึกที่จะไม่หลงลืม มีความรู้ตัว รู้เท่าทันความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่หลงไปทำกรรมตามกิเลสคอยรักษาคุ้มครองทวาร โดยการมีสติสัมปชัญญะเมื่อมีการรับรู้อารมณ์ ความเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้องนี้จะเกี่ยวเนื่องกับความเพียรอยู่เสมอหากไม่เป็นไปเพื่อความเพียรก็แสดงว่า ยังมีความเข้าใจที่ผิดพลาดอยู่

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน*ติตถายตนสูตร*ว่า

ปุพฺเพกตํ โข ปน ภิกฺขเว สารโต ปจฺจาคจฺฉตํ, น โหติ ฉนฺโท วา วายาโม วา อิทํ วา กรณียํ อิทํ วา อกรณียนฺติ, อิติ... มุฏฺฐสฺสตีนํ อนารกฺขานํ วิหรตํ น โหติ ปจฺจตฺตํ สหธมฺมิโก สมณวาโท

เมื่อบุคคลยึดถือกรรมที่ทำไว้ในปางก่อน โดยความเป็นแก่นสาร, ฉันทะ หรือความพยายามว่า "สิ่งนี้ควรทำ หรือสิ่งนี้ไม่ควรทำ" ก็ย่อมไม่มี, เมื่อเป็นเช่นนั้น...สมณวาทะที่สมควร ที่เป็นของเฉพาะตัว ย่อมไม่มีแก่บุคคลผู้มีสติหลงลืม ผู้ไม่รักษาคุ้มครองทวาร

ถ้าเราไปเห็นผิดว่า สุขทุกข์ทั้งหมดเป็นเรื่องของกรรมเก่าก็ดี ผู้มีอำนาจบันดาลก็ดี หรือเป็นไปตามยถากรรมก็ดี เราโทษสิ่งภายนอก ไม่ได้มองมาที่ภายในตนเอง เมื่อโทษสิ่งเหล่านั้นแล้ว ฉันทะคือความพอใจหรือความเพียรพยายามว่าสิ่งนี้ควรทำหรือสิ่งนี้ไม่ควรทำก็ย่อมไม่เกิดขึ้น มีแต่ปล่อยปละละเลย ไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขอะไรให้ดีขึ้น ไม่ได้ฝึกฝนศึกษาหาความรู้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดอีก มีแต่ความหลงลืม

แต่ถ้าเรารู้เรื่องกรรมโดยถูกต้อง เวลาเราหลงไปทำไม่ดี พลาดพลั้งไป เราจะเกิดความรู้สึกบางอย่างว่า อันนี้ไม่ควรทำ ต้องเอาสิ่งนี้

เป็นเครื่องเตือนใจ ไม่ประมาท ฝึกฝนตนเองให้มีสติมากขึ้น ระวังมากขึ้น คราวต่อไปจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดอีก เมื่อมีสติ รู้สึกตัวได้บ่อยๆ อย่างนี้ หิริโอตตัปปะก็เกิดขึ้น การงดเว้นสิ่งที่ไม่ดีก็จะเกิดขึ้น ศีลก็จะมีเกิดขึ้น สมาธิและปัญญาก็จะค่อยๆ ตามมา

นี้เป็นการเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้อง ทำให้เราเห็นว่า สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ เราฝึกฝนจิตใจตนเองเป็นสำคัญ ถ้าไปถือเรื่องอื่นเป็นสำคัญ ก็เข้าใจเรื่องของกรรมไม่ถูกต้อง ไม่เกิดการพัฒนาตนเอง การปฏิบัติธรรมก็ไม่มี ความเป็นผู้สงบก็ไม่มี กลายเป็นผู้มีแต่ความหลงลืมมัวเมา ประมาท ไม่รักษาคุ้มครองอินทรีย์เมื่อมีการรับรู้อารมณ์ต่างๆ ไม่มีสติ ไม่รู้ทันความยินดียินร้ายเมื่อรับรู้อารมณ์

สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับกรรม ๖ อย่าง

พระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมหมวดต่างๆ นั้น ทรงแสดงจากการรู้จริง มองเห็นความจริงทั้งหมดแล้วหยิบมาแสดง อุปมาเหมือนกับคนอยู่บนยอดภูเขาแล้วก็มองลงมา เห็นทุกอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งแล้ว รู้ว่าการที่จะขึ้นไปถึงบนภูเขานั้นทำอย่างไร มีจุดพักเหนื่อยอยู่กี่ที่ มีรายละเอียดในแต่ละทางอย่างไรบ้าง จึงนำทางนั้นมาบอกโดยละเอียด ฉะนั้น คำสอนจึงครอบคลุมและเข้าใจง่าย แสดงโดยมุมมองของคนที่อยู่ข้างบนมองลงมาข้างล่าง

แต่เราโดยส่วนใหญ่ที่อธิบายธรรมะกันนั้น อธิบายจากข้างล่างขึ้นไปหาข้างบน คำอธิบายของเราทั้งหลายจึงได้แต่รายละเอียด เนื้อหามากมายและเต็มไปด้วยความสับสน คือ เราเป็นแบบ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ พระพุทธเจ้าไม่ได้เรียนปริยัติ ไปปฏิบัติ แล้วเกิดปฏิเวธ พระองค์ปฏิเวธก่อน รู้แจ้งทุกอย่างแล้วจึงนำมาสอน คำสอนของพระองค์จึงครอบคลุม เข้าใจง่าย ขอให้เราค่อยๆ ศึกษาไปก็จะเข้าใจได้

ถ้าเราศึกษาคำสอนของพระองค์ก่อนแล้วค่อยไปฟังคนอื่นจะเข้าใจง่าย แต่ถ้าเราฟังคนอื่นก่อนแล้วมาฟังพระพุทธเจ้า เราจะงง เพราะเราเรียนแต่ของคนอื่นมา อย่างเรื่องของกรรมก็เช่นเดียวกัน เวลาที่เราไปเรียนตามที่ต่างๆ เขาจะสอนแง่ใดแง่หนึ่ง เราก็จำแต่แง่นั้นมา เข้าใจเหมือนกัน แต่เข้าใจแง่เดียว บางทีก็มีแต่รายละเอียดปลีกย่อยเยอะแยะเหลือเกิน มองไม่เห็นภาพรวม

การสอนธรรมะของพระพุทธเจ้ากับที่เราเรียนรู้นี้ไม่เหมือนกันนะ พระพุทธเจ้าปฏิเวธคือตรัสรู้ก่อนแล้ว นำความจริงมาสอน เราทั้งหลายนี้เป็นสาวก เราเรียนปริยัติแล้วนำไปปฏิบัติให้เข้าถึงธรรมะที่ท่านแสดงไว้ แล้วจึงปฏิเวธคือบรรลุธรรม รู้แจ้งเห็นจริงดังที่ทรงแสดงเอาไว้ ตอนที่เรายังไม่รู้แจ้งเห็นจริง เราเชื่อพระองค์ไว้ก่อน ค่อยๆ ประพฤติปฏิบัติไปก็จะเข้าใจธรรมะได้

ผมได้พูดถึงเรื่องกรรมเป็นแนวคิดแบบกว้างๆ ไปแล้ว ต่อไปจะพูดสิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับกรรม

ใน*อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต นิพเพธิกสูตร* พระพุทธเจ้าตรัสสิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับกรรมไว้ ๖ อย่างด้วยกัน ในพระสูตรอื่นๆ พระองค์ก็แสดงเรื่องของกรรมไว้หลากหลาย แต่โดยเนื้อหานั้นก็คล้ายๆ กันนั่นเอง พระองค์ตรัสว่า

กมฺมํ ภิกฺขเว เวทิตพฺพํ,
กมฺมานํ นิทานสมฺภโว เวทิตพฺโพ,
กมฺมานํ เวมตฺตตา เวทิตพฺพา,
กมฺมานํ วิปาโก เวทิตพฺโพ,
กมฺมนิโรโธ เวทิตพฺโพ,
กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา เวทิตพฺพา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงทราบ

(๑) กรรม

(๒) เหตุเกิดแห่งกรรม

(๓) ความต่างกันแห่งกรรม

(๔) วิบากแห่งกรรม

(๕) ความอิสระจากกรรม

(๖) ข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรม

ในพระสูตรนี้ ทรงแสดงสิ่งควรทราบเกี่ยวกับเรื่องกรรมไว้ ๖ อย่าง ครอบคลุมเพียงพอที่จะทำให้เราเข้าใจเรื่องกรรมได้เป็นอย่างดี ข้อ ๕ กับข้อ ๖ ความอิสระ แปลมาจากคำว่า นิโรธ นิโรธ ในภาษาไทยเรานิยมแปลว่า ความดับ ความจริงไม่ใช่แปลว่าความดับ นิ แปลว่า ไม่มี โรธ แปลว่า เครื่องคุมขังจิต หรือ สังสารวัฏที่วนเวียนไปไม่สิ้นสุด **การไม่มีเครื่องคุมขังจิต ไม่มีการวนเวียน ไม่มีการเกิดขึ้น การหมดเหตุที่จะทำให้เกิดเรียกว่านิโรธ** จะแปลว่า ความพ้นไป ความไม่มี อย่างนี้ก็ได้ การถึงนิโรธก็คือความอิสระจากทุกข์ กายกับใจ ขันธ์ ๕ ทำงานไป แต่อยู่เหนือมัน อิสระจากมัน จิตปล่อยวางไป ไม่ข้องเกี่ยวกันอีก นี้เรียกว่า ถึงนิโรธ

นิโรธนั้นท่านมีใช้มาก ในปฏิจจสมุปบาทฝ่ายนิโรธวาระ ฝ่ายที่ไม่มีทุกข์ ฝ่ายพ้นทุกข์ เช่น เวทนานิโรธ หมายถึง อิสระจากเวทนา อยู่เหนือเวทนา เวทนาไม่มีอิทธิพลต่อใจอีก ไม่ใช่ไปดับเวทนา บางท่านพอได้ยินเรื่องดับเวทนา จะได้ดับตัณหา ก็ตั้งท่าจะดับเวทนาอย่างโน้นอย่างนี้ไป บางท่านนั่งไปนานๆ ปวดหลังก็กำหนดเพื่อจะดับเวทนา พอทุกขเวทนาหายไป กลายเป็นเฉยๆ ก็นึกว่าดับได้ ความจริง เฉยๆ ก็เป็นเวทนาชนิดหนึ่งเหมือนกัน เราไม่ได้ฝึกหัดดับเวทนา เรารู้เวทนา เรา

ศึกษาเพื่อให้ไม่เข้าใจผิด ไม่หลงยึดมั่นถือมั่นในเวทนา อยู่เหนือเวทนา เวทนาทำอะไรใจไม่ได้อีกต่อไป ทุกขเวทนาเกิดขึ้นใจไม่เกิดความหวั่นไหว ไม่ดิ้นรนหนีเวทนาที่เป็นทุกข์ ไปดิ้นรนแสวงหาเวทนาที่เป็นสุข หรือไม่ไปนิ่งอยู่กับเวทนาที่มันเฉยๆ การอยู่เหนือเวทนา พ้นจากอำนาจของเวทนา อย่างนี้เรียกว่า **เวทนานิโรธ** จิตอยู่เหนือเวทนา ไม่หลงปรุงแต่ง ไม่หลงขวนขวาย ไม่หลงดิ้นรนไปตามเวทนา

ผัสสะก็โดยทำนองเดียวกัน **ผัสสนิโรธ** คือ จิตที่เหนือผัสสะ อิสระจากผัสสะ ไม่หลงปรุงแต่ง ไม่หลงยินดียินร้าย ไม่แสวงหา ไม่ดิ้นรนขวนขวายไปหาอารมณ์มากระทบ ถึงแม้จะมีการกระทบ ใจก็ไม่เกิดความดิ้นรน อย่างนี้เรียกว่า **อยู่เหนือผัสสะ**

กรรมก็โดยทำนองเดียวกัน เรามีกิเลสจึงเกิดการทำกรรมแล้วเกิดวิบาก **กัมมนิโรธ** คืออิสระจากกรรม ไม่มีการทำกรรม ไม่เกิดกระบวนการอันก่อทุกข์ขึ้นมา ด้วยการมีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทัน ถ้าผู้ที่มีปัญญา มีวิชชาอย่างสูงสุด อวิชชาไม่มีเลย ไม่หลงเลย ก็ไม่ก่อกรรมอะไรขึ้นมาอีกเลย ท่านนี้คือพระอรหันต์นั่นเอง แต่ถ้าเป็นผู้ที่ยังมีอวิชชาเหลืออยู่ ก็มีการทำกรรมบ้างบางส่วน ตามลำดับนะ อย่างเราทั่วไปก็ทำกรรมมากมาย ส่วนพระอริยบุคคลก็น้อยลงตามลำดับ

ในตอนต้นๆ เรายังทำกรรมเยอะก็ให้ทำกรรมดีเข้าไว้ให้มากๆ จริงอยู่ว่า เราปฏิบัตินี้เพื่ออยู่เหนือกรรม **แต่การจะอยู่เหนือกรรมได้**

ต้องอาศัยกรรมดีเป็นพื้นฐานเท่านั้น ไม่ใช่ว่า ดีก็ไม่เอา ชั่วก็ไม่เอา ฉันก็เลยเฉยๆ ไม่ทำอะไร ไม่ใช่อย่างนั้น อยู่เหนือกรรมนะจึงจะพ้นทุกข์ได้ แต่การที่จะอยู่เหนือกรรมได้อาศัยฝ่ายดีมาก่อน

ในการศึกษาธรรมะตอนต้นก็ต้องอาศัยเจตนาหรืออาศัยตัณหานำมา เช่น อยากฟังธรรมให้รู้เรื่อง อยากเป็นคนดี อยากมีความสุข นี้ก็เป็นตัณหา แต่ไม่เป็นไร ก็ศึกษาไป เมื่อเข้าใจแล้วก็ค่อยๆ ละความอยาก การให้ทานก็ดี การสมาทานศีลก็ดี การฝืนใจตนเองในการไม่พูดคำที่ไม่ดี ฝืนใจไม่กระทำสิ่งที่ไม่ดี หรือฝืนใจทำบางอย่างที่ทำให้จิตใจเราดีขึ้น ให้มีความสำคัญตัวน้อยลง อย่างนี้ เราก็ควรฝึกฝน หากเราปล่อยไป ไม่ฝืนทำบ้างเลย จิตใจก็ยังแข็งกระด้างอยู่เหมือนเดิม **ตอนแรกละไม่ดี ไปทำดี แต่ท้ายที่สุดก็ต้องอยู่เหนือทั้งดีและไม่ดี**

๑. เจตนาเป็นตัวกรรม

ข้อที่ ๑ กรรมคืออะไร พระพุทธเจ้าตรัสว่า

เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ,
เจตยิตฺวา กมฺมํ กโรติ กาเยน วาจาย มนสา
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม
บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำกรรมด้วยกาย วาจา ใจ

ตัวกรรม คือ ตัวเจตนา ตัวความจงใจที่จะทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อาการที่จิตมีเจตนา คือคิดแล้วจึงกระทำกรรมทางกายก็มี ทางวาจาก็มี ทางใจก็มี เหล่านี้เป็นกรรมใหม่ เวลาเราคิดด้วยใจนั้นเป็นมโนกรรม คิดแล้วพูดออกมาทางวาจาเป็นวจีกรรม คิดแล้วกระทำทางกายเป็นกายกรรม ตัวเจตนานี่แหละเป็นตัวกรรม เป็นตัวก่อให้เกิดการกระทำที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน เมื่อมีการกระทำกรรมที่แตกต่างกัน ผลก็ย่อมแตกต่างกัน

จุดเริ่มต้นก่อนที่จะเกิดทำกรรม เกิดกิเลสขึ้นมาก่อน กิเลสที่เกิดขึ้นมานี่เกิดจากความเคยชินในใจเรา เรียกว่า **กรรมเก่า** ตัวกรรมเก่า คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจที่เราได้มา เราได้กายใจมาเป็นตัวเราที่เห็นอยู่นี้ ได้ใจก็รวมถึงคุณภาพของใจด้วย คุณภาพของใจนี้ก็เป็นอุปนิสัยใจคอของเรานั่นเอง สิ่งเหล่านี้อยู่ลึก เราเลยไม่ค่อยเห็นเท่าไหร่ เห็นตอนมันเกิดขึ้นเรียบร้อยแล้ว เกิดเป็นความรู้สึกในใจเรา ตัวกรรมไม่ใช่จิต แต่เป็นตัวพาจิตไปตามที่ต่างๆ ไปเกิดที่นั่นบ้างที่นี่บ้าง ภาษาอภิธรรม เรียกว่า **เจตสิก** เจตสิกปรุงทำให้เกิดจิตชนิดนั้นๆ ขึ้นมา ใครทำกรรมชนิดไหนบ่อยๆ เคยชินแบบไหนมามาก มันก็ปรุงเจตสิกประเภทนั้นๆ ขึ้นมา พอปรุงเจตสิกเกิดขึ้นก็เป็นจิตชนิดหนึ่ง เช่น **โลภมูลจิต** จิตที่มีความต้องการเป็นพื้นฐาน **โทสมูลจิต** จิตที่มีความไม่พอใจเป็นพื้นฐาน **โมหมูลจิต** จิตที่มีความหลงเป็นพื้นฐาน เป็นต้น

ตัวกรรมใหม่ เป็นตัวเจตนา เป็นตัวปรุงแต่ง ทำให้เกิดการกระทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ **ทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับมโนกรรม** ความเห็นอื่นๆ เขามีความเห็นว่า กายกรรมนั้นหนักที่สุด แต่พระพุทธเจ้าบอกว่า กรรมที่หนักที่สุดคือมโนกรรม เพราะกรรมทุกอย่างเกิดทางใจก่อน คนไหนเกิดความคิดความรู้สึกเป็น**มิจฉาทิฏฐิ** ก็ทำกรรมผิดพลาดได้มากมาย จนกระทั่งถึงทำสงครามล้างเผ่าพันธุ์ก็ได้ หนักกว่ากายกรรมเยอะ ในทางตรงข้าม ถ้าเป็นฝ่ายดีก็เหมือนกัน หากทางใจเป็น**สัมมาทิฏฐิ** ก็จะทำความดีได้อย่างมากมาย จนกระทั่งถึงความพ้นทุกข์ก็ได้

๒. ผัสสะเป็นเหตุเกิดแห่งกรรม

ข้อที่ ๒ เหตุเกิดแห่งกรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า

กตโม จ ภิกฺขเว กมฺมานํ นิทานสมฺภโว

ผสฺโส ภิกฺขเว กมฺมานํ นิทานสมฺภโว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุเกิดแห่งกรรม คืออะไร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผัสสะเป็นเหตุเกิดแห่งกรรม

นิทานสมุภโว แปลว่า *เหตุเกิด, ต้นตอ,* สิ่งที่ทำให้เกิด นี้แสดงถึงว่ากรรมนั้นก็ไม่ได้เป็นตัวเป็นตนเที่ยงแท้ถาวรอะไร เป็นแต่เพียงสิ่งที่เกิดจากเหตุเท่านั้น เป็นสิ่งที่อิงอาศัยปัจจัยเกิด เกิดแล้วก็แปรปรวนไปเหมือนสภาวะอื่นๆ

คำว่า ผัสสะเป็นเหตุเกิดของกรรม นั้นหมายความว่า เมื่อกระทบสัมผัสแล้ว จึงเกิดการทำกรรมขึ้นภายหลัง ตากระทบรูป เกิดการมองเห็นเรียกว่าจักขุวิญญาณ กระบวนการนี้เรียก**จักขุสัมผัส** เมื่อมีการรับรู้ทางตาแล้วก็จะเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่สัมผัส ปฏิกิริยาตอบสนองนี้เกิดตามความเคยชินอันเป็นกรรมเก่า เราก็คิดและเจตนาที่จะทำทางใจบ้าง ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง นี้เป็นการทำกรรมใหม่

การที่จะเข้าใจเหตุเกิดของกรรม ต้องศึกษาเรียนรู้เรื่องชีวิตสัมพันธ์กับโลก ชีวิตเรามีความสัมพันธ์กับโลก ๒ ภาคด้วยกัน

ภาคที่ ๑ **รับรู้** ส่วนนี้เป็นผลของกรรมเก่าที่เราได้ทำมา ไม่มีคนอื่นเป็นคนทำให้ เรารับรู้โลกโดยอาศัยทวารทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สิ่งเหล่านี้เป็นผลของกรรมเก่า เป็น**อายตนะภายใน** ไปกระทบกับอารมณ์คือรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ เกิดการมองเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส สัมผัสทางกาย รู้สึกทางใจ เป็นผลของกรรม โดยปกติเราชอบหาว่า คนอื่นทำให้เราเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แท้จริงแล้วเราเป็นคนทำเองล้วนๆ เลย เวทีนี้เป็นเวทีที่เราสร้างขึ้นมาเอง เราได้เกิดมา

เป็นคนนี้ ได้รับรู้สิ่งต่างๆ ตามกรรมที่ทำมาก่อนและขึ้นอยู่กับกรรมปัจจุบันด้วย

บางทีเราเข้าใจไปแง่เดียว คือ เวลาเห็นแล้ว ได้ยินแล้ว ไปมองแต่แง่เดียวว่า การเห็น เรียกว่าจักขุวิญญาณ เป็นวิบาก เป็นผลของกรรมเก่า จริงอยู่มันเป็นผลของกรรมเก่า แต่ว่าที่มันเกิดขึ้นได้นั้น ไม่ใช่เพราะกรรมเก่าอย่างเดียว อาศัยเหตุอื่นๆ อีกมากมาย กรรมเก่าเป็นเพียงเหตุหนึ่งเท่านั้น การที่เรามีแนวคิดมุมมองเหตุเดียวผลเดียว ไม่มองแง่มุมอื่นๆ เกิดความยึดขึ้น เรียกว่าจิตเกิดมิจฉาทิฏฐิ ความจริงนั้นมีเหตุมากมายที่ทำให้เกิดการมองเห็นครั้งหนึ่งๆ เรายังตาดีอยู่ด้วย มีอารมณ์อันเป็นสิ่งภายนอกด้วย มีถนนด้วย มีเรายืนอยู่ตรงนั้นด้วย มีรถคันนั้นด้วย มีอากาศอย่างนั้นด้วย มีแสงสว่างด้วย มีเหตุอื่นๆ อีกมากมายที่ก่อให้เกิดจักขุวิญญาณนี้ ผลของกรรมนี้ เราห้ามไม่ได้ ที่จะมีประโยชน์แท้จริงคือการพัฒนากรรมใหม่ ท่านจึงสอนให้มีสติ คุ้มครองทวาร มองให้เห็นว่า สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ สิ่งนี้ควรเว้น สิ่งนี้ไม่ควรเว้น เป็นแบบกรรมวาที กิริยวาที วิริยวาที

ภาคที่ ๒ **แสดงออกหรือกระทำ** โดยอาศัยทวาร ๓ คือ กาย วาจา ใจ เวลาเราสัมพันธ์กับโลก หากรู้ไม่ทัน ไม่เกิดสติปัญญา ก็เกิดกิเลส ไปทำกรรมแล้วเกิดวิบาก พระพุทธเจ้าท่านสอนให้รู้ทันตรงการรับรู้ ถ้ารู้ไม่ทันตรงการรับรู้ ก็ให้รู้เจตนาที่ก่อให้เกิดการกระทำ เพื่อควบคุมการ

กระทำไม่ให้เกิดความผิดพลาด ถ้าดีที่สุดเลยนะ รู้ทันผัสสะ รู้ทันเวทนา ก็ไม่เกิดตัณหา ไม่เกิดความทะยานอยากของจิต ไม่เกิดการดิ้นรนของจิต รู้เท่าทันเวทนาอยู่เหนือเวทนา สุขก็ไม่ดิ้นรน ทุกข์ก็ไม่ดิ้นรน เป็นการรู้เท่าทันกระบวนการทำงานของขันธ์ ก็จะไม่เกิดตัณหาใดๆ ขึ้นมา ไม่เกิดวงจรของกรรมเกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่เราจะรู้ไม่เท่าทัน ขาดสติปัญญา เพราะหลงอยู่กับโลกมานาน

โลกที่เราได้มาก็เพราะกรรมที่เราทำนั่นเอง เราทำเองกับมือเลย ไม่ใช่คนอื่นทำให้ ถ้าเราอยากไปโลกอื่นที่ดี ที่สว่างไสว ที่เปิดกว้าง ดีกว่าที่เป็นอยู่นี้ เราก็สร้างกรรมใหม่ให้ดีกว่าเดิม สิ่งที่ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ นี้คือจิต ตัวบ่งภพภูมิที่อยู่ในจิตคือความรู้สึกในจิต เราสามารถรู้ได้ตั้งแต่ตอนนี้นะ หลังจากจบชาตินี้แล้วเราจะไปภพภูมิไหน ถ้าเราไม่มีกรรมแรงๆ ที่เป็น**ครุกรรม** ฝ่ายไม่ดี คือ ไม่ได้ฆ่าพ่อฆ่าแม่ ไม่ได้ฆ่าพระอรหันต์ หรือฝ่ายดี เราไม่ได้ทำฌาน กรรมที่จะนำเราไปเกิดก็คือ**อาจิณณกรรม** กรรมที่มันเคยชินอยู่ในใจ จิตของเราเคยชินแบบไหน เคยชินที่จะเปิดกว้าง เคยชินที่จะเห็นอกเห็นใจคนอื่น เห็นคนอื่นเป็นเพื่อนเป็นมิตร หน้าตาเบิกบานยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ ถ้าจิตเราเป็นอย่างนี้ ก็แน่นอนว่า ชาติต่อไปเราก็ไปเกิดในภพภูมิอย่างนั้น คุณภาพของใจคือตัวกรรมเก่า เหมือนที่เราได้มาในชาตินี้นั่นแหละ

หน้าที่ของเราในชาตินี้ คือ ถ้ายังไม่หมดทุกข์ ยังไม่ได้เป็นพระอริยะเจ้าก็พยายามรักษาศีลให้ดี หมั่นทำความดีเอาไว้ ให้จิตมีเมตตา มีความเปิดกว้าง เห็นอกเห็นใจคนอื่น ไม่เห็นแก่ตัว อย่างนี้เราก็จะไปเกิดในภพภูมิที่มันเปิดกว้าง เบาสบาย ร่มเย็น ไม่เร่าร้อน แต่ในทางตรงข้าม ถ้าจิตใจของเราคับแคบ บีบตัวเข้ามา เห็นแก่ตัว มีแต่ความรู้สึกขาดแคลน อยากจะเอานั่นเอานี่อยู่เรื่อย อาการที่จิตรู้สึกขาดแคลนมันเป็นพวกเปรต เปรตหากินยากลำบาก ไม่อิ่มท้องสักทีปากนิดเดียวแต่ท้องโต มันก็รู้สึกขาดอยู่ตลอด อาการที่จิตเรารู้สึกขาดอยู่เรื่อย เห็นสิ่งนั้นก็อยากได้ เห็นสิ่งนี้ก็อยากได้ พวกนี้เป็นอาการของเปรต ถ้าเราสะสมความรู้สึกอย่างนี้ไปมากๆ สักหน่อยก็จะไปเกิดเป็น**เปรต** เพราะคุณภาพของจิตเราเป็นอย่างนั้น หรือหากมีจิตเร่าร้อนมีความกลัวอยู่เสมอ มีความเคียดแค้นชิงชัง มักโกรธพยาบาท ก็เป็นลักษณะของ**สัตว์นรก** หากมีความหลงงมงายมาก หลงไปตามรูป เสียงหลงไปตามของมึนเมาต่างๆ อย่างนี้ก็เป็นลักษณะ**สัตว์เดรัจฉาน**

ดังนั้น **หากเรายังอยู่ในโลก ยังไม่ได้ออกจากโลก ก็ให้หมั่นทำกรรมดี ฝึกฝนสติสัมปชัญญะให้มากๆ หมั่นสังเกตจิตใจของตนเองให้มีสติรู้จิตใจตนเอง** เราไม่ได้รังเกียจชิงชังสิ่งที่ไม่ดี เพราะการรังเกียจสิ่งที่ไม่ดี ก็เป็นความไม่ดีอย่างหนึ่ง ให้เรารู้ เห็นโทษภัย ให้เกิดความละอายความเกรงกลัว ไม่ทำไปตามความหลงหรือความยินดียินร้าย

ให้คอยสังเกตจิตใจตนเองจะรู้ได้ว่า จิตใดเป็นกุศลจริงๆ จิตใดเป็นอกุศล บางครั้งภายนอกดูเหมือนดีนะ พูดก็ดี ทำก็ดี แต่ทำเพราะอยากให้ตัวเองมีความสำคัญ อยากให้คนอื่นรู้ว่าเราเป็นคนดี นี่ก็เป็นความโลภอย่างหนึ่ง เป็นความรู้สึกขาด

เมื่อมีการรับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจแล้ว ก็เกิดการกระทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ เวลาจะกระทำก็เกิดความคิดทางใจเป็นมโนกรรมก่อน ทีนี้ ถ้ายังรู้ไม่ทันตอนที่คิด เราก็มีเกราะกันเอาไว้ ไม่ให้กระทำอะไรที่รุนแรงจนไปเบียดเบียนผู้อื่น มีศีล**สิกขาบท**คอยกันเอาไว้ แท้ที่จริงแล้ว เรื่องสิกขาบทนี้เป็นการกันปลายทาง แต่เป็นการปฏิบัติต้นทาง ผู้ที่ยังมีอินทรีย์อ่อน ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรให้สมาทานสิกขาบทปฏิบัติตามและระวังอย่าไปล่วงสิกขาบท ฝึกสติสัมปชัญญะให้มากขึ้น เมื่อสามารถรู้ทันจิตก็จะรักษาที่จิต โอกาสที่จะทำผิดพลาดก็จะลดลง

ในภาครับรู้ มีตาไปกระทบกับรูป เกิดจักขุวิญญาณ เป็นจักขุสัมผัส ตัวสัมผัสนี้เป็นเหตุเกิดของกรรม เหตุต้นตอของการทำกรรมคือผัสสะ ถ้าอยากจะรู้จักกรรมก็ดูตรงที่กระทบอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจเป็นกรรมเก่า เป็นผลจากการสั่งสมความเคยชินของจิต เมื่อมีความรู้สึกบางอย่างครอบงำใจ เราเจตนาว่าจะทำอะไรต่อมา นี่เป็นกรรมใหม่ ช่วงแรกๆ สิ่งที่เราจะช่วยได้ดีก็คือ ทำอะไรให้ช้าลงกว่าเดิมหน่อย แต่ไม่ใช่ไปพูดช้าๆ เนิบๆ ผิดปกติอะไรนะ เช่นว่า แต่เดิม เราคิดอะไรได้ก็พูดเลย

พูดมากเหลือเกิน ต่อไปเราต้องเตือนตนเองว่า อย่าไปพูดมาก ให้หยุด ไม่จำเป็นไม่ต้องพูด ถ้าแสดงความเห็นแล้วไม่เกิดผลประโยชน์อะไร ก็ไม่ต้องแสดงความเห็น ให้สังเกตจิตใจ เราก็จะเห็นเจตนาในใจได้มากขึ้น

ทางกายเราก็ทำนองเดียวกัน คำว่า ช้าลง ในที่นี้ไม่ใช่ความว่า ให้ไปเดินช้าๆ หรือไปทำอะไรช้าๆ อืดอาด หมายถึงว่า แต่เดิม เราเคยทำด้วยความรีบร้อน ไม่คิดหน้าคิดหลัง ต่อมาก็ให้หยุดดูความรู้สึก ดูความคิดตัวเองบ้าง จะช่วยให้มีสติระดับหนึ่ง ช่วยทำให้เราไม่กระทำผิดพลาดออกไป

ผัสสะทางทวารทั้ง ๖ เป็นดังนี้

ตากระทบกับรูป เกิดจักขุวิญญาณ คือการเห็น เป็นจักขุสัมผัส

หูกระทบกับเสียง เกิดโสตวิญญาณ คือได้ยิน เป็นโสตสัมผัส

จมูกกระทบกับกลิ่น เกิดฆานวิญญาณ คือดมกลิ่น เป็นฆานสัมผัส

ลิ้นกระทบกับรส เกิดชิวหาวิญญาณ คือลิ้มรส เป็นชิวหาสัมผัส

กายกระทบกับสัมผัสทางกาย เกิดกายวิญญาณ คือรู้สัมผัสทางกาย เป็นกายสัมผัส

ใจกระทบกับเรื่องที่คิดหรือความรู้สึกต่างๆ เกิดมโนวิญญาณ คือการรู้ทางใจ เป็นมโนสัมผัส

สิ่งเหล่านี้เป็นต้นตอของกรรม ซึ่งก็คือการรับรู้โลกทาง ๖ ทวาร เมื่อเกิดผัสสะแล้วก็เกิดเวทนา คือ ความรู้สึก สุขบ้าง ทุกข์บ้าง สบายใจบ้าง ไม่สบายใจบ้าง เฉยๆ บ้าง เมื่อเกิดความรู้สึกแล้ว ก็จะเกิดสังขารปรุงแต่งขึ้นมา ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง สังขารนี้มีเจตนาเป็นหัวหน้า เป็นความจงใจกระทำเพื่อตัวเรา เพราะหลงเข้าใจผิดคิดว่า มีเราแล้วก็ยึดขึ้น เจตนาจะทำเพื่อตัวเราเรียกว่า **สัญเจตนา** เริ่มจากคิดทางใจเรียกว่า **มโนสัญเจตนา** เรารู้สึกว่ามีเรา ก็ทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ อย่างนี้เป็นกรรม ส่วนพระอรหันต์นั้นไม่มีความรู้สึกว่ามีตัวเรา ไม่มีความยึดมั่นถือมั่น ท่านทำทุกอย่างทางกาย ทางวาจา ทางใจ สอนหนังสือ บรรยายธรรม แต่ไม่มีการทำกรรมเลย เป็นแต่กิริยา สักแต่ว่ากระทำ เพราะไม่มีความยึดมั่นถือมั่น ไม่ได้ทำเพื่อตัวเรา

ความรู้สึกว่า มีตัวเรา เกิดความยึดมั่นถือมั่นแล้วก็ทำเพื่อตัวเรา นี้เป็นการก่อภพ ก่อการกระทำขึ้น เป็นกรรม เนื่องจากเกิดผัสสะแล้ว เกิดความรู้สึกขึ้น เราไม่มีสติสัมปชัญญะ รู้ไม่ทัน ก็เลยปรุงแต่งกระบวนการนี้ตามปฏิจจสมุปบาทบอกว่า **เกิดตัณหา อุปาทาน แล้วเกิดกรรมภพ** ไปทำกรรมวนเวียนเป็นวงจรของทุกข์ สังขารดีบ้าง ไม่ดีบ้าง มีเจตนาเป็นหัวหน้าจัดแจงปรุงแต่งการกระทำทั้ง ๓ ทวาร

สำหรับผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ รู้ว่าเป็นเพียงการกระทบเท่านั้น รู้ว่าเป็นความรู้สึกเท่านั้นรู้ว่าเป็นความคิดนึกเท่านั้นรู้ว่าเป็นเพียงสภาวะต่างๆ

เท่านั้นที่เกิดขึ้น ทำหน้าที่ของมันเป็นคราวๆ ไป สิ่งเหล่านั้นไม่ครอบงำใจ จะไม่รู้สึกว่ามีตัวเราจริง การกระทำที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะอย่างเต็มเปี่ยม ไม่เป็นกรรม แต่ถ้าไม่มีสติสัมปชัญญะ ความรู้สึกว่ามีตัวเรานี้จะครอบงำใจ รู้สึกว่าเราเป็นคนนั้น เราเป็นคนนี้ เวลามีความรู้สึกว่ามีเรา ก็จะเกิดการกระทำอะไรบางอย่างเพื่อเรา อย่างนี้เป็นกรรม เกิดการทำดีบ้าง ไม่ดีบ้าง เราทั้งหลายทั่วไปที่เป็นปุถุชนนี้ ถ้าไม่ได้ฝึกสติสัมปชัญญะให้มากพอ ก็ไม่สามารถจะรู้ทันกระบวนการทำงานนี้ได้

ดังนั้น ก็ต้องมีกรอบกันตัวเองไม่ให้ทำผิดพลาดเอาไว้ก่อน ต่อไปถ้าเราได้ฝึกสติสัมปชัญญะไปพอสมควร ได้เห็นจิตใจตนเอง เห็นกายใจโดยความเป็นขันธ์ มันทำงานได้เองของมัน เราจะสามารถมองเห็นว่า ตอนไหนที่เกิดกระทำกรรมขึ้น ตอนไหนที่มีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันแล้วไม่เกิดการปรุงแต่งทำกรรม อย่างนี้จะเห็นอริยสัจในจิต เห็นว่า ทุกข์ในจิตเกิดขึ้นมาได้อย่างไร และทุกข์ไม่เกิดขึ้นเพราะเหตุไร ทุกข์เกิดขึ้นเพราะมีความหลง จนเกิดความรู้สึกว่า มีเรา มีของเรา ก็ไปทำอะไรเพื่อเราตะครุบนั่น ตะครุบนี่ โดยคิดว่าจะทำให้เรามีความสุข เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตาแล้วก็ตะครุบ เอาเป็นจริงเป็นจัง เห็นข่าวในหนังสือพิมพ์ก็เข้าไปรู้สึกเป็นจริงเป็นจัง เข้าไปมีอารมณ์ร่วมกับเรื่องนั้นเรื่องนี้ ก็จะเกิดทุกข์ขึ้น แล้วเกิดการทำกรรมตามมา อย่างนี้เข้าสู่วงจรของทุกข์แล้ว

การปรุงแต่งการกระทำทางกาย เรียกว่า**กายสังขาร** เริ่มจาก**กายสัญเจตนา** เจตนากระทำทางกายเพื่อเรา มีทางออกของการกระทำเรียกว่า**กายทวาร** เป็น**กายกรรม** ตัวกรรมแท้ๆ ก็ดูที่ตัวสัญเจตนา ไม่ได้ดูที่การกระทำที่ออกมาทางกาย การกระทำที่ออกมาทางกายยังบอกไม่ได้ ต้องดูที่ตัวเจตนาในใจ เช่น การฆ่าสัตว์ก็ดูที่เจตนาว่าเรามีเจตนาฆ่าหรือไม่ บางทีเราขับรถไปเหยียบแมวตาย เราไม่ได้มีเจตนาจะฆ่าเลย อย่างนี้ ก็ไม่ได้เป็นการฆ่าสัตว์ เราดูเจตนาที่อยู่ในจิต ในการที่เราฝึกให้ตนเองมีศีล ไม่ล่วงสิกขาบท แท้ที่จริงเป็นการเฝ้าดูเจตนาในใจ เวลาที่จะทำทางกาย ทางวาจา จะทำให้จิตมีศีล ที่เราฝึกสติสัมปชัญญะ เป็นการพัฒนาความสามารถในเฝ้าดู เพื่อให้รู้ทันจิตตนเองในตอนที่จะทำ จะพูด ทำให้จิตมีศีล เป็นปกติ ไม่ถูกอภิชฌาและโทมนัสครอบงำ จนไปทำผิดพลาดทางกาย ทางวาจา

กรรมแท้ๆ อยู่ที่จิตนะ ที่เราฝึกฝนก็ฝึกที่จิต ที่ตัวกายสัญเจตนา ไม่ได้ดูที่อาการทางกาย เช่น เรารักษาสิกขาบทข้อที่ ๑ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ใช่ว่านอนอยู่บ้านเฉยๆ ก็ถือว่ามีศีลแล้ว ไม่ใช่อย่างนั้นนะ เราไม่ไปฆ่าสัตว์ ไม่ไปทำล่วงละเมิดสิกขาบทก็ดีแล้ว แต่เรื่องมีศีลนี้ต้องดูให้ละเอียดอีกที จิตยังเต็มไปด้วยอกุศลนั้นไม่ใช่จิตที่มีศีล **ศีลนั้นเป็นสภาวะจิตที่เป็นกุศล** เป็นกุศลประเภทงดเว้นจากการกระทำที่ไม่ดี การที่เรามีศีลก็คือเรารู้ทันเจตนาเวลาจะทำ จะพูด แล้วงดเว้นการกระทำที่เกิดจากจิตอกุศล

เว้นการกระทำด้วยเจตนาที่ไม่ดีออกไป

ในการฝึกให้จิตมีศีลนั้น ก็เป็นการที่เราเฝ้าดูเจตนาทางใจให้เห็นว่าที่พูดนี้พูดด้วยเจตนาอะไร ถ้าพูดด้วยเจตนาที่ไม่ดี เบียดเบียนคนอื่น โกหก เพ้อเจ้อเกินความจำเป็น พูดเพื่อเอาหน้าเอาตาให้คนอื่นรักเรา อย่างนี้เป็นต้น ก็ให้เลิกการพูดเหล่านั้น เราละเว้นการพูดด้วยเจตนาไม่ดี พูดแต่คำที่ดี มีเจตนาบริสุทธิ์ พูดตามความเหมาะสม นี้เป็นวจีสุจริต เราจึงต้องเตือนตนเองบ่อยๆ ให้ระลึกได้บ่อยๆ จนมีสติรู้เท่าทัน**วจีสัญเจตนา** ตัวสัญเจตนา เกิดเพราะมีความรู้สึกว่า มีตัวเรา มีของเรา จึงเกิดการกระทำที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้างเพื่อตัวเรา เรียกว่าการทำ**อภิสังขาร** เป็นฝ่ายบุญก็ได้ ฝ่ายบาปก็ได้ เป็นวงกลมของกองทุกข์ที่วนเวียนไป แต่พระพุทธศาสนานั้นสอนเหนือกรรม คือย้อนกลับมาศึกษาเรียนรู้ที่กายที่ใจ ให้เกิดปัญญาเห็นว่า ไม่มีตัวเราจริง ไม่มีตัวสุข ตัวดี ตัววิเศษอะไร มีแต่ทุกข์ทั้งนั้น ก็จะปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่น ไม่มีการทำกรรมอีก

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก ทรงประกาศพรหมจรรย์ คือวิธีการปฏิบัติอันประเสริฐสุดทำให้หมดทุกข์ได้จริง สอนให้มีปัญญารู้ความจริงว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเพียงขันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นคราวๆ ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่สิ่งเที่ยงแท้ถาวรอะไร **เวทนา** คือ ความรู้สึก เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป กายรู้สึกไม่ได้ กายมันเจ็บปวดไม่ได้ ความเจ็บปวดเป็นเวทนา **สัญญา** คือความจำได้หมายรู้ ผุดขึ้นมาตามผัสสะ พอกระทบสิ่งนี้ก็ผุดเรื่องนี้ขึ้นมา

กระทบอีกสิ่งหนึ่งก็ผุดเรื่องอื่นๆ ขึ้นมา บางครั้งจำได้ บางครั้งจำไม่ได้ **สังขาร**ก็นำเวทนาและสัญญามาปรุงต่อ หากเราไม่มีสติสัมปชัญญะ รู้ไม่ทันก็ถูกมันครอบงำให้ไปทำกรรมเพื่อตัวเราถ้าเรารู้เท่าทันกระบวนการทำงานก็จะไม่ถูกครอบงำ ไม่เกิดการยึดว่าเป็นเรา เป็นของเราขึ้นมา

ส่วน**มโนสังขาร** เริ่มจาก**มโนสัญเจตนา** คิดจะทำอะไรเพื่อเรา อาศัยทางใจเป็นทางออกของการกระทำ ทำกรรมทาง**มโนทวาร** เป็น**มโนกรรม** ซึ่งมโนกรรมนี้สำคัญที่สุด การฝึกฝนก็คือฝึกให้รู้ทันเจตนาทั้ง ๓ คือ กายสัญเจตนา วจีสัญเจตนา มโนสัญเจตนา ไม่ให้มีเจตนาไปทำผิดพลาด ไม่ไปทำอะไรที่รุนแรง เบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนคนอื่น ที่แยกเป็นประเภท คือ **กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓** ให้ทำกรรมที่เป็นกุศลอยู่เสมอ เรียกว่ากุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เมื่อประพฤติถูกต้องอยู่เสมอ ตัวกุศลกรรมบถ ๑๐ นี้จะช่วยรักษาเรา อย่างน้อยที่สุดก็เป็นเหตุให้ได้เกิดเป็นมนุษย์อีก เบาใจได้ระดับหนึ่งว่า ไม่ไปเกิดในอบาย

สำหรับทางใจ ก็อย่าไปมี**อภิชฌา** คือความเพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่น ฝึกให้เป็นคนคิดเสียสละ รู้จักแบ่งปัน ไม่**พยาบาท** ไม่ไปคิดปองร้าย ไม่คิดผูกเวรกับใครๆ มีแต่ความหวังดี ปรารถนาดี อยากให้คนอื่นมีความสุข ไม่มี**มิจฉาทิฏฐิ** ไม่มีความเห็นที่ผิดพลาด เป็นผู้มีความเห็นที่ถูกต้อง เช่น เห็นว่า ทานที่ให้แล้วมีผล การบูชามีผล พ่อแม่มีคุณ กรรมที่ทำแล้วมีผล เป็นต้น

เมื่อเรายังอยู่ในโลก ก็ได้รับสุขบ้างทุกข์บ้าง ยังต้องทำกรรมอยู่ ก็พยายามทำกรรมที่ดี จะได้ไม่ทุกข์กับโลกมากนัก เพราะกรรมดีทำให้ได้รับผลดี เป็นความสุข กรรมชั่วทำให้ได้รับผลไม่ดี เป็นความทุกข์ เราเรียนรู้เรื่องกรรมเอาไว้จะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง จะได้ไม่เจ็บปวดกับโลกมากนัก ถ้าจะให้ดียิ่งกว่านั้น ก็คือฝึกสติสัมปชัญญะให้เกิดปัญญารู้เท่าทันกระบวนการทำงานของการปรุงแต่ง ตั้งแต่ผัสสะ เวทนา รู้ทันสังขาร รู้ทันการปรุงแต่งของจิต ไม่หลงเข้าใจผิด ไม่เกิดความยึดมั่นถือมั่น

ที่เราฝึกสติสัมปชัญญะ เจริญสมถะวิปัสสนา ก็เพื่อให้มีปัญญารู้ทันอย่างนี้ ถึงแม้จะยังรู้ไม่ทัน สติสัมปชัญญะก็เป็นตัวช่วยให้เราละกรรมที่ไม่ดี ทำกรรมที่ถูกต้องดีงาม จิตเกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาปอกุศล ก็จะเกิดศีล ไม่ถูกอภิชฌาโทมนัสครอบงำใจ จิตมีศีลเป็นปกติ เป็นการฝึก**อธิศีลสิกขา** ต่อมาก็ฝึกรู้จิตใจให้ละเอียดยิ่งขึ้นไปเป็นการฝึก**อธิจิตตสิกขา** เมื่อรู้เท่าทันจิตใจของตนเอง จิตเป็นกุศลก็รู้เป็นอกุศลก็รู้ ดีก็รู้ ไม่ดีก็รู้ รู้เท่าทันไปหมด จิตก็จะไม่หลงยินดียินร้ายเมื่อรับรู้อารมณ์ต่างๆ จะละกิเลสนิวรณ์ต่างๆ ได้ จิตจะมีความเบิกบานอ่อนเบา ผ่องใส เอิบอิ่ม เป็นสมาธิ เป็นจิตที่มีความตั้งมั่น ตามดูกายดูใจตามที่เป็นจริงก็จะเกิดปัญญา เป็นการฝึก**อธิปัญญาสิกขา**

การรู้เรื่องกรรมก็เพื่อรู้จักพรหมจรรย์ จะได้ฝึกฝนตนเองให้อิสระจากกรรม ไม่ต้องมาเกิดอีก ไม่ใช่รู้เรื่องกรรมเพื่อไปทำกรรมเยอะๆ นะ ไม่ใช่สอนเรื่องกรรม เพื่อให้ไปทำกรรม จะได้ไปเกิดที่นั่นที่นี่ แต่สอนเรื่องกรรม เพื่อให้ทราบว่า เพราะมีการทำกรรม เราทั้งหลายจึงเวียนเกิดเวียนตาย...ควรแล้วที่จะเบื่อหน่ายในการเกิด มาประพฤติพรหมจรรย์ให้เกิดปัญญา ไม่หลงไปกับโลกซึ่งเกิดจากผัสสะเท่านั้นเอง

กฎเกณฑ์กรรม ๒

บรรยายวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๑

ขอนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย
สวัสดีครับท่านผู้สนใจในธรรมะทุกท่าน

วันนี้ก็บรรยายศึกษาและปฏิบัติธรรมครั้งที่ ๑๒ ว่าด้วยเรื่อง "กรรม" ตอนที่ ๒ ในคราวที่แล้วพูดถึงเรื่องกรรมยังไม่จบ เรื่องกรรมนั้นก็เป็นคำสอนที่สำคัญ เพราะเป็นคำสอนในแง่ทำให้เราอยู่กับโลกได้อย่างถูกต้อง การทำกรรมนี้เกิดจากการดิ้นรนทางใจ อยากให้ตัวเองดี อยากให้ตัวเองมีความสุข **ในเมื่อยังต้องดิ้นรนอย่างนี้ ก็ไปฝ่ายดีซะก่อน แต่ถ้าจะให้ดีกว่านั้น ก็คือปล่อยวางทั้งดีทั้งไม่ดี** มีปัญญาเห็นแจ้งความจริง จิตใจหมดความดิ้นรน แบบนี้เป็นวิปัสสนา เป็นแบบเหนือโลก จะพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

ทีนี้ในระหว่างยังเกิดวนเวียนอยู่ก็ต้องทำกรรมให้ถูกต้อง อย่างน้อยยังอยู่ในโลกก็ไม่บาดเจ็บมากนัก คือมีความสุขตามสมควร แล้วก็มีโอกาสได้ยินได้ฟังพระธรรม ฝึกฝนตนเองไปเรื่อยๆ ไม่ต้องไปทนทุกข์ทรมาน ไม่ต้องไปตกอบายภูมิ อะไรพวกนี้

ในตอนที่ ๑ ผมได้พูดมาถึงสิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับกรรม ซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ตรัสเอาไว้ใน อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต นิพเพธิกสูตร ซึ่งมีอยู่ ๖ ประการ โดยปกติเวลาเราพูดถึงเรื่องกรรม เราก็จะพูดด้วนๆ เช่นว่า กรรมคือการกระทำด้วยเจตนา ทำแล้วได้รับผลอย่างนั้นอย่างนี้ ยังเข้าใจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์บางทีก็เข้าใจกรรมเป็นผู้มีอำนาจใหญ่เหมือนกับพระเจ้าองค์หนึ่ง อย่างนี้ก็มี

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสสิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับกรรมไว้ ๖ อย่างด้วยกัน พระองค์ตรัสว่า *ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงทราบ (๑) กรรม (๒) เหตุเกิดแห่งกรรม (๓) ความต่างกันแห่งกรรม (๔) วิบากแห่งกรรม (๕) ความอิสระจากกรรม (๖) ข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรม*

กรรม คือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ตัวเจตนานั่นแหละเป็นกรรม ตัวการกระทำออกมาทางกาย ทางวาจา ทางใจ นี่เป็นทวารออกของกรรม ตัวกรรมแท้ๆ ก็คือตัวเจตนาในใจ ถ้าใครอยากเห็นกรรมก็ให้ดูเจตนาในใจ เวลาจะทำ จะพูด มันจะมีความคิดและมีเจตนา

มาก่อน อันนั้นแหละคือตัวกรรม เรียกว่าสัญเจตนา

ด้วยความที่เรายังมีความเข้าใจผิดมีความยึดมั่นถือมั่นในกายในใจอยู่ ก็คิดว่ากายใจนี้เป็นตัวเรา เป็นตัวดี ตัววิเศษ เรารักตัวเอง เราก็อยากจะให้ตัวเรานี้ได้ดีมีความสุข ก็เกิดเจตนาจะทำเพื่อเราอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวเจตนานี้เวลาจะทำอะไรออกมาทางกาย เรียกว่า**กายสัญเจตนา** ออกมาเป็นกายกรรม เจตนาพูดทางวาจา เรียกว่า**วจีสัญเจตนา** ออกมาเป็น วจีกรรม เจตนาจะทำทางใจ เรียกว่า**มโนสัญเจตนา** ออกมาเป็นมโนกรรม

ส่วนใหญ่เราจะพูดถึงกายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปลายทางนะ ตัวกรรมแท้ๆ นี่เป็นตัวเจตนา เจตนาจะทำเพื่อตัวเรา มันเข้าใจผิด มันยึด นึกว่ามีตัวเรา พอยึดว่ามีเราอยู่ก็ต้องทำเพื่อเรา

เราทั้งหลายคิดอะไรก็เพื่อตัวเราทั้งนั้นเลย นี้เรียกว่า**มโนกรรม** มโนกรรมจึงเยอะที่สุดพระพุทธเจ้าจึงเน้นเรื่องมโนกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ถ้ามโนกรรมยังมีอยู่ ก็ให้คิดพิจารณาฝ่ายดีเข้าไว้ ให้ทาน รักษาศีล ให้เป็นคนที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้อภัยทาน มีจิตคิดเมตตา เป็นต้น นี่ก็เป็นการปรับมโนกรรมให้มันดีขึ้น เพราะไหนๆ ก็ต้องคิด ก็คิดให้ดี ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

ถ้าเราไม่ฝึกหัด จิตก็พร้อมที่จะลงต่ำอยู่เสมอ จิตเราโดยทั่วไป ถ้าเราไม่ได้ฝึกฝน ไม่มีสติปัญญา จะมีลักษณะอย่างหนึ่งคือโน้มเอียงลงต่ำ เราลองสังเกตดูนะ ถ้าไม่ฝึกตนเอง หรือไม่เตือนตนเองเอาไว้ มันจะชอบคิดเรื่องไม่ดีอยู่เรื่อย ชอบคิดให้เกิดความทุกข์ เกิดความเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น บางทีไม่มีเรื่องอะไร เรื่องที่ทำให้เกิดความสุขนึกไม่ได้ ส่วนเรื่องที่ทำให้ทุกข์ชอบจำได้ ชอบคิด จิตเรามันเป็นอย่างนี้

อาการที่จิตเราชอบไหลลงต่ำนี้ จะเป็นความเคยชิน เวลาความเคยชินนานๆ ไปแล้ว ก็จะถูกผู้คนถูกสังคมชักจูงให้ทำกรรมชั่วได้ง่าย พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกว่า *กรรมชั่วคนชั่วทำง่าย แต่กรรมชั่วคนดีทำยากนะ กรรมดีนั้นคนดีทำง่าย* คนชั่วบอกว่าทำดีแต่ละทียากจริงๆ การทำยากหรือง่ายอยู่ที่คุณภาพจิต

เหตุเกิดของกรรมคือผัสสะ การกระทบอารมณ์ เกิดการรับรู้ขึ้น ได้เห็นรูปทางตาแล้ว ได้ยินเสียงทางหูแล้ว ดมกลิ่นทางจมูกแล้ว ลิ้มรสทางลิ้นแล้ว ถูกต้องสัมผัสทางกายแล้ว คิดนึกรู้สึกทางใจแล้ว ก็เกิดความรู้สึกขึ้น เรียกว่าเวทนา ทีนี้ นอกจากเวทนาแล้ว ยังมีสัญญาผุดขึ้นมาด้วย สัญญาคือความจำได้หมายรู้ เวทนาและสัญญานี้เป็นตัวปรุงแต่งจิต ภาษาบาลีเรียกว่า**จิตตสังขาร**

จิตเราที่ปรุงดีบ้าง ไม่ดีบ้าง เกิดจากความรู้สึกคือเวทนากับสัญญาที่มาพร้อมกับผัสสะ เราเห็นหน้าคนนี้แล้ว เป็นคนรู้จัก รู้สึก

ชอบหน้า จิตก็ปรุงแต่งไปอย่างหนึ่ง ทำให้เกิดความคิด เกิดคำพูด เกิดการกระทำทางกาย เห็นหน้าอีกคนแล้วไม่ชอบ จิตก็ปรุงแต่งไปอีกแบบหนึ่ง ทำให้เกิดความคิด เกิดคำพูด เกิดการกระทำทางกายเปลี่ยนแปลงไปตามความไม่ชอบนั้น อย่างนี้เรียกว่า เห็นแล้วเกิดความรู้สึกขึ้น รู้สึกชอบ รู้สึกไม่ชอบ รู้สึกว่าคนนี้ดี คนนี้ไม่ดี คนนี้น่าเข้าใกล้ คนนี้น่าออกห่างๆ ยิ่งถ้าเป็นญาติเรา หรือคนที่เคยทำไม่ดีกับเรา ก็จะรู้สึกแตกต่างออกไปมากขึ้น

นอกจากเวทนาแล้วก็มีสัญญาด้วย เราเห็นหน้าคนนี้แล้วจำได้ว่าเขาคือใคร จำได้ว่าคนนี้เคยยืมเงินเราแล้ว ไม่ได้ใช้คืน ตอนนี้เขารวยแล้ว เขาโกงเราไปแต่รวย เราก็จะเกิดความคิดจะทำอย่างหนึ่งขึ้นมา กายวาจาก็เปลี่ยนแปลงไป ตัวความคิดที่เกิดขึ้นมาอย่างนี้ เป็นมโนกรรม กระทำออกไปทางกายเป็นกายกรรม พูดทางวาจาเป็นวจีกรรม เกิดผัสสะ มีการรับรู้อารมณ์ จึงเกิดเวทนา เกิดสัญญา และเกิดการกระทำที่แตกต่างกันติดตามมา ฉะนั้น ตัวต้นตอของกรรม คือผัสสะ

สัญญาเก่าๆ โดยส่วนใหญ่ที่เราเก็บเอาไว้คือสัญญาที่ประกอบไปด้วยอคติ เจือด้วยความเห็นผิด อันไหนที่เป็นฝ่ายเรา ของเรา จะให้ค่าเป็นบวก ฝ่ายคนอื่น ให้ค่าเป็นลบ เวลาเรากระทำอะไรลงไปจึงเกิดความผิดพลาดได้มาก ถ้าลูกเราไปทะเลาะกับลูกคนอื่น ลูกเราก็จะเป็นฝ่ายถูกไว้ก่อน คนที่เป็นฝ่ายเราทำอะไรก็ดูเข้าท่าไปหมด คนที่เป็นฝ่าย

คนอื่นทำอะไรก็ดูไม่เข้าท่าเลย มันตรงข้ามกันอย่างนี้ เราจึงต้องระวังความรู้สึกตัวเองดีๆ เพราะถ้าไม่ระวังจะทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย

ผัสสะนั้นเป็นตัวรับผลของกรรมเก่า และเป็นต้นตอทำให้เกิดกรรมใหม่ ถ้าอยากดูผลของกรรมเก่าก็ดูตรงผัสสะ โดยเฉพาะคุณภาพใจเรา ถ้าอยากจะรู้ว่าเราสะสมอะไรมาบ้าง ก็ดูตอนกระทบอารมณ์แล้วมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบนี้ เรียกว่าผลของกรรมเก่า คุณภาพใจเรานี้ก็เป็นผลของกรรมเก่าที่เราสะสมมาจนเป็นบุคคลนี้ในปัจจุบัน

ตอนที่กระทบผัสสะเป็นการแสดงถึงผลของกรรมด้วย และเป็นเหตุให้เกิดการทำกรรมใหม่ด้วยพอทำกรรมใหม่ก็มีผลเป็นวิบากต่อไปอีก เราได้รับสิ่งที่น่าพอใจบ้างไม่น่าพอใจบ้าง ด้วยความไม่รู้ก็เกิดกิเลสไปทำกรรมแล้วได้รับผล วนเวียนกันเป็นวงกลม อย่างนี้แหละเรียกว่าการวนเวียนเป็น**วัฏฏะ**

กรรมและเหตุเกิดแห่งกรรมได้บรรยายไปในคราวที่แล้ว วันนี้จะบรรยายเกี่ยวกับความต่างกันแห่งกรรม วิบากแห่งกรรม ความอิสระจากกรรม และข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรม

๓. ความต่างกันแห่งกรรม

สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับกรรมข้อที่ ๓ คือ ความแตกต่างกันแห่งกรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า

กตมา จ ภิกฺขเว กมฺมานํ เวมตฺตตา

อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ นิรยเวทนียํ, อตฺถิ กมฺมํ ติรจฺฉาน-โยนิเวทนียํ, อตฺถิ กมฺมํ เปตฺติวิสยเวทนียํ, อตฺถิ กมฺมํ มนุสฺสโลกเวทนียํ, อตฺถิ กมฺมํ เทวโลกเวทนียํ, อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมานํ เวมตฺตตา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลายความต่างกันแห่งกรรม คืออะไร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กรรมที่พึงเสวยผลในนรกก็มี กรรมที่พึงเสวยผลในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานก็มี กรรมที่พึงเสวยผลในแดนเปรตก็มี กรรมที่พึงเสวยผลในมนุษยโลกก็มี กรรมที่พึงเสวยผลในเทวโลกก็มี ดูก่อน ภิกษุทั้งหลายนี้ เรียกว่า ความต่างกันแห่งกรรม

ตัวกรรมแท้ๆ คือคุณภาพใจเรานี่เอง ใจนี่มันไม่รู้สึกอะไร เป็นธาตุรู้เฉยๆ แต่ตัวที่ปรุงแต่งใจมีเจตนาเป็นหัวหน้าเป็นตัวกรรม ถ้ามีเจตนาเป็นหัวหน้าไปทำฝ่ายดี คุณภาพของใจก็เป็นอย่างหนึ่ง คุณภาพ

ของใจนั้นภาษาอภิธรรมเรียกว่า**เจตสิก** เจตสิกฝ่ายดีเกิดประกอบกับจิต มีเจตนาเป็นหัวหน้าไปทำกรรมดีเรียกว่า**กุศลกรรม** มีเจตนาเป็นหัวหน้าพาไปทำไม่ดี อกุศลเจตสิกก็เกิดประกอบกับจิต จิตนั้นก็เลยกลายเป็นอกุศล การกระทำก็เป็น**อกุศลกรรม**

คุณภาพของใจเก่าๆ จะออกมาในรูปความรู้สึก เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่ออารมณ์ เวลาเรากระทบอารมณ์ เห็นแล้ว ได้ยินเสียงแล้ว ดมกลิ่นแล้ว ลิ้มรสแล้ว สัมผัสทางกายแล้ว คิดนึกรู้สึกทางใจแล้ว ใจเรามีปฏิกิริยายังไง นั่นแหละตัวกรรมเก่าที่สะสมอยู่ จะมีคุณภาพ ๒ อย่าง คือ ดี กับ ไม่ดี แล้วแต่การสะสมของแต่ละคน มากน้อยแตกต่างกันไป กลายเป็นจริต อุปนิสัยของแต่ละคน

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กรรมที่พึงเสวยผลในนรกก็มี การเสวยผลเป็นความรู้สึกในใจ เราก็รู้สึกได้ เวลาใจรุ่มร้อน โกรธเคือง ขุ่นแค้น ใจจะมีความร้อนแผดเผา จนกระทั่งออกมาทางรูป ทำให้หน้าตาเปลี่ยนไป กรรมประเภทอย่างนี้เรียกว่า *นิรยเวทนียํ* ใครสะสมอย่างนี้มากๆ กรรมนี้ก็จะสร้างรูปใหม่ขึ้นมาให้ได้รับผลเป็นความเร่าร้อนในนรก

กรรมนี้จะสะสมปัจจัยไว้ จิตจะสร้างนามรูปชนิดใหม่ๆ ขึ้นมาตามความยึดถือนั้น ใครสะสมกรรมชนิดไหนเอาไว้มาก พอกายนี้แตกทำลายไป ก็จะสร้างรูปชนิดใหม่ตามกรรมที่เราทำเอาไว้ เรียกตามสมมติว่าไปเกิดในภพภูมิต่างๆ เป็นสัตว์นรก เป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นเปรต

เป็นเทวดา เป็นต้น

กรรมที่ทำบ่อยๆ เรียกว่า**อาจิณณกรรม** ในการให้ผลนำเกิดนั้น ถ้าไม่มีกรรมอื่นมาแทรก อาจิณณกรรมนั่นเองจะให้ผล กรรมที่สามารถให้ผลก่อนอาจิณณกรรม คือ**ครุกรรม** กรรมหนัก เช่น คนที่ได้ฌาน ฌานไม่เสื่อมก็ไปเกิดในพรหมโลก นี้ฝ่ายดี ส่วนฝ่ายไม่ดี เช่น คนฆ่าพ่อฆ่าแม่เป็นการทำ**อนันตริยกรรม** อย่างนี้ก็ไปอบายแน่นอนเลย และกรรมที่ใจหน่วงเอาไว้ตอนใกล้จะตาย เรียกว่าอาสันนกรรม ถ้าไม่มีครุกรรมและ**อาสันนกรรม** กรรมที่เราทำเป็นประจำจะให้ผล

กรรมที่พึงเสวยผลในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานก็มี จิตที่มันชอบหลงงมงาย ฟุ้งซ่านไป เรื่องนั้นทีเรื่องนี้ที ฟุ้งไปทั่ว หลงว่ามีตัวเราของเรา วันๆ มีแต่ความหลง หลงคิดแต่เรื่องโน้นเรื่องนี้ บวก ลบ คูณ หาร ตัวเลขเท่านั้นเท่านี้ คนนั้นเป็นอย่างนั้น คนนี้เป็นอย่างนี้ ประเทศนั้น ประเทศนี้มีเรื่องราวอย่างนั้นอย่างนี้ วนเวียนไปนะ นี้เป็นลักษณะของจิตที่หลง มีโมหะมาก

กรรมที่พึงเสวยผลในแดนเปรตก็มี จิตที่เสวยผลในแดนเปรตก็คือจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว มีเท่าไรก็ไม่พอ ไม่รู้จักคิดจะให้คนอื่น คิดจะเอามาเป็นของตนอย่างเดียว เป็นลักษณะจิตแบบเปรต เรามีสิ่งของเยอะแยะแต่รู้สึกว่าเหมือนไม่มี ไม่สามารถจะสละให้คนอื่นได้ มีเงินเป็นร้อยล้าน แต่ไม่สามารถจะสละให้คนอื่นได้ เราไม่ได้ดูว่าชาตินี้มีเงิน

เยอะหรือน้อยนะ ดูว่าจิตเป็นยังไง เงินเยอะนั้นอาจจะไม่ได้ใช้ก็ได้ เราอาจจะตายไปก่อน ลูกเอาไปใช้แล้ว เราดูที่คุณภาพของจิต ถ้าจิตมีแต่ความเห็นแก่ตัว การให้ออกไปลำบาก ถ้าไปเกิดเป็นเปรต ก็จะเป็นอย่างนั้น คือหากินลำบาก หาได้ไม่พออิ่ม ไม่พอยาไส้ อาหารหาได้ยาก เช่น ปากเล็กนิดเดียว พุงโต ดูดอาหารเข้ามาไม่เต็มสักที อย่างนี้เป็นต้น ที่พูดนี้ไม่ได้ขู่นะ พูดเรื่องจริงให้ฟัง เป็นการเตือนกันว่า เรายังอยู่ในโลก ต้องทำกรรมให้ดี

กรรมที่พึงเสวยผลในมนุษยโลกก็มี มนุษย์ก็แบบเราทั่วไปนะ มีสุขบ้าง มีทุกข์บ้าง สบายบ้าง ลำบากบ้าง ปนเปกันไป มีทุกข์มีความเดือดร้อนก็ไม่ถึงกับรุนแรงมากนัก เกิดจากความเป็นผู้มีศีล ไม่ไปเบียดเบียนใครๆ ให้ล่วงศีล หรือล่วงกรรมบถ การรักษาความเป็นมนุษย์ไว้ ท่านก็จะวางกรอบอย่างน้อยก็ให้มีศีล ๕ เป็นพื้น แล้วก็ให้เพิ่มด้วยการรักษากุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ให้ครบถ้วน กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ มีศีล กายวาจาถูกต้อง ไม่อยากได้ของคนอื่น ไม่ผูกอาฆาตพยาบาทและมีสัมมาทิฏฐิ ก็จะรักษาภพภูมิมนุษย์เอาไว้ได้ เลยเรียกกุศลกรรมบถว่า**มนุษยธรรม** ธรรมะที่ทำให้เป็นมนุษย์ รักษาความเป็นมนุษย์เอาไว้ได้ ถ้าไม่มีธรรมะเหล่านี้ ถึงกายจะมีรูปร่างเป็นมนุษย์ จิตใจก็เป็นอย่างอื่นไปแล้ว เมื่อกายแตกดับ ก็จะได้รูปร่างตามสมควรแก่กรรม

กรรมที่พึงเสวยผลในเทวโลกก็มี เทวโลกก็เหนือกว่ามนุษย์ขึ้นไปอีก จิตละเอียดกว่ามนุษย์ จิตที่ละเอียดกว่ามนุษย์ จิตเป็นกุศล รู้จักปล่อยวางสมบัติมนุษย์ ไม่หลงยินดีสมบัติเหล่านั้น มีการแบ่งปันเสียสละออกไป ไม่ติดข้อง หรือบางคนชอบความสงบ ไม่ชอบรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อย่างมนุษย์เราทั่วไป

มนุษย์เราทั่วไปก็ทำหน้าที่หาเงินหาทองมาเลี้ยงชีพหาด้วยวิธีที่สุจริต ไม่เบียดเบียน ไม่คดโกงใคร ไม่ผิดศีลธรรม ได้มาแล้วก็ใช้สอยโดยธรรม แต่บางคนนี้นอกจากจะเลี้ยงชีพอย่างที่กล่าวมาแล้ว เขายังสละออกได้ ลดละความเห็นแก่ตัว เห็นอกเห็นใจคนอื่นอยู่เสมอ จิตมีเมตตากรุณา ใจเบาสบายกว่ามนุษย์ทั่วไป นี้เหนือกว่ามนุษย์ทั่วไป คนอย่างนี้ตายไปก็ไปสุคติที่สูงกว่ามนุษย์อีก ไปเป็นเทวดา หรือบางพวกทำความสงบของจิตได้ ใจยินดีอยู่กับความสงบที่เป็นฌานนั้น ตายก็ไปเกิดที่พรหมโลก

นี่คือความต่างของกรรม ซึ่งก็อยู่ที่จิตใจ แต่ละคนไม่เหมือนกัน เพราะกรรมที่อยู่ในใจนั้นไม่เหมือนกัน เราอยู่ในโลก ทำกรรม ก็วนเวียนไปในนรกบ้าง สัตว์เดรัจฉานบ้าง ภูมิของเปรตบ้าง มนุษย์บ้าง เทวโลกบ้าง วนเวียนไปอย่างนี้ ไม่มีสิ้นสุดนะ เป็นการหมุนเวียนเปลี่ยนไปของกองทุกข์ เรียกว่า**วัฏฏทุกข์** ถ้าเรายังอยู่ในวัฏฏะทุกข์ก็ให้อยู่แถวๆ มนุษย์ หรือเทวโลก ก็แล้วกัน อย่าไปอยู่ล่างๆ นะ อยู่ล่างๆ จะลำบาก

ภพมนุษย์เรานี้ สามารถเรียนรู้และทำกรรมใหม่ได้ดีที่สุด ดีกว่าพวกเทวดาอีก เทวดานั้นได้รับผลดีเยอะ ก็มีความสุขสบาย พวกพรหมก็มีแต่ใจสงบ แต่การศึกษาและการทำกรรมใหม่นั้นมีโอกาสน้อยกว่า ส่วนพวกสัตว์นรก สัตว์เดรัจฉาน และเปรต ส่วนใหญ่ก็จะรับผลฝ่ายไม่ดีทั้งนั้น ไม่มีเวลามาคิดทำความดี มีแต่ความหลง ไม่รู้เรื่องบุญเรื่องบาปอะไร ไม่มีเวลามาคิดทำกรรมดี เรียกว่าคอยรับผลอย่างเดียว เราก็ดูสัตว์ทั้งหลายนะ เห็นไหม วันๆ ไม่ได้ทำอะไรหรอก ถึงเวลาก็กิน นอน สืบพันธุ์ วนเวียนไปอย่างนั้น อยู่กันตามสัญชาตญาณไปวันๆ เท่านั้น

ฉะนั้น เป็นมนุษย์แบบเรานี่ดีที่สุดแล้ว ถ้ารู้คำสอนก็จะได้ฝึกฝนตนเองให้ยิ่งขึ้นไป ทำกรรมที่ดีหรือดีกว่านั้นก็คือเหนือกรรมขึ้นไปอีก

๔. วิบากแห่งกรรม

อันที่ ๔ วิบากแห่งกรรม คือ ผลของกรรมที่จะได้รับ กรรมจะให้ผลตอนไหนบ้าง พระพุทธเจ้าตรัสว่า

กตโม จ ภิกฺขเว กมฺมานํ วิปาโก

ติวิธาหํ ภิกฺขเว กมฺมานํ วิปากํ วทามิ ทิฏฺเฐว ธมฺเม,

อุปปชฺเช วา, อปเร วา ปริยาเย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วิบากแห่งกรรม คืออย่างไร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าววิบากแห่งกรรมว่ามี ๓ ประการ คือ

๑. กรรมที่พึงเสวยในปัจจุบัน

๒. กรรมที่พึงเสวยในอัตภาพถัดไป

๓. กรรมที่พึงเสวยในอัตภาพต่อๆ ไป

ผลของกรรมนั้นมีหลายอย่าง ในที่นี้พูดเรื่องวิบาก วิบากคือผลที่สุขงอมเป็นนามธรรม ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส สัมผัส ได้รู้สึกทางใจ เป็นจิตเกิดขึ้นรับผลเหมาะแก่กรรมที่ทำไว้ แยกเป็น*จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ* และ *มโนวิญญาณ* นี้เป็น**วิบาก** อุปมาเหมือนเราปลูกข้าว เมล็ดข้าวเปลือกเป็นเหมือนตัวกรรม เราปลูกลงไป จนข้าวเติบโต เป็นต้นข้าว ออกใบ ออกดอก ออกรวง ได้เมล็ดข้าวเปลือกที่สุกงอม เมล็ดข้าวเปลือกเก่าที่เราปลูกตอนแรกเหมือนกรรม เมล็ดข้าวเปลือกใหม่ที่ได้มาเหมือนกับวิบาก แต่นอกจากวิบากแล้ว ยังมีผลอื่นๆ ด้วย ต้นข้าว ใบข้าว ฟาง อันนี้เป็นผลแต่ไม่ได้เป็นวิบาก และก็มีส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในกระบวนการ เช่น ดินบริเวณนั้น ฝน แดด น้ำ แมลง ฯลฯ มีสิ่งเกี่ยวข้องกันมากมายเหลือเกิน

ในการทำกรรมนั้น มีผลเกิดขึ้นและมีสิ่งที่เกี่ยวข้องมากมาย ปกติเราจะรู้เพียงแคบๆ มองไม่เห็นภาพรวม ดังนั้น จึงต้องระวัง ให้มีเจตนาที่ดีในการกระทำ **นอกจากมีเจตนาที่ดีแล้วยังต้องมีปัญญาด้วย** ส่วนวิบากของกรรมนั้นท่านไม่ให้คิดมาก เพราะคิดแล้วจะเป็นบ้า เป็นเรื่อง **อจินไตย** คือสิ่งที่ไม่ควรคิด ซึ่งมีอยู่ ๔ เรื่อง คือ *วิสัยของพระพุทธเจ้า วิสัยของผู้ได้ฌาน วิบากของกรรม และการคิดเรื่องโลก*

พระพุทธเจ้าเน้นให้เราทำกรรมใหม่ให้ดี ไม่ต้องไปคิดเรื่องวิบากว่าจะได้เมื่อไหร่ ผลของการทำดีก็มีผลเราโดยตรง ทำความดีบ่อยๆ จิตใจก็เคยชิน ทำความดีได้ง่ายขึ้น ผู้คนก็รักใคร่ ได้รับเสียงสรรเสริญ ได้ลาภ ได้ยศ ตามสมควร อยู่ด้วยความสบายใจ ไม่เดือดร้อนใจ ไม่ต้องกลัวตกอบาย อย่างนี้เป็นต้น

๕. ความอิสระจากกรรม

อันที่ ๕ ความอิสระจากกรรม จะไม่เกิดการทำกรรมอีก ทำได้อย่างไร ไม่เกิดวงกลมของกิเลส กรรม วิบาก ก็ต้องอิสระจากกรรม พระองค์ตรัสว่า

กตโม จ ภิกฺขเว กมฺมนิโรโธ
ผสฺสนิโรโธ ภิกฺขเว กมฺมนิโรโธ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความอิสระจากกรรม คืออย่างไร
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความอิสระจากผัสสะ คือ
ความอิสระจากกรรม

ถ้าผัสสะครอบงำไม่ได้ อยู่เหนือผัสสะ ก็ไม่มีการทำกรรม คำว่า อยู่เหนือผัสสะ ไม่ใช่ไม่มีผัสสะนะ แต่คือการรู้เท่าทันผัสสะ เมื่อรับผัสสะแล้วใจก็ไม่หวั่นไหวหรือไม่ดิ้นรนไปตาม ได้ยินเสียงเพราะๆ ใจก็ไม่หวั่นไหวไปตาม ได้ยินเสียงที่ไม่เพราะ ใจก็ไม่หวั่นไหวไปตาม ความสุขเกิดขึ้นก็ไม่หวั่นไหวไปตาม ความทุกข์เกิดขึ้นก็ไม่หวั่นไหวไปตาม เป็นผู้วางเฉยได้ อย่างนี้ไม่เกิดกรรมเลย ซึ่งการจะอยู่เหนือผัสสะก็ต้องมีวิธีการฝึกฝน อย่างเราธรรมดาคงทำไม่ได้ เราได้ยินเสียงเพราะๆ ก็ชอบแล้ว เข้าไปมีอารมณ์ร่วม นี้เรียกว่าเสวยเวทนาแล้ว หากรู้ไม่ทันก็จะเกิดการทำกรรมต่อไป ได้ยินเสียงที่ไม่เพราะหรือเสียงด่าเราก็ไม่ชอบแล้ว นี้ก็เสวยเวทนา ความโกรธก็เกิดขึ้นครอบงำใจ หลงไปทำกรรมแล้ว ฉะนั้นต้องมีการฝึกฝนจึงจะถึงความอิสระจากกรรมได้ แต่ให้ทราบไว้ก่อนว่า ความอิสระจากผัสสะ นั่นแหละคือการอิสระจากกรรม ให้หัดรู้ทันสภาวะต่างๆ ซึ่งล้วนแต่เกิดจากผัสสะทั้งนั้น เมื่อไม่หลงไปตามมัน จึงจะอิสระจากกรรมได้

หากสภาวะที่ไม่ดีเกิดขึ้น ท่านก็คิดว่าจะทำยังไงจะดี อย่างนี้ใจเกิดการดิ้นรนขึ้นมาแล้ว เกิดการทำกรรมวนเวียน แต่ถ้าสภาวะที่ไม่ดีเกิดขึ้น รู้ทันมันว่า เป็นสภาวะอย่างหนึ่ง เป็นของไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวตนบังคับไม่ได้ ใจไม่ไหวไปตามเลย อย่างนี้ไม่เกิดการทำกรรม โดยปกตินักปฏิบัติทั้งหลายก็ไปสร้างกรรมวนเวียน ส่วนใหญ่สร้างกรรมฝ่ายดีรักษาดีให้อยู่นานๆ ทำใจให้นิ่งๆ แล้วก็พยายามรักษาให้มันนิ่งอยู่นานๆ อย่างนี้ก็ดีอยู่ แต่ก็เป็นการทำกรรม ไม่พ้นกรรม ไม่อิสระจากกรรม

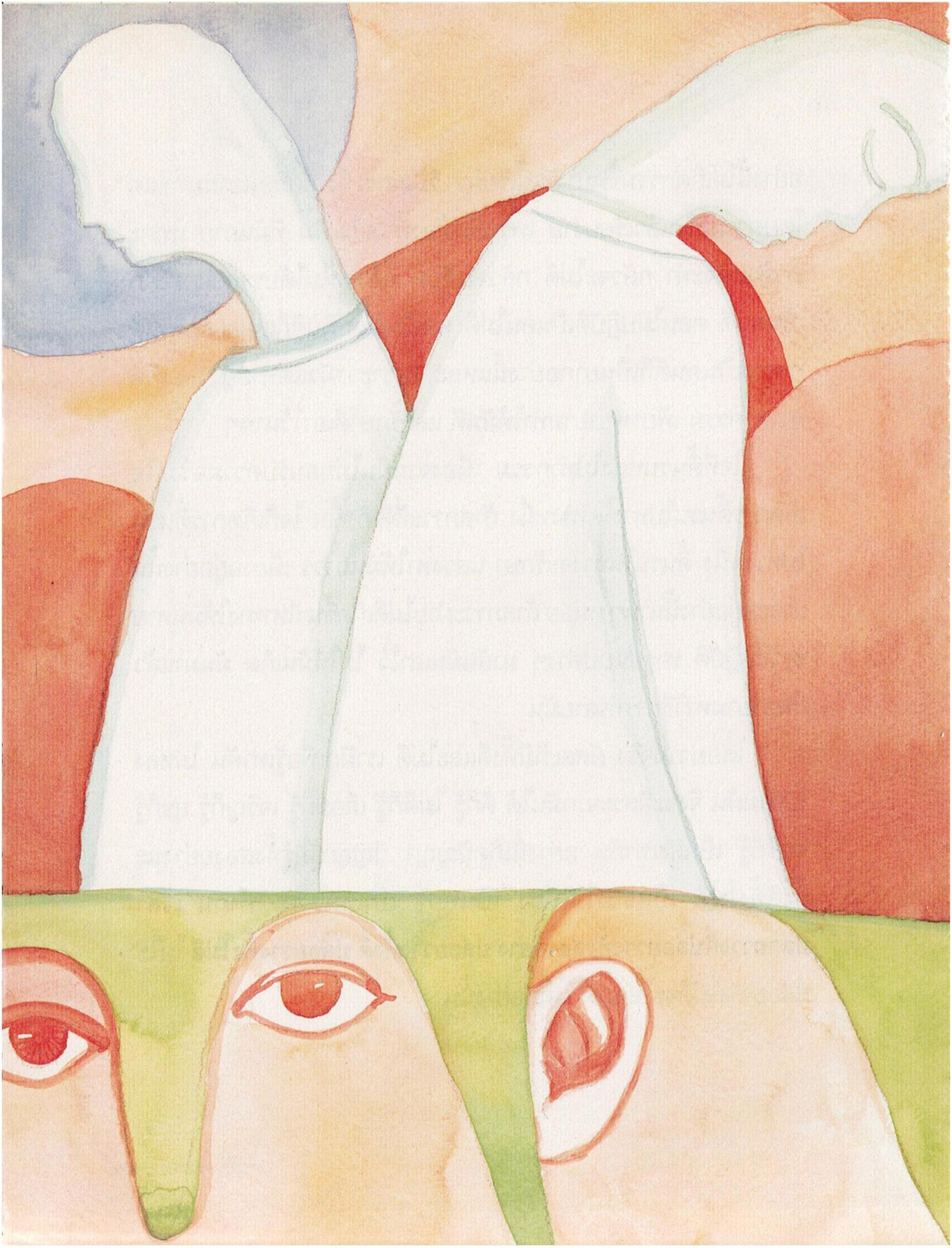
ให้หัดรู้ว่า ตอนไหนเป็นกรรม เกิดการกระทำทางใจขึ้น ตอนไหนอิสระจากกรรม ไม่เกิดการกระทำ ที่จะอิสระจากกรรมคืออิสระจากผัสสะ ไม่ว่าความเสื่อมเกิดขึ้น ก็ไม่หวั่นไหวไปตาม ความเจริญก้าวหน้าเกิดขึ้นก็ไม่หวั่นไหวไปตาม บางคนปฏิบัติธรรมไป ความเศร้าหมองเกิดขึ้นทั้งวันเกิดการดิ้นรนว่า จะทำยังไงดีนะจึงจะหาย หาวิธีปฏิบัติอย่างโน้นอย่างนี้อย่างนี้ก็เกิดกรรมขึ้นมาแล้ว บางคนจิตใจดีงามผ่องใสก็ขยันมาก นี่ก็เกิดกรรมเหมือนกัน แต่ถ้ารู้เท่าทัน ตอนนี้จิตเศร้าหมองเกิดขึ้น ดูลงไปแล้วไม่เกิดการดิ้นรนขวนขวาย รู้ไปอย่างที่มันเป็น เห็นว่าเป็นของไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ก็ไม่เกิดกรรมขึ้นมา

ทีนี้ บางทีจิตใจดีงาม ใจก็ไม่หวั่นไหวเลย ก็เห็นเป็นเพียงสภาวะอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วก็เปลี่ยนแปลงไป เสมอกันทั้งฝ่ายเสื่อมทั้งฝ่ายดี

อย่างนี้ไม่เกิดกรรมขึ้นมา อันนี้เรียกว่า **วิปัสสนา** ซึ่งดูเหมือนยากมาก แต่โดยความจริงแล้วเรียบง่าย เพราะไม่ต้องทำอะไรเพิ่ม ที่มันยาก เพราะเรามัวแต่จะทำ กลัวจะไม่ดี กลัวจะเสื่อม กลัวจะไม่ได้บรรลุ เราอยากเป็นคนดี ตอนไม่ปฏิบัติเป็นคนไม่ดี พอเป็นนักปฏิบัติก็เลยจะเป็นคนดี การจะเป็นคนดีก็เป็นยากอย่างนี้แหละ เพราะว่ามัวแต่ทำอยู่ เลยเกิดการทำกรรม เพียรพยายามทำให้มันดี และรักษาดีเอาไว้นานๆ

ใจที่ดิ้นรนหลงไปทำกรรม เนื่องจากมันไม่ยอมรับความจริง ใจเกิดการดิ้นรนไปทางใดทางหนึ่ง ถ้าสภาวะที่ดีเกิดขึ้น ใจก็เกิดการดิ้นรนไปทางหนึ่ง ดิ้นรนในทางจะรักษา แสวงหาให้มันถาวร เที่ยงอยู่อย่างนั้นน่าจะอยู่อย่างนี้นานๆ หน่อย ถ้าสภาวะฝ่ายไม่ดีเกิดขึ้น ก็หาทางให้มันหายหาวิธีปฏิบัติ หารูปแบบต่างๆ มากันมันเอาไว้ ไม่ให้มันเกิด มันมาแล้วก็พยายามหาวิธีการทำลายมัน

โดยความจริง ผัสสะก็มีทั้งดีและไม่ดี เราฝึกเพื่อรู้เท่าทัน ไม่หลงไปตามมัน จึงจะอิสระจากมันได้ ดีก็รู้ ไม่ดีก็รู้ เสื่อมก็รู้ เจริญก็รู้ สุขก็รู้ทุกข์ก็รู้ เป็นสิ่งเท่ากัน อย่างนี้เกิดปัญญา ปัญญารู้ก็รู้ทั้งสองอย่างนะ ทั้งดีทั้งไม่ดี เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เท่ากัน **เวลาปล่อยวางก็ปล่อยวางทั้งสองอย่าง ปล่อยวางทั้งดี ปล่อยวางทั้งไม่ดี** ไม่ใช่ปล่อยวางไม่ดีจะไปเอาดี ไม่ใช่อย่างนั้น

๖. ข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรม

อันที่ ๖ ข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรม ก็คือ อริยมรรค ๘ มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น จนกระทั่งถึงสัมมาสมาธิ ถ้าอยากจะอิสระจากกรรม ไม่ต้องมาดิ้นรนทำกรรมวนเวียนอยู่อย่างนี้ ไม่ต้องมาเวียนเกิดเวียนตาย ไปตามกรรมอย่างที่เป็นอยู่นี้ เราก็ต้องมาฝึกฝนตนเอง ฝึกให้มีสติสัมปชัญญะ ให้เกิดศีล เกิดสมาธิ ปัญญา เมื่อสมบูรณ์ อริยมรรค ๘ ก็เกิดขึ้น ได้เห็นพระนิพพาน ทำลายกิเลสได้ อิสระจากผัสสะ อิสระจากกรรม **มีทางนี้ทางเดียว**นี่แหละ ในบาลีท่านว่า

อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา, เสยฺยถิทํ : สมฺมาทิฏฺฐิ...สมฺมาสมาธิ

อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรม ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ...สัมมาสมาธิ

คำสอนของพระพุทธเจ้าสอนไว้ครบถ้วนนะ ถ้าเรายังทำกรรมอยู่ ท่านก็บอกไว้ว่า กรรมจะพาวนเวียนไปไหนได้บ้าง พาไปนรกก็มี สัตว์เดรัจฉานก็มี เปรตก็มี มนุษย์ก็มี เทวดาก็มี ให้ผลเมื่อไหร่บ้าง ให้ผลในชาติปัจจุบันก็มี ให้ผลชาติหน้าก็มี ให้ผลในชาติถัดจากนั้นไปอีกก็มี ความอิสระจากกรรมอย่างไร คืออิสระจากผัสสะ ผัสสะไม่มีอิทธิพลมาทำให้

ใจหวั่นไหวได้ และบอกข้อปฏิบัติที่ทำให้อิสระจากกรรม คืออริยมรรค ๘

อริยมรรค ๘ นี้เกิดพร้อมกับ**มรรคจิต** ในคนหนึ่งๆ ที่เกิดตายสืบต่อกันอย่างยาวนานนี้ อริยมรรคเกิดเพียง ๔ ครั้งเท่านั้น ก็ได้เป็นพระอรหันต์แล้ว

ครั้งแรกเกิดโสดาปัตติมรรค ก็ได้เป็นพระโสดาบัน

ครั้งที่สองเกิดสกทาคามิมรรค ได้เป็นพระสกทาคามี

ครั้งที่สามเกิดอนาคามิมรรค ได้เป็นพระอนาคามี

ครั้งที่สี่เกิดอรหัตตมรรค ได้เป็นพระอรหันต์

เท่านี้ก็หมดเรื่องแล้ว อิสระจากกรรมโดยสิ้นเชิงแล้ว

ที่เราปฏิบัติธรรม ฝึกสติสัมปชัญญะ นี้ยังไม่ใช่อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นขั้นการฝึก เป็นการทำเหตุเพื่อให้อริยมรรคเกิดขึ้น เราฝึกไปตามไตรสิกขา ให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา ไปตามลำดับ พอสมบูรณ์ระดับหนึ่ง อริยมรรคเกิดขึ้นครั้งที่หนึ่ง ทำลายกิเลสคือสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ได้เด็ดขาด ได้เป็นพระโสดาบันมี**ศีลสมบูรณ์** อริยมรรคเกิดขึ้นครั้งที่สอง ทำลายราคะ โทสะ โมหะ ที่หยาบๆ ได้ ได้เป็นพระสกทาคามี อริยมรรคเกิดขึ้นครั้งที่สาม ทำลายกามราคะและปฏิฆะได้ ได้เป็นพระอนาคามี มี**สมาธิสมบูรณ์** อริยมรรคเกิดขึ้นครั้งที่สี่ ทำลายรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชา ได้เป็นพระอรหันต์ มี**ปัญญาสมบูรณ์**

ฉะนั้น เวลาเราศึกษาเรื่องกรรมก็ควรศึกษาให้ครบ ๖ เรื่องอย่างนี้นะ กรรมคืออะไร เหตุเกิดแห่งกรรมคืออะไร ความต่างแห่งกรรมคืออะไร วิบากแห่งกรรมคืออะไร ความอิสระจากกรรมคืออะไร ข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรมคืออะไร รู้ให้ครบอย่างนี้ จะได้นำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

รู้กรรม รู้พรหมจรรย์

ในสิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับกรรมนี้ พระพุทธเจ้าท่านเน้นเรื่องกรรมนิโรธ กับ กรรมนิโรธคามินีปฏิปทา ให้เราทั้งหลายพากเพียรประพฤติพรหมจรรย์คือไตรสิกขา เพื่อให้อริยมรรคเกิดขึ้น **การรู้เรื่องกรรมก็เพื่อรู้จักพรหมจรรย์ จะได้ฝึกฝนตนเองให้อิสระจากกรรมไม่ต้องมาเกิดอีก** ไม่ใช่รู้เรื่องกรรมเพื่อไปทำกรรมเยอะๆ นะ ไม่ใช่สอนเรื่องกรรม เพื่อให้ไปทำกรรม จะได้ไปเกิดที่นั่นที่นี่ แต่สอนเรื่องกรรมเพื่อให้ทราบว่า เพราะมีการทำกรรม เราทั้งหลายจึงเวียนเกิดเวียนตายไปทุคติบ้าง ไปสุคติบ้าง เคยเป็นมาหมดแล้ว ทั้งสัตว์นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต เทวดา พรหม หรือมนุษย์ในลักษณะต่างๆ คนรวยก็เคยเป็นมาแล้ว คนจนก็เคยเป็นมาแล้ว พระราชาก็เคยเป็นมาแล้ว ยาจกก็เคยเป็นมาแล้ว **ควรแล้วที่จะเบื่อหน่ายในการเกิด** มาประพฤติพรหมจรรย์ ให้เกิดปัญญาไม่หลงไปกับโลกซึ่งเกิดจากผัสสะเท่านั้นเอง

การทำความดีนั้นเป็นทางผ่าน เพื่อให้เกิดปัญญาเข้าใจความจริง ละความเห็นผิดและความยึดมั่นถือมั่นว่ามีตัวเราจริง ไม่ได้ต้องการดี แต่เพื่อให้จิตพร้อมสำหรับการศึกษา ให้ทานก็เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการประพฤติพรหมจรรย์ รักษาสิกขาบทต่างๆ เพื่อเกื้อกูลต่อการประพฤติพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อละความเห็นผิดว่ามีตัวเราจริง และละความยึดมั่นถือมั่นในโลก

ท่านสรุปประโยชน์ของความรู้เรื่องกรรมไว้ในตอนท้ายว่า

ยโต โข ภิกฺขเว อริยสาวโก เอวํ กมฺมํ ปชานาติ, เอวํ กมฺมานํ นิทานสมฺภวํ ปชานาติ, ...เอวํ กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ, โส อิมํ นิพฺเพธิกํ พฺรหฺมจริยํ ปชานาติ กมฺมนิโรธํ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะอริยะสาวกรู้กรรมอย่างนี้, รู้เหตุเกิดแห่งกรรมอย่างนี้...รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรมอย่างนี้, อริยสาวกนั้นย่อมรู้จักพรหมจรรย์อันเป็นเหตุชำแรกกิเลส อันเป็นความอิสระจากกรรม

ที่สอนเรื่องกรรมโดยแยกแยะเป็น ๖ อย่างนี้ ก็มีวัตถุประสงค์ว่า *อริยสาวกนั้นย่อมรู้จักพรหมจรรย์ อันเป็นเหตุชำแรกกิเลส อันเป็นความอิสระจากกรรม* ท่านสอนเรื่องกรรมก็เพื่อให้รู้จักพรหมจรรย์ คือ

ไตรสิกขา เพราะไตรสิกขานี่แหละเป็นเหตุให้อริยมรรคเกิดขึ้น ทำลายกิเลสได้โดยสิ้นเชิง ได้เห็นพระนิพพาน

อริยมรรค ๘ ประการเป็นกรรมนิโรธคามินีปฏิปทา ซึ่งกรรมนิโรธคามินีปฏิปทานี้จะเกิดไม่ได้ ถ้าไม่มีพรหมจรรย์ และถ้าไม่มีกรรมนิโรธคามินีปฏิปทา กรรมนิโรธคือพระนิพพาน อันเป็นสภาวะที่อิสระจากกรรมก็ไม่ปรากฏ

พระพุทธเจ้าสอนเรื่องกรรมมาทั้งหมดนี่นะ ก็ต้องการให้เรารู้จักพรหมจรรย์อันเป็นเครื่องชำแรกกิเลส เป็นความอิสระจากกรรม เพื่อให้เราประพฤติปฏิบัติตามพรหมจรรย์ได้โดยถูกต้อง ใครจะปฏิบัติแนวไหนก็ตามสมควรนะ แต่ให้อยู่ในหลักพรหมจรรย์ ในหลักของไตรสิกขา **อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา** เพื่อให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าอยู่ในหลักนี้โดยถูกต้อง มีเหตุสมควรอริยมรรค ๘ ก็เกิดได้ เห็นพระนิพพาน ทำลายกิเลสได้ไปโดยสิ้นเชิง ถึงกรรมนิโรธ คือความอิสระจากกรรม ไม่ต้องมาวนเวียนในวัฏฏะทุกข์อีกต่อไป

เราเรียนเรื่องกรรมก็เพื่อประพฤติพรหมจรรย์ ถ้ายังทำอะไรไม่เป็นเลย เราก็หัดพรหมจรรย์ด้านศีลก่อน **สมาทานสิกขาบท**แล้วก็ฝึกฝนตนเองให้อยู่ในกรอบ ฝึกฝนสติสัมปชัญญะให้มากขึ้น หัดรู้ตัวให้บ่อยๆ เพื่อให้รู้ทันเจตนาในใจ คอยสังเกตเจตนาในใจเอาไว้ เวลาจะทำทางกาย เวลาจะพูด ดูให้เห็นว่า พูดด้วยจิตอะไร คิดยังไงถึงพูดอย่างนี้

ขอให้หมั่นสังเกตจิตใจตนเองนะ สังเกตเห็นบ่อยๆ ก็จะเกิดความละอายและความเกรงกลัวขึ้นมา จะเกิดการงดเว้น จิตเกิดการงดเว้นเพราะมีความละอาย **หิริโอตตัปปะเป็นปัจจัยให้เกิดศีล** ศีลแท้ๆ ก็คือเจตนางดเว้น จะละทุจริตต่างๆ ได้ ก็ทำสุจริต กายวาจาใจดี ไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น มีแต่ความเมตตากรุณาเห็นใจกัน จิตจะมีความเป็นปกติ อันนี้เป็นศีล

ตัวศีลนี่อยู่ที่จิต ก็ไม่ได้ดูที่อาการภายนอก บางคนดูภายนอกดีมากเลยนะ พูดเพราะ จะบอกมีศีลดี ก็ยังไม่ใช่ บางทีพูดเพราะ แต่มีเจตนาเสียดแทงคนอื่น อยู่ด้วยกันแป๊บเดียวอาจจะยังไม่รู้ว่าใครมีศีล แต่ถ้าอยู่ด้วยกันนานๆ ก็ดูออกได้ ถ้าคนไม่มีศีลจริง จะรักษาดีเอาไว้ไม่ได้ เดี๋ยวก็ระเบิด

กรรมเก่า กรรมใหม่

ต่อไปอีกพระสูตรหนึ่ง ใน*สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค กรรมนิโรธสูตร* พระพุทธเจ้าแสดงความรู้เกี่ยวกับกรรม ๔ อย่างด้วยกัน พระองค์ตรัสว่า

นวปุราณานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ เทเสสฺสามิ
กมฺมนิโรธญฺจ กมฺมนิโรธคามินิญฺจ ปฏิปทํ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตจะแสดง

(๑) กรรมเก่า

(๒) กรรมใหม่

(๓) ความอิสระจากกรรม

(๔) ข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระจากกรรม

พระพุทธเจ้าทรงแสดงครอบคลุมเป็นหลักเอาไว้ เวลาเราศึกษาก็ต้องเข้าใจอย่างนี้ จะง่ายในการศึกษาธรรมะต่อไป บางคนไปเรียนเรื่องกรรมแง่ใดแง่หนึ่งซะละเอียดเลย เรียนมากเกินไปเลยงง ให้เรียนสั้นๆ ได้กรอบเอาไว้ก่อน จะได้ไม่งง เมื่อได้กรอบเป็นหลักแล้ว รายละเอียดเราจะไปแตกย่อยขนาดไหนก็ได้ ในพระสูตรนี้ท่านขยายความว่า

กตมญฺจ ภิกฺขเว ปุราณกมฺมํ
จกฺขุํ ภิกฺขเว ปุราณกมฺมํ อภิสงฺขตํ อภิสญฺเจตยิตํ เวทนิยํ ทฏฺฐพฺพํ...โสตํ...ฆานํ...ชิวฺหา...กาโย...มโน ปุราณกมฺโม อภิสงฺขโต อภิสญฺเจตยิโต เวทนิโย...

ดูก่อนภิกษุทั้งหลายกรรมเก่า เป็นอย่างไร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตา พึงทราบว่าเป็นกรรมเก่า ถูกปัจจัยปรุงแต่ง สำเร็จด้วยเจตนา เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา หู...จมูก...ลิ้น...กาย...ใจ พึงทราบว่าเป็นกรรมเก่า ถูกปัจจัยปรุงแต่ง สำเร็จด้วยเจตนา เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา

อย่างที่หนึ่ง ***ปุราณกมฺมํ กรรมเก่า*** ก็คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สิ่งเหล่านี้เป็นผลของกรรม เกิดจากกรรมเก่าๆ ที่เราเคยทำเอาไว้แล้ว ประมวลมาจนเป็นสิ่งที่สมมติว่าเป็นตัวเรานั่งอยู่นี่แหละ แต่ละคนก็แตกต่างกันไปตามกรรม ทำกรรมดีก็ปรุงแต่งให้ดูดี ทำกรรมไม่ดีหรือไม่ประณีตก็ปรุงแต่งให้ดูไม่ดี ชิ้นส่วนแต่ละอย่างที่เป็นอวัยวะของเรานี้มีความละเอียดปลีกย่อยไม่เหมือนกันเลย ก็เพราะแต่ละคนทำกรรมมาแตกต่างกัน นับตั้งแต่ผิวพรรณ รูปร่าง ทรวดทรง ฯลฯ รวมไปถึงคุณภาพของใจ ที่เป็นอุปนิสัยใจคอ ความเคยชิน จริต อัธยาศัยต่างๆ เกิดจากกรรมเก่าปรุงแต่งขึ้นมา

เมื่อมีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มาแล้ว ก็มีการรับรู้โลก เรียกว่าผัสสะ ทำให้เกิดความรู้สึกต่อโลกและทำกรรมใหม่ต่อไปอีก ตา หู เป็นต้นเหล่านี้จึงเป็นที่ตั้งของเวทนา ทำให้เกิดความรู้สึก เมื่อเห็นก็รู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อคิดนึกก็รู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง

ที่มีสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นมามากมาย เป็นตัวเรา ของเรา เป็นเขา ของเขา ก็เกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั่นแหละ ส่วนนี้เป็นผลของกรรม เป็นกรรมเก่า เราทำมา อาศัยกรรมเก่าแล้วกระทบผัสสะกับโลก เกิดความรู้สึกกับโลก หลงโลก เข้าใจผิด หลงยึดมั่นจริงจังกับโลกก็ทำกรรมใหม่วนเวียน ออกจากวงจรนี้ไม่ได้ เลยต้องเกิดตายวนเวียนไม่สิ้นสุด

กตมญฺจ ภิกฺขเว นวกมฺมํ

ยํ โข ภิกฺขเว เอตรหิ กมฺมํ กโรติ

กาเยน วาจาย มนสา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กรรมใหม่ เป็นอย่างไร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย คือ กรรมที่บุคคลทำ

ด้วยกาย วาจา ใจ

นวกมฺมํ กรรมใหม่ คือการกระทำ เรามีกรรมเก่ามาแล้ว คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กระทบผัสสะ เกิดเวทนา ตัณหา อุปาทาน แล้วก็ทำกรรมใหม่ทางกาย ทางวาจา ทางใจ เป็นกรรมดีบ้าง ไม่ดีบ้าง กรรมดีเรียกว่ากุศลกรรม กรรมไม่ดีเรียกอกุศลกรรม

กตโม จ ภิกฺขเว กมฺมนิโรโธ

โย โข ภิกฺขเว กายกมฺมวจีกมฺมมโนกมฺมสฺส นิโรธา

วิมุตฺติ ผุสติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความอิสระจากกรรม เป็นอย่างไร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย คือ บุคคลถูกต้องวิมุตติ เพราะ

ความหมดไปแห่งกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมได้

ความอิสระจากกรรม การไม่มีเหตุที่จะให้ทำกรรมอีก คือ ถึงวิมุตติ ความหลุดพ้น หมดความยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ ๕ อันเป็นตัวทุกข์ ใจอิสระจากกรรม ไม่มีการปรุงแต่งดิ้นรนขวนขวายจะทำโน่นเพื่อเรา ส่วนข้อปฏิบัติให้ถึงความอิสระ คืออริยมรรค ๘ ดังบาลีว่า

กตมา จ ภิกฺขเว กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา

อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค, เสยฺยถิทํ: สมฺมาทิฏฺฐิ

สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต

สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ปฏิปทาที่ให้ถึงความอิสระจากกรรม

เป็นอย่างไร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ได้แก่

สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ

สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

พระสูตรนี้สั้นๆ แสดงความเข้าใจเรื่องกรรมครบถ้วนทีเดียว แสดงการเกิดขึ้นเป็นไปของทุกข์ มีกรรมเก่า กรรมใหม่ หมุนเวียนเป็นวัฏฏทุกข์ เป็นวงจรสายเกิดทุกข์ อีกส่วนหนึ่ง แสดงความอิสระจากกรรม หมดกรรม ไม่มีกรรม และข้อปฏิบัติคืออริยมรรค ๘ ประการ เป็นฝ่ายหมดทุกข์ โดยสรุปแล้ว **พระองค์ตรัสแค่ ๒ เรื่องเท่านั้น คือเรื่องทุกข์กับการพ้นทุกข์** ไม่ว่าที่ไหนๆ ก็ตรัสอย่างนี้ ถ้าเราเข้าใจธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ก็จะรู้ว่าพระองค์สอนแต่เรื่องนี้ พระองค์เน้นไปที่การประพฤติปฏิบัติ การประพฤติพรหมจรรย์ ให้อริยมรรค ๘ เกิดขึ้น ให้ถึงการพ้นทุกข์ได้จริง

อนุสาสนี

พระองค์ทรงแสดงพระสูตรนี้ก็สอนเพื่อให้เร่งประพฤติพรหมจรรย์ ไม่มัวแต่ประมาทหลงลืมไป ไม่มัวแต่เห็นเรื่องอื่นสำคัญกว่าเรื่องนี้ **เรื่องสำคัญที่สุดสำหรับเราทั้งหลาย ก็คือการประพฤติพรหมจรรย์ ทำตัวเองให้พ้นทุกข์** หรือใกล้ต่อการพ้นทุกข์เข้าไปอีก จะหมดทุกข์ก็โดยการมีปัญญา รู้ทุกข์ตามความเป็นจริง

ที่พระองค์สอนเรื่องกรรมเก่า กรรมใหม่ กัมมนิโรธ และกัมมนิโรธคามินีปฏิปทา นี้ ไม่ใช่สอนแล้วให้ไปทำกรรม แต่สอนให้ภาวนา เพื่อจะอิสระจากกรรม จะได้ไม่เดือดร้อนภายหลัง สอนเพื่อให้รู้ว่า แท้ที่จริงแล้ว มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่เกิดวนเวียนไปไม่สิ้นสุด เพราะยังมีการทำกรรมอยู่ ฉะนั้น **ให้เห็นโทษของความเกิด** เพราะความเกิดนำความแก่ ความเจ็บ ความตาย และทุกข์อื่นๆ มาให้มากมาย สอนเพื่อให้รู้จักพรหมจรรย์ รู้จักวิธีที่จะออกจากวงกลมอันโหดร้ายนี้ วัฏฏะนั้นหาที่สุดเบื้องต้นและเบื้องปลายไม่ได้ มันเป็นวงกลม เรียกว่า**สังสารวัฏ** คือวงกลมของการวนเวียนไปของขันธ์ อายตนะ ธาตุ เป็นการวนเวียนไปของกองทุกข์ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสสรุปไว้ตอนท้ายพระสูตรนี้ว่า

อิติ โข ภิกฺขเว เทสิตํ มยา ปุราณกมฺมํ, เทสิตํ นวกมฺมํ, เทสิโต กมฺมนิโรโธ, เทสิตา กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา, ยํ โข ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปํ อุปาทาย, กตํ โว ตํ มยา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กรรมเก่าเราได้แสดงแล้ว กรรมใหม่เราได้แสดงแล้ว ความอิสระจากกรรมเราได้แสดงแล้ว และข้อปฏิบัติที่ทำให้ถึงความอิสระจากกรรมเราได้

แสดงแล้ว ด้วยประการฉะนี้, ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กิจใด
ที่ศาสดาผู้แสวงหาประโยชน์เกื้อกูล ผู้อนุเคราะห์ พึง
อาศัยความอนุเคราะห์ กระทำแก่สาวกทั้งหลาย กิจนั้น
เราได้กระทำแล้วแก่เธอทั้งหลาย

พระองค์ทรงแสดงเกี่ยวกับกรรม เป็นกิจที่ศาสดาควรกระทำแก่สาวก พระองค์ได้ทำกิจแล้ว ส่วนหน้าที่ของเราทั้งหลายก็ต้องไปฝึกฝนภาวนา มีบาลีต่อไปว่า

เอตานิ ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ, เอตานิ สุญฺญาคารานิ
ฌายถ ภิกฺขเว, มา ปมาทตฺถ,
มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ,
อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นั่นโคนไม้ นั่นสถานที่ว่างจากเรือน
เธอทั้งหลายจงปฏิบัติสมถะและวิปัสสนา จงอย่าประมาท
อย่าเป็นผู้มีความเดือดร้อนใจในภายหลังเลย
นี้คือคำพร่ำสอนของเราสำหรับเธอทั้งหลาย

อนุสาสนี คือ *คำพร่ำสอน คำตักเตือน คำที่คอยบอกอยู่เสมอ บอกอยู่บ่อยๆ* ให้เรานำไปปฏิบัติ เพื่อจะได้เกิดปัญญา สามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ตนได้ คือให้ไปเจริญสมถะและวิปัสสนา มีความไม่ประมาท รู้ตัวอยู่เสมอ

ฌายถ แปลว่า *จงเพ่ง จงใส่ใจ* แปลโดยเนื้อความว่า จงปฏิบัติสมถะและวิปัสสนา ถ้าใส่ใจตัวอารมณ์ รู้อยู่ที่ตัวอารมณ์ อยู่ให้จิตสบาย มีกำลัง เรียกว่าทำ**สมถะ** ถ้าใส่ใจลักษณะของตัวอารมณ์ คือเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ของตัวอารมณ์ เรียกว่า**วิปัสสนา**

มา ปมาทตฺถ เธอทั้งหลายจงอย่าประมาท ให้เห็นคุณค่าของเวลา มีสติ มีความรู้ตัวอยู่เสมอ รู้อยู่ในกายในใจ การหลงลืม มัวแต่เหม่อลอย หลงเพลินไปกับสิ่งต่างๆ เรียกว่าประมาท

ในการปฏิบัติ ต้องหัดมีสติ ไม่ประมาท ไม่ลืมกาย ไม่ลืมใจ ให้รู้กาย ให้รู้ใจ กายเดิน ยืน นั่ง นอน เหยียด คู้ กระดิกแขน กระดิกขา ก็ให้รู้ว่ากายมันเป็นอย่างนั้น รู้ความรู้สึก ปวดหลังก็ให้รู้ว่าปวดหลัง เจ็บตรงนั้นปวดตรงนี้ก็ให้รู้ หิวก็รู้ว่ามันหิว สบายใจรู้ว่าสบายใจ ไม่สบายใจรู้ว่าไม่สบายใจ รู้จิตใจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ หลง ไม่หลง หดหู่ ฟุ้งซ่าน สงบ ไม่สงบ วิตกกังวลรู้ว่าวิตกกังวล เครียดรู้ว่าเครียด อย่างนี้เรียกว่าไม่หลงลืม ไม่ประมาท มีสติ เมื่อมีสติ ก็ให้เจริญสมถะและวิปัสสนาต่อไป

ดังนั้น ให้รีบปฏิบัติ รีบฝึกฝนเข้าไว้จะได้ไม่เสียใจในภายหลัง อายุมากจะลำบาก ตอนเป็นหนุ่มเป็นสาว ตื่นเช้าก็ได้ นอนดึกๆ ก็ได้ เดินไปเดินมาได้สบาย มีกำลัง ฝึกสติได้ดี อายุมากทำอย่างนั้นไม่ได้ นั่งแป๊บเดียวก็หลับ นั่งนานๆ ก็ปวดหลัง เดินนานๆ ก็ปวดขา อย่างนี้นะ กายยังดีอยู่ก็ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ให้ปฏิบัติสมถะวิปัสสนา ให้ไม่ประมาท **พระองค์เป็นเพียงคนบอกทาง ส่วนการเดินนั้น เราต้องทำเอาเอง** นี้แหละเป็นคำพร่ำสอนของพระพุทธเจ้า

ไม่ว่าจะเป็นเหตุ ไม่ว่าจะเป็นผล ล้วนแต่ไม่มีตัวตนทั้งนั้น กรรมก็ไม่มีตัวตน เกิดเพราะเหตุปัจจัย วิบากก็ไม่มีตัวตน เกิดเพราะเหตุปัจจัย เป็นกายกับใจ ขันธ์ทั้ง ๕ ที่เกิดดับเปลี่ยนแปลงสืบต่อกันไปไม่หยุดนิ่ง

กฎเกณฑ์กรรม ๓

บรรยายวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๓

ขอนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย
สวัสดีครับท่านผู้สนใจในธรรมะทุกท่าน

วันนี้บรรยายสาระธรรมจากพระสุตตันตปิฎก ตอนที่ ๓๕ ชื่อหัวข้อว่า ความเข้าใจเรื่องกรรม ตอนที่ ๔ สำหรับการบรรยายชุดสาระธรรมจากพระสุตตันตปิฎก ผมก็ได้รวบรวมสาระของธรรมะ หมวดนั้นบ้างหมวดนี้บ้าง จากพระสูตรต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเอาไว้ ยาวบ้างสั้นบ้าง มาให้ท่านทั้งหลายได้ฟัง และได้พิจารณากัน

ในการบรรยายวันนี้ เป็นตอนที่ ๓๕ ว่าด้วยเรื่อง ความเข้าใจเรื่องกรรม ตอนที่ ๔ ความเข้าใจเรื่องกรรมก็พูดมาแล้ว ๓ ครั้ง พูดจนลืมไปแล้ว เพราะว่าหยุดไปนานมาก คนพูดก็ลืม คนฟังก็คงลืม แต่ไม่เป็นไรนะครับ

ในเรื่องของกรรมที่ได้พูดไปแล้ว ๓ ครั้งนั้น ก็เป็นความเข้าใจเรื่องของกรรมตั้งแต่ต้นคือ กรรมนั้นมันก็เหมือนธรรมะอื่นๆ ที่เป็นของไม่มีตัวไม่มีตน เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน อิงอาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้มันจึงมี เพราะความเกิดขึ้นของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะการดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป

ขนาดตัวเราผู้ทำกรรมนี้ยังไม่มีตัวตนเลย ตัวกรรมซึ่งเป็นตัวเจตนาก็ย่อมไม่มีตัวไม่มีตนเช่นเดียวกัน ขนาดตัวเรานี้ยังเป็นของไม่แน่ไม่นอนเกิดเพราะเหตุเพราะปัจจัย กรรมที่มันเกิดขึ้นเป็นครั้งๆ ก็เป็นของไม่แน่ไม่นอน อิงอาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน กรรมนั้นเป็นธรรมะฝ่ายสังขาร เวลาพูดถึงเรื่องของกรรม ก็ได้ขยายความให้เห็นว่า ตัวกรรมแท้ๆ นั้นคืออะไร **ตัวกรรมแท้ๆ คือเจตนาที่มันเกิดขึ้นเป็นครั้งๆ เป็นความจงใจที่พิเศษ ที่ต้องการจะทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ นี้เรียกว่าตัวกรรม**

เหตุเกิดของกรรมคือผัสสะ เพื่อแสดงให้เห็นว่า กรรมนั้นมันไม่ได้มีตัวตนอะไร อิงอาศัยผัสสะจึงเกิดเจตนาขึ้น เราทั้งหลายได้กรรมเก่าอันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ได้คุณภาพกายและคุณภาพใจมาอย่างนี้ ด้วยผลของกรรมเก่าที่เคยทำมา เคยสะสมมาตั้งแต่อดีต จนกระทั่งถึงที่สะสมมาในชาตินี้ ที่เราเรียนหนังสือมาก็ดี ที่พ่อแม่สอนให้ก็ดี สังคมใส่ข้อมูลให้ก็ดี ทัศนคติ อุดมคติที่นับถือกันก็ดี มันเป็นพื้นฐานเดิม

จนกระทั่งประมวลเป็นสิ่งที่สมมติเรียกว่าตัวเราในขณะนี้ อันนี้เป็นส่วนของกรรมเก่า เมื่อเรากระทบอารมณ์แล้วก็เกิดความรู้สึกกับสิ่งนั้นๆ ขึ้น

ดังนั้น **ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ อันเป็นที่ตั้งของความรู้สึก นี้ท่านจึงเรียกว่า** กรรมเก่า เมื่อกรรมเก่าทำงานเรียบร้อยแล้ว เกิดความรู้สึกขึ้น ในบางผัสสะเราก็มีเจตนาจะทำบางอย่างกับมัน เจตนาที่จะทำบางอย่างอันนี้แหละเรียกว่า "กรรม" เป็น**กรรมใหม่ เจตนานั่นแหละเป็นกรรม**

เราทั้งหลายนี้ไม่ได้ทำกรรมอยู่ตลอดเวลาหรอก เป็นแค่บริหารกรรมเก่าให้มันพอเป็นไปได้ เรียกว่าบริหารทุกข์ ได้ตัวทุกข์มาแล้วก็ต้องบริหารไป ตัวกรรมมันจะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทบอารมณ์แล้วเกิดความรู้สึก และต่อจากความรู้สึกแล้ว ยังมีเจตนาที่จะทำที่พิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย จะทำทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี ทางใจก็ดี อันนี้เป็นกรรม

เจตนาที่เราทำกันนั้นก็มีความแตกต่างกัน บางเจตนาก็รุนแรงเร่าร้อนเหมือนนรก คือจะเอาให้ตายกันไปข้างหนึ่ง ถ้าเราอยู่เขาก็ต้องไม่อยู่ ถ้าเราชนะเขาก็ต้องแพ้ อะไรอย่างนี้ เป็นเจตนาที่จะทำแบบเร่าร้อนรุนแรง มีการเบียดเบียนกัน แย่งชิงกัน ทำลายประโยชน์ของฝ่ายอื่น จนกระทั่งถึงมีการทำลายชีวิตกัน อันนี้เป็น**กรรมแบบนรก**

บางเจตนาก็ทำด้วยความรู้สึกอยากได้ อยากไม่รู้จักพอสักที รักษาผลประโยชน์ฝ่ายตนเองเป็นหลัก ส่วนคนอื่นๆ หรือฝ่ายอื่นจะเป็น

อย่างไรก็ช่างเขา ใจนั้นมีความหิว อยากได้นั่นได้นี่ ไม่รู้จักอิ่มจักเต็ม อันนี้เป็น**กรรมแบบเปรต**

บางเจตนาก็ทำตามความหลงเชื่อคนอื่นเขา ทำแบบหลงๆ ไป เขาว่าดีก็ว่าดีตามเขา เขาว่าไม่ดีก็ว่าไม่ดีตามเขา เขาบอกว่าถูกก็ถูกตามเขา ถ้าไม่ทำก็กลัวว่าจะผิด หรือกลัวผีจะหักคอบ้าง ก็ต้องทำตามๆ เขาไป อันนี้เป็น**กรรมแบบสัตว์เดรัจฉาน**

บางเจตนาทำแบบมนุษย์ ใจมีหิริ มีโอตตัปปะ ละเว้นกรรมชั่วได้ ละทุจริต ทำแต่สุจริต อันนี้เรียกว่าเป็น**กรรมแบบมนุษย์**

ถ้าสูงขึ้นไปกว่านั้น ก็เป็น**กรรมแบบเทวดา** คือ นอกจากมีศีลแล้ว ยังไม่ห่วงใยกังวลในสมบัติแบบมนุษย์ ไม่ติดข้องสมบัติมนุษย์ เสียสละได้ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่น มีความเมตตากรุณาต่อคนอื่น ไม่ชอบความสุขแบบมนุษย์ทั่วไป ชอบความสุขที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจมากกว่า ความสุขที่เกิดจากการเสียสละ ความสุขจากการออกจากกามคุณมาทำสมาธิ เข้าฌาน อันนี้เป็น**เจตนาที่จะทำแบบเทวดาบ้าง แบบพรหมบ้าง**

กรรมมีลักษณะแตกต่างกันไป แล้วแต่ว่าเราจะมีเจตนาลักษณะเช่นใดในเวลาใด เพราะมันเกิดขึ้นเป็นครั้งๆ กรรมนั้นเมื่อได้ทำไปแล้ว หากมีเหตุปัจจัยพร้อม ผลของกรรมก็เกิดขึ้น เรียกว่า **"วิบาก"** บางกรรมก็ให้ผลทันทีในขณะทำนั่นแหละ ให้ทันตาเห็นก็มี บางกรรมก็ให้

ผลในลำดับถัดจากนั้นไป หลายชั่วโมงบ้าง หลายวันบ้าง หลายเดือนบ้าง บางกรรมก็ให้ผลในลำดับถัดๆ จากนั้นไปอีก หลายๆ เดือน หลายๆ ปี บางกรรมก็ให้ผลในชาตินี้ บางกรรมก็ให้ผลในชาติหน้า บางกรรมก็ให้ผลในชาติถัดๆ จากนั้นไปอีก

การให้ผลของกรรมจึงมีความสลับซับซ้อนมาก ไม่สามารถจะไปจำกัดได้ว่า มันจะให้ผลเมื่อไหร่ ตอนไหน คอยดูอยู่ว่าเมื่อไหร่กรรมจะให้ผล บางทีกรรมก็ให้ผลไม่ทันใจพวกที่คอยตั้งตาดูอยู่ พวกไปคิดเรื่องกรรมและวิบาก จึงมีโอกาสเป็นบ้าและเดือดร้อนใจ

เราทั้งหลายเรียนเรื่องกรรมไปแล้ว ก็อย่าไปคิดมาก ผมผู้สอนยังไม่คิดมากเลยนะ ท่านที่เรียนก็อย่าไปคิดมากก็แล้วกัน เดี๋ยวจะเป็นบ้าเอาเอาพอสมควร บางคนก็ง่วน หมกมุ่น ครุ่นคิดอยู่แต่เรื่องกรรมและผลของกรรมนี่แหละ ทั้งๆ ที่พระพุทธเจ้าเตือนเอาไว้แล้วว่า มันเป็นเรื่อง **อจินไตย** คือเรื่องที่ไม่ควรคิด เรื่องที่คิดแล้วก็รู้ความจริงไม่ได้ อย่าไปคิดมาก คิดแล้วจะทำให้เป็นบ้าเดือดร้อนใจ

นี้ก็เป็นเรื่องของการวนเวียนไปตามกรรม ซึ่งไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคลอะไร เกิดและเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ทีนี้ พระพุทธเจ้าทรงรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ทรงสอนเหนือขึ้นไปกว่านั้นด้วย คือสอน**กรรมนิโรธะ** ความสิ้นกรรม ความไม่มีกรรม อิสระจากวงจรของกรรมอยู่เหนือกรรมไป แล้วก็บอกข้อปฏิบัติที่จะทำให้ถึงความสิ้นกรรมด้วย

คือ**อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ** เริ่มตั้งแต่การฝึกฝนให้มีสติสัมปชัญญะตามหลักสติปัฏฐานทั้ง ๔ จนกระทั่งเกิด ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อสมบูรณ์ก็เกิดอริยมรรคมีองค์ ๘ ขึ้น นี้เป็น**กรรมนิโรธคามินีปฏิปทา**

ที่พระพุทธเจ้าสอนเรื่องกรรมและผลของกรรม ก็เพื่อให้เราทั้งหลายนั้นเบื่อหน่าย คลายกำหนัดจากโลกนี้ พระองค์สอนเรื่องสัตว์ทั้งหลายนั้นวนเวียนไปตามกรรมของตน สัตว์ทั้งหลายถูกกรรมนั้นจำแนกให้เลวและประณีตต่างกัน บางคนอายุยาว บางคนอายุสั้น บางคนโรคมาก บางคนโรคน้อย บางคนผิวพรรณดี บางคนผิวพรรณไม่ดี บางคนเกิดในตระกูลดี บางคนเกิดในตระกูลต่ำ บางคนร่ำรวย บางคนยากจน บางคนมีอำนาจ บางคนไร้อำนาจ บางคนมีปัญญามาก บางคนก็มีปัญญาน้อย บางคนเป็นคนดี บางคนเป็นคนเลว

พระองค์สอนเรื่องนี้ ก็เพื่อให้เราเลิกคาดหวังอะไรจากคนอื่น ให้เห็นว่าสัตว์ทั้งหลายนั้น ล้วนแต่เป็นไปอย่างนั้นของเขา เป็นไปตามกรรมของเขานั่นเอง ไม่ใช่เฉพาะเราคนเดียวที่เป็นไปตามกรรม คนอื่นก็เป็นไปตามกรรมเหมือนกัน มันมีแต่วนเวียนไปอย่างนี้ เมื่อยอมรับความจริงได้ เลิกอยากเปลี่ยนแปลงคนอื่น เบื่อหน่ายต่อการเป็นสัตว์โลกที่วนเวียนไปตามกรรม เบื่อหน่ายการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซ้ำๆ ซากๆ พิจารณาเห็นอย่างนี้มรรคหรือหนทางที่จะปฏิบัติตามหลักของพรหมจรรย์ คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ก็จะเกิดขึ้น

ถ้าเรียนเรื่องกรรมไม่เข้าใจ เราจะหลงไปตามกรรม วนเวียน หัวหมุน เป็นทุกข์ เร่าร้อนกับโลกไป สิ่งที่ดีเราก็รัก สิ่งที่ไม่ดีเราก็ชัง บุญก็อยากได้ บาปก็ไม่อยากได้ คนดีก็ชอบเขา คนไม่ดีก็เกลียดเขา มันก็เป็นทุกข์เหมือนเดิม แต่ถ้าเรียนเข้าใจแล้ว ก็เป็นไปเพื่อจะอยู่เหนือสิ่งทั้งหลายทั้งปวง **เพราะสังขารทั้งหลายทั้งปวงนั้น มันเป็นที่พึ่งไม่ได้จริง มันเป็นของเกิดดับ เป็นของเปลี่ยนแปลง ที่พึ่งมีอย่างเดียวเท่านั้นก็คือพระนิพพาน**

เรื่องกรรมที่ได้บรรยายไปแล้วก็แสดงให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับกรรม ตั้งแต่เรื่องที่กว้างที่สุด คือ **มันเป็นกฎธรรมดา ธรรมชาติ มันเป็นอย่างนั้นของมัน มันไม่มีตัวไม่มีตน** เป็นสิ่งที่อิงอาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้น เกิดขึ้นเป็นครั้งๆ เกิดเมื่อมีเหตุ และดับไปเมื่อหมดเหตุ เกิดมาแล้วก็เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เหมือนธรรมะที่เป็นสังขารอื่นๆ

เราทั้งหลายเรียนเรื่องกรรมแล้วก็อย่าไปหลง หรือไปหมกมุ่นมากจนเกินไป **พระพุทธเจ้าสอนเรื่องกรรม ก็เพื่อให้เราทั้งหลายนั้นขยันพากเพียร ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อที่จะอยู่เหนือวงจรของกรรมนั้น** เพราะวงจรของกรรมนั้นเป็นวงจรของทุกข์ คือเกิดกิเลส มีอวิชชา ไม่รู้อริยสัจ ไม่รู้ความจริง ก็เกิดความอยาก มีเจตนาที่จะทำเพื่อตนเอง ให้ตนเองดี ให้ตนเองเป็นสุข ก็ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้ว ก็เกิดวิบาก ได้รับผลเป็นสุขบ้างทุกข์บ้าง ดีบ้างไม่ดีบ้าง แล้วก็หยุดอยากไม่ได้ เพราะความไม่รู้นั้นยังอยู่เหมือนเดิม

เมื่อหยุดอยากไม่ได้ก็ทำใหม่ ทำใหม่ก็ได้รับผลมาใหม่ เป็นสุขบ้าง ทุกข์บ้างอันใหม่ ก็หยุดอยากไม่ได้เหมือนเดิมอีก หยุดอยากไม่ได้ก็ทำใหม่อีก มันก็เลยวนเวียนเป็นวงกลมไปอย่างนี้ เพราะว่ายังไม่รู้อริยสัจ

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ความจริง รู้ข้อเท็จจริงอันนี้แล้ว จึงบอกให้เราทั้งหลายนั้นฝึกฝนตนเอง เพื่อให้เกิดวิชชา เกิดปัญญาเพื่อรู้แจ้งอริยสัจ จะได้เลิกวนเวียนตามวงจรนั้นไป ถ้ายังไม่รู้อริยสัจ ไม่เข้าใจความจริง เราก็จะตกอยู่ภายใต้วงจรนั้น วนเวียนไปเรื่อยๆ หากยังมีความเข้าใจผิด มีความยึดมั่นถือมั่นว่า กายนี้ใจนี้ มันเป็นตัวเรา เป็นของเรา ก็ต้องทำเพื่อมันไปเรื่อยๆ

แต่ความจริงนั้น อัตตาตัวตน หรือตัวเรานั้นมันไม่มีหรอก มีแต่นามกับรูปที่เกิดเพราะเหตุเพราะปัจจัย มีนามกับรูป แต่ไม่มีเรา เรานั้นมันเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นในความคิดและความรู้สึก เกิดมาจากความยึดถือเป็นครั้งๆ เท่านั้นเอง ไม่ได้มีจริงอะไร **ขันธ์ทั้ง ๕ ที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยนั้นมี แต่ตัวเรานั้นมันไม่มี**

นี้ก็สรุปความเข้าใจเรื่องของกรรม ที่พูดไปแล้วในตอนที่ ๑ และตอนที่ ๒ ส่วนตอนที่ ๓ ก็ได้บรรยายมุมมองปลีกย่อยลงไปอีกพอสมควร คือในหลักของพระพุทธศาสนานั้น เมื่อเรียนอะไรแล้ว ถ้าเรียนโดยถูกต้องจะเป็นไปเพื่อความเพียร ขยันขันแข็ง ก้าวไปข้างหน้าเรื่อยไป ไม่ประมาท เหมือนที่เราสวดกันเมื่อกี้นี้ พระองค์สอนให้รู้ความจริงว่า สิ่งทั้งหลาย

ทั้งปวงนั้น มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา มีความไม่แน่ไม่นอน ฉะนั้น ต้องไม่ประมาท

ไม่ใช่ว่า สอนให้ไปยึดถือเอาอันใดอันหนึ่ง พอได้แล้วก็ประมาทอยู่อย่างนี้ยังใช้ไม่ได้ ต้องเห็นว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้น มันไม่แน่ไม่นอน จึงจะไม่ประมาท เป็นหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน

บางทีเราไม่เข้าใจ มาปฏิบัติธรรมหาสุข พอได้สุขแล้วก็ประมาท บางทีก็เรื่องภายนอก โอ้.. ประเทศมันรุ่มร้อน ไม่สงบ ก็ตื่นตูมขึ้นมาทีหนึ่ง พอสงบแล้วก็ประมาท อันนี้ก็ไม่ได้อะไร เพราะไม่เข้าหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านให้เห็นความไม่แน่ไม่นอน ความไม่เที่ยง ความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ตอนนี้ร่างกายเรายังดีอยู่ หายใจเข้าหายใจออกได้อยู่ แต่มันแน่ไหม ไม่แน่นะ หมุนคอได้อยู่ดีๆ แต่ไม่แน่ แป๊บเดียวหมุนไม่ได้แล้ว ลืมหายใจไปแล้ว ฉะนั้น ต้องไม่ประมาท

ตอนนี้ร่างกายเราดีอยู่ ขาเดินไปเดินมาได้อยู่ ต่อไปไม่แน่ อาจจะเดินไม่ได้ก็ได้ เราจึงต้องไม่ประมาท เพื่อนเราตอนนี้ยังเป็นฝ่ายเราอยู่ เวลาพูดอะไรก็อย่าไปเปิดเผยมากเกินไป เพราะมันแน่ไหม ไม่แน่ เดี๋ยวสักหน่อย เขาอาจจะแฉเราก็ได้

แต่เราทั้งหลายนี้โดยส่วนใหญ่ เวลาเข้าไปเกี่ยวข้องกับอะไรแล้ว มีอะไรแล้ว ได้นั่นได้นี่แล้ว พากันประมาท ตอนนี้ร่างกายดีอยู่ก็ประมาท ประมาทในร่างกาย ประมาทในความไม่ป่วยไข้ บางคนแก่จะตายอยู่

แล้วก็ยังประมาทอยู่ ที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะว่าไม่เห็นความไม่แน่ไม่นอน เรียนธรรมะแล้วก็จะเอานั่นจะเอานี่ จะเอาบุญบ้าง จะเอาความสงบบ้าง จะเอาความสุขบ้าง

แต่พระพุทธเจ้านั้นไม่ได้สอนให้เอาสิ่งเหล่านั้น สอนให้เข้าใจว่า **สังขารทุกสิ่งทุกอย่างนั้นมันเป็นของไม่เที่ยงเป็นของเสื่อมไปเป็นธรรมดา แล้วก็ให้ไม่ประมาท คือมีสติอยู่เสมอ อย่าไปหลงลืม อย่าไปมัวเมา**

เรื่องของกรรมก็ทำนองเดียวกัน ถ้าเราเรียนโดยถูกต้อง ก็จะเป็นไปเพื่อความไม่ประมาท ถ้าเรียนเรื่องกรรมไปแล้ว ประมาทอยู่เหมือนเดิม ยังขาดสติอยู่เหมือนเดิม โยนเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้น ให้เป็นความผิดของคนอื่นบ้าง เป็นของกรรมเก่าบ้าง เป็นของเจ้ากรรมนายเวรบ้าง ตัวเองยังขาดสติสัมปชัญญะเหมือนเดิม ขาดความสำรวมทางทวารทั้ง ๖ ไม่สำรวมทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ได้ฝึกฝนตนเองอะไรเลย อย่างนี้ก็ชื่อว่า เราเรียนเรื่องกรรมแล้วก็ผิดพลาด

เราทั้งหลายเรียนรู้เรื่องกรรมมานานแล้ว ในเมืองไทยเรานี้ เน้นเรื่องนี้กันมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว ก็ยังประมาทเหมือนเดิม ขาดสติเหมือนเดิม อย่างนี้ก็แสดงให้เห็นว่า การเรียนนั้นมันไม่ถูกต้อง เรียนจะเอาแต่ดี ไม่ดีก็ไม่เอา ไม่เรียนให้เข้าใจธรรมะ เข้าใจความไม่มีตัวตน ให้เห็นความไม่แน่ไม่นอน ความไม่เที่ยง ความไม่สามารถบังคับบัญชาสิ่งใดๆ ได้ จึงประมาทอยู่เหมือนเดิม พากันจะเอานั่นจะเอานี่ มีความทุกข์หรือ

เหตุการณ์เกิดขึ้น ก็โยนไปที่คนอื่นนอกตัว ไม่ปรับปรุงแก้ไข ไม่ฝึกให้มีสติสัมปชัญญะ ไม่ฝึกฝนให้พึ่งตนเองได้ มีแต่การปลอบใจตนเองเป็นคราวๆ ไป

บางคนเขามีแฟนไม่ดี แฟนเตะเอาหรือทุบตีเอา โอ้ย.. หมอนี่สงสัยจะเป็นเจ้ากรรมนายเวรกันมา ฉะนั้น ก็ทนๆ อยู่ต่อไป ใช้เวรใช้กรรมกันไป โดนมันต่อยทุกวัน ก็ทนไป ทุกข์ทรมานไปกับ**มิจฉาทิฏฐิ**ของตนเองนั่นแหละ

แท้ที่จริงแล้ว **พระพุทธเจ้าแสดงธรรมะ ก็เพื่อให้เห็นความไม่แน่ไม่นอนของโลกนี้ เพื่อให้เราทั้งหลายนั้นไม่ประมาท เลิกเห็นผิด เลิกยึดมั่นเสีย** เพราะอะไรที่เราไปยึดเข้าแล้ว จะไม่มีโทษนั้นไม่มีเลย เลิกหาจุดปลอดภัยในโลก จุดปลอดภัยมีที่เดียวเท่านั้นคือพระนิพพาน

การทำกรรมก็ทำนองเดียวกัน ถึงเราจะทำดีมาเยอะ แน่นอนไหมไม่แน่หรอก แต่เรานั้นชอบประมาท พอทำดีเยอะ แหม.. แน่นอนแล้วฉันจะไปสวรรค์แล้ว นั่นประมาทมากทีเดียวหละ ยังขาดสติสัมปชัญญะเหมือนเดิม ใครจะไปรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต ถึงตอนนี้จะทำบุญเยอะกลับไปบ้านมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นบ้าง เดี๋ยวมีเรื่องขึ้นมาก็เป็นทุกข์ บุญที่ไปทำมาก็ช่วยไม่ได้

โดยส่วนใหญ่เราจะเป็นอย่างนั้น ไปทำบุญ ได้บุญแล้วก็ประมาทกิเลสก็มากเหมือนเดิม ภรรยาไปทำบุญ เข้าวัดแล้ววัดเล่า ๑๐ วัด

๒๐ วัด กลับไปถึงบ้าน ก็บ่นสามีเหมือนเดิม สามีก็เลยเซ็ง โอ้ย... มันเข้าวัดอีท่าไหนเนี่ย เลยไม่อยากเข้าวัด เพราะไม่เห็นเปลี่ยนนิสัยอะไรได้ ได้บุญแล้วประมาท มันก็เป็นอย่างนี้

แท้ที่จริงแล้ว เราศึกษาให้เข้าใจว่า สิ่งทั้งหลายมันไม่แน่ไม่นอน ถึงตอนนี้ใจจะสบายอยู่มีความสงบอยู่ไปไหว้พระสวดมนต์แล้วมีความสุข แต่มันแน่ไหม ไม่แน่ ฉะนั้น จึงต้องไม่ประมาท ให้มีสติอยู่เสมอ รู้ลมหายใจเข้าลมหายใจออก เดินไป เดินมา เหยียด คู้ ให้มีสติ ให้มีความรู้ตัวไว้

เรื่องผลของกรรมก็เช่นเดียวกัน ถ้าเราไปโยนความรับผิดชอบให้กรรมเก่า หรือโยนให้เทวดา มันทำให้เราเป็นสุขเป็นทุกข์ อย่างนี้ก็ไม่ได้ฝึกตนเอง ฉะนั้น เรื่องของกรรม ถ้าเข้าใจโดยถูกต้องก็จะเป็นไปเพื่อความเพียร พระพุทธเจ้าจึงเป็นศาสดาที่สอนเรื่องของกรรม เรื่องกระทำมีผล เรียกว่า**กรรมวาทะ** บอกให้กระทำสิ่งที่ควรทำ ให้ละเว้นสิ่งที่ควรเว้น ให้มาทำการฝึกฝนตนเอง เรียกว่า**กิริยวาทะ** อันไหนควรทำก็รีบทำ อันไหนไม่ควรทำก็งดเว้นไป ไม่ใช่ฟังไปแล้วก็อยู่นิ่ง ไม่มีการกระทำเกิดขึ้น ต้องมีการกระทำเกิดขึ้น จึงจะได้ผล ถ้าไม่มีการกระทำเกิดขึ้น ไม่มีกรรมฐานเกิดขึ้น ก็ไม่ได้ผลอะไร ผมพูดให้ท่านฟัง การมีสติเป็นอย่างนี้ ดูลมหายใจเข้าหายใจออก เดินไปเดินมาอย่างมีสติ ให้มีความรู้ตัวนะ พูดให้ท่านฟังท่านก็เข้าใจ แต่ทำได้ไหม ทำไม่ได้ เพราะไม่มีที่ตั้งของการกระทำ

ฉะนั้น **จึงต้องไปฝึกทำกรรมฐาน ดูลมหายใจเข้าหายใจออกบ้าง เดินไปเดินมาบ้าง ทำกรรมฐานต่างๆ เพื่อให้กรรมฐานนั้นสอนเรา** จะได้เป็นผู้ที่ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้ตัว เหมือนกับการขับรถ เวลาเราดูเขาสอนขับรถ เวลาขับรถนะ นั่งอย่างนี้นะ นั่งแล้วก็เหยียบเบรค เหยียบคันเร่งอย่างนี้นะ หมุนพวงมาลัยอย่างนี้นะ ง่ายไหม โอ้ย...ง่ายเหมือนจะขับเป็นเลย แต่พอจะขับจริงเป็นยังไงบ้าง โครมอยู่เรื่อย ดูเหมือนมันง่าย แต่ทำไม่เป็นหรอก จนกว่าการงานหรือว่าการกระทำนั้นมันจะสอนเรา

คำสอนที่พระพุทธเจ้าสอนก็เหมือนกัน พระองค์สอนว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เราฟังดูแล้วก็เข้าใจอยู่ เข้าใจแล้วทำได้ไหม ทำไม่ได้เพราะว่ามันไม่เกิดการกระทำ พอไม่เกิดการกระทำ ไม่มีตัวกรรมฐานเป็นเครื่องสอน มันก็ทำไม่ได้ ยอมรับความจริงไม่ได้ เหมือนกับการงานอื่นๆ เราเรียนมาจากครูเยอะแยะ เหมือนจะทำเป็นเลย แต่ทำเป็นไหม ทำไม่เป็น ดูคนอื่นทำนี่มันง่ายนิดเดียว แต่เวลาเราทำจริง มันทำไม่ได้ ฉะนั้น ต้องให้การงานนั้นเป็นเครื่องสอน

เราทั้งหลายนี่โดนสอนมาให้ปล่อยวางนะ ฟังดูเข้าทีดีเหมือนกันนะ ปล่อยแล้ววาง ดูง่ายดี แต่เป็นยังไงบ้าง พอไปถึงบ้าน สามีมันจะไปมีเมียน้อย ปล่อยไหวไหม มันปล่อยไม่ได้ มันวางไม่ลงแล้ว อย่างนี้ก็เป็นเพราะว่ากรรมฐานหรือการกระทำยังไม่มี

การกระทำทางด้านจิตใจเรียกว่ากรรมฐาน ที่ตั้งของการกระทำ ให้การกระทำนั้นเป็นครูสอน ก็จะเกิดความรู้ขึ้น ให้ขยันหมั่นเพียร ทำกรรมฐาน ฝึกฝนตนเอง ก้าวไปข้างหน้าไม่ย่อท้อ ไม่หยุดอยู่กับที่ จนกระทั่งสามารถรู้เห็นด้วยตนเอง ได้ผลที่ตนเห็นเอง พึ่งตนเองได้ คำสอนเช่นนี้เรียกว่า**วิริยวาทะ**

นี้ก็เป็นความเข้าใจเรื่องกรรม ที่ได้พูดไปแล้วในคราวก่อนๆ ทั้งเรื่องความเข้าใจในแง่มุมที่กว้างที่สุด และในมุมที่แคบลงมา ก็เพื่อให้เข้าใจความไม่มีตัวไม่มีตน ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงนั้นเป็นอนัตตา ถ้าเป็นฝ่ายสังขาร ก็เป็นสิ่งที่เกิดเพราะเหตุเพราะปัจจัย อิงอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เมื่อฟังแล้ว จะได้เห็นความไม่แน่ไม่นอนของสิ่งทั้งหลาย มันเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย มันไม่ได้เกิดตามใจปรารถนาของเรา บางเรื่องมันยังสมปรารถนาอยู่ แต่มันก็ไม่แน่ เพราะมันไม่ได้เกิดตามใจปรารถนา มันเกิดตามเหตุ บางอย่างมันสมปรารถนา บางอย่างมันไม่สมปรารถนา ฉะนั้น ในตอนที่เรายังสมปรารถนาอยู่ ถ้าเรามัวประมาทไป สักหน่อยมันแปรปรวนเป็นอย่างอื่น เราก็จะเป็นทุกข์

พระพุทธเจ้าจึงรวบคำสอนลงมาให้เห็นว่า สังขารสิ่งปรุงแต่งทั้งหลายทั้งปวงนั้น มันมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา มันไม่แน่ไม่นอน **ให้เรานั้นไม่ประมาท เร่งฝึกฝนตนเอง ทำประโยชน์ที่ควรจะทำให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท** ก็มีอยู่เท่านี้แหละคำสอน เรียนเรื่องอะไร

แล้วก็ให้ได้ความเข้าใจแบบนี้ไป

วันนี้ บรรยายตอนที่ ๓๕ ก็จะบรรยายความเข้าใจเรื่องกรรม ตอนที่ ๔ คงจะเป็นตอนสุดท้ายแล้ว จะรวบรวมสาระมาจากพระสุตตันตปิฎก แล้วก็แยกเป็นข้อๆ เป็นเรื่องปลีกย่อยเกี่ยวกับกรรม เพราะเรื่องใหญ่ๆ นั้นได้พูดไปหมดแล้ว จะพูดแยกเป็นข้อๆ มี ๕ ข้อด้วยกัน

ข้อที่ ๑ สุขทุกข์ใครทำให้

ความสุขความทุกข์ที่เกิดขึ้น ใครเป็นคนทำให้เรา ที่เราสุขเราทุกข์นี้ใครทำให้ เราโยนไปที่คนอื่นบ้าง โยนไปที่เหตุการณ์ภายนอกบ้าง บางทีหาคนโยนไม่ได้ ก็โยนให้กรรมเก่าเป็นคนทำให้บ้าง เจ้ากรรมนายเวรเป็นคนทำให้บ้าง บางทีก็เทวดาฟ้าดินเป็นคนทำให้บ้าง ถ้าเห็นตัวคนอยู่สามีเป็นคนทำบ้าง คนที่มันด่าเราเป็นคนทำบ้าง บางคนก็ดีขึ้นมาหน่อยมองมาที่ตัวเอง โอ...เราทำเอง อย่างนี้ก็มีเหมือนกัน

ถ้าเห็นว่าคนอื่นทำให้ เกิดจากคนอื่น ก็พยายามจะแก้คนอื่น เห็นว่าเกิดจากเหตุการณ์ก็พยายามแก้เหตุการณ์ เห็นว่าตัวเองทำ ก็พยายามจะแก้ตนเอง ความจริงมันไม่มีทั้งตนเอง ไม่มีทั้งคนอื่น เพราะทุกสิ่งเกิดจากเหตุปัจจัย

สุขทุกข์ที่เกิดขึ้นนี้มาจากใคร ใครเป็นคนทำให้ เราทั้งหลาย อาจจะมีคำถามอย่างนี้ เรื่องนี้ก็มีผู้มาถามพระพุทธเจ้าเหมือนกัน มาจาก

พระสูตรชื่อว่าติมพรุกขสูตร ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย นิทานวรรคพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๗ ข้อ ๕๔

ปริพาชกคนหนึ่งชื่อติมพรุกขะ เป็นนักบวชนอกศาสนา เขามีความเห็นเกี่ยวกับสุขกับทุกข์ที่ผิดๆ พลาดๆ อยู่ เลยมาถามพระพุทธเจ้า เขาตั้งคำถามขึ้นมาว่า

กึ นุ โข โภ โคตม สยํกตํ สุขทุกฺขํ

ข้าแต่ท่านพระโคดมผู้เจริญ สุขและทุกข์ตัวเองกระทำใช่หรือไม่

สยํกตํ แปลว่า *ตัวเองกระทำ* ทำด้วยตนเอง สุขกับทุกข์นี้เราทำเองใช่ไหม คำถามนี้ดูเข้าท่าเหมือนกัน ถ้าตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ ก็เข้าไปส่วนสุดข้างใดข้างหนึ่ง เพราะแท้ที่จริงแล้ว มันไม่มีตัวเอง ไม่มีตัวตนอะไร ไม่เกี่ยวกับมีหรือไม่มี มีก็ได้ เมื่อมันเกิด เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้มันจึงมีขึ้น มีเมื่อมันเกิด และก็ไม่ได้เกิดมาลอยๆ เพราะการเกิดขึ้นของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น มันเกิดมาเพราะเหตุเพราะปัจจัย จะบอกว่าไม่มีก็ได้ ไม่มีเมื่อมันหมดเหตุ มันจึงดับไป เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะการดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป ฉะนั้น จึงไม่ได้เข้าไปข้างมีและข้างไม่มี

ข้างเที่ยงแท้หรือข้างขาดสูญ ข้างตนเองและข้างคนอื่น ไม่มีการเข้าไปสองข้างอย่างนั้น มีแต่เห็นว่า สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย **เมื่อเห็นความจริงว่า ทุกสิ่งเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุ ความเห็นข้างขาดสูญก็หมดไป เมื่อเห็นความจริงว่า ทุกสิ่งล้วนดับไปเมื่อหมดเหตุ ความเห็นข้างเที่ยงก็หมดไป**

ปริพาชกท่านนี้ไม่รู้ธรรมะตามความจริง ก็เลยถามอย่างนั้น พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มา เหวํ ติมฺพรุกฺข

ดูก่อนติมพรุกขะ อย่าได้กล่าวอย่างนั้น

คำถามที่ ๒ เขาถามต่อไปว่า

กึ ปน โภ โคตม ปรํกตํ สุขทุกฺขํ

ข้าแต่ท่านโคดมผู้เจริญ สุขและทุกข์คนอื่นกระทำ
ใช่หรือไม่

มา เหวํ ติมฺพรุกฺข

ดูก่อนติมพรุกขะ อย่าได้กล่าวอย่างนั้น พระพุทธเจ้าตอบ

ปรกตํ แปลว่า *คนอื่นกระทำ* สุขและทุกข์นั้นคนอื่นกระทำให้ใช่ไหม ที่เราโกรธเขา ไม่พอใจเขา เป็นทุกข์ใจอยู่นี้ เครียดอยู่นี้ คนอื่นกระทำใช่หรือไม่ น่าจะใช่เหมือนกันนะ บางเหตุการณ์ก็ดูเหมือนคนอื่นทำจริงๆ ซะด้วย ถ้าเป็นคนที่ยังมีความคิดผิดว่ามีตัวมีตนอยู่ มีตัวเรา มีคนอื่น มองอะไรก็มืดและติดตันอยู่ในเรื่องตัวตน หลงไปตามสมมติบัญญัติ ติดอยู่แค่ความจำหมายของทางโลกๆ มองไม่ทะลุ

ถ้าเป็นคนที่รู้และเข้าใจความจริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า คำถามเหล่านี้ก็จะหมดไปโดยสิ้นเชิง ขนาดตัวเรายังไม่มีเลย คนอื่นจะมีมั๊ย ตัวเราผู้ทำกรรมยังไม่มีตัวไม่มีตนเลย กรรมที่กระทำย่อมไม่มีตัวตนเหมือนกัน เรายังไม่เที่ยง ไม่แน่ไม่นอนเลย กรรมที่ทำก็ไม่เที่ยง ไม่แน่ไม่นอนเหมือนกัน สุขทุกข์ที่เกิดก็ล้วนไม่มีตัวตน ไม่แน่ไม่นอนเหมือนกันนั่นแหละ

บางคนเขาทำดีแล้วก็แหงนคอ คอยมองอยู่ว่า เมื่อไหร่ความดีจะให้ผล อย่างนี้มันเป็นความหวังลมๆ แล้งๆ เท่านั้นเอง ขนาดตัวเองยังไม่แน่ไม่นอนเลย กรรมดีที่ทำ มันจะแน่นอนไหม แล้วเมื่อไหร่มันจะให้ผล มองไปสิ เราทำดีแล้วก็แล้วกันไป ส่วนผลก็ปล่อยมันไปตามเหตุ คนไม่เข้าใจธรรมะ ไม่เชื่อมั่นในสัจธรรม ก็ไม่ปล่อยให้เป็นเรื่องของธรรมะ เขาก็หวังผลลมๆ แล้งๆ ไปอย่างนั้นนั่นเอง

คำถามที่ ๓

กึ นุ โข โภ โคตม สยํกตญฺจ ปรํกตญฺจ สุขทุกฺขํ

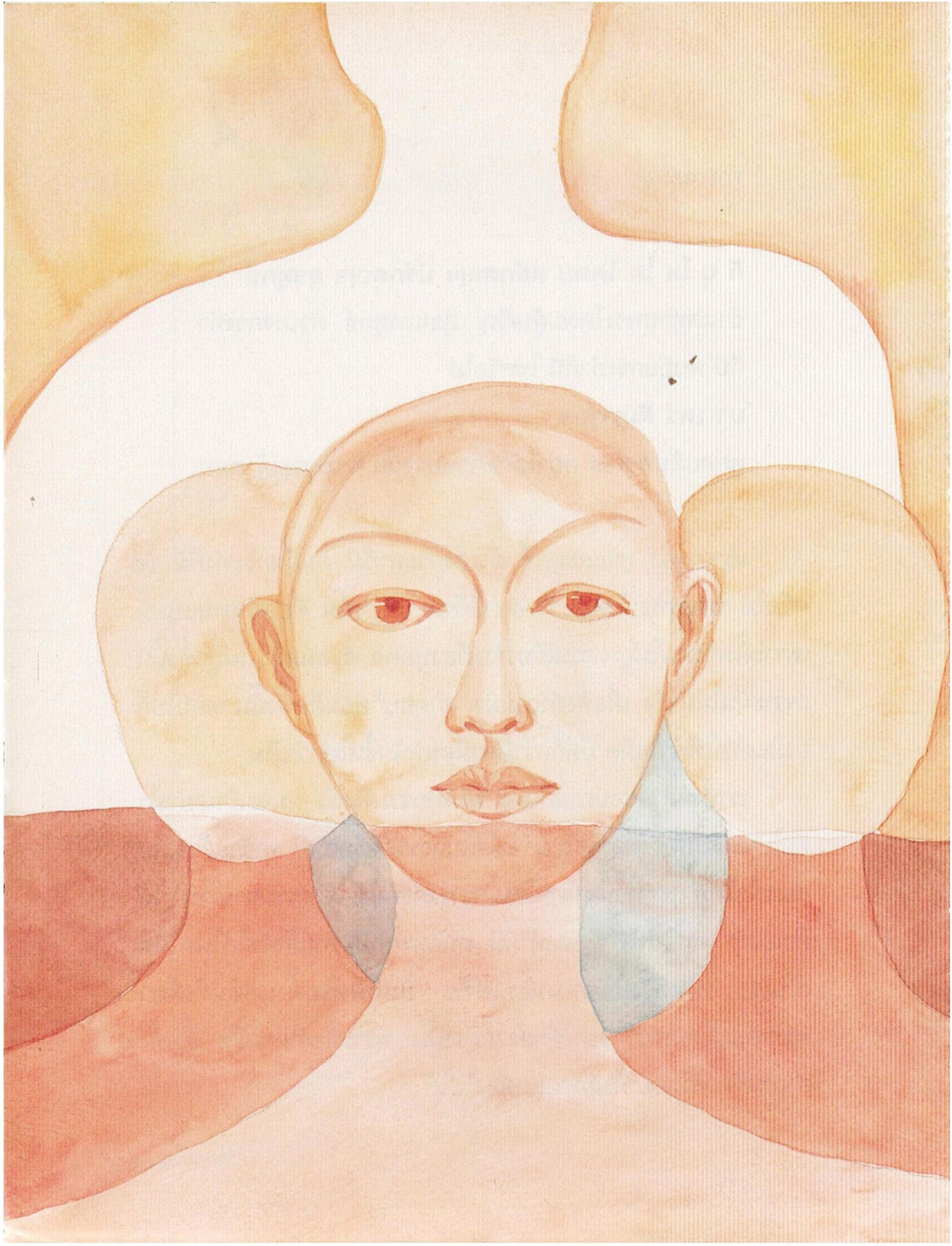
ข้าแต่ท่านพระโคดมผู้เจริญ สุขและทุกข์ ตัวเองกระทำก็มี คนอื่นกระทำก็มี ใช่หรือไม่

มา เหวํ ติมฺพรุกฺข

ดูก่อนติมพรุกขะ อย่าได้กล่าวอย่างนั้น พระพุทธเจ้าตอบ

เขาถามว่า *สุขและทุกข์ ตัวเองกระทำก็มี คนอื่นกระทำก็มี ใช่หรือไม่* พระพุทธเจ้าตอบว่า *อย่าได้กล่าวอย่างนั้น* คืออย่าถามแบบนี้ เพราะตั้งคำถามไม่ถูก ถามเกี่ยวกับเรื่องบุคคล ตัวตนแล้ว ไม่ถูกทั้งนั้น เพราะมันไม่มีจริง เมื่อตั้งคำถามผิด คำตอบก็ย่อมผิดทั้งนั้น ตอบไปก็ยิ่งมีแต่ทำให้เข้าใจผิด ยึดถือว่ามีตัวมีตนหนักขึ้นไปกว่าเดิม

เราทั้งหลายชอบถามกันนะ ผมทำกรรมดีแล้ว ผมจะเป็นอย่างไร ต่อไปจะได้รับความสุขใช่ไหม จะได้ไปสวรรค์หรือเปล่า ทำชั่วแล้วจะไปอบายใช่ไหม สุขทุกข์นี้มาจากไหน กรรมเก่าทำให้ เจ้ากรรมนายเวรทำให้ ตัวเองทำ คนอื่นทำ ตัวเองทำก็มี คนอื่นทำก็มี ทำแล้วจะได้โน่นได้นี่ เป็นเรา เป็นตัวเป็นตนมาตั้งแต่ต้น มันก็ผิดไปตั้งแต่ต้นทีเดียว พระพุทธเจ้าบอกว่า *อย่าได้กล่าวอย่างนั้น* เพราะตั้งคำถามผิด เมื่อตั้งคำถามผิด คำตอบก็ไม่มีทางถูกต้องไปได้

ปริพพาชกถามต่อไปเป็นคำถามที่ ๔

กึ ปน โภ โคตม อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ สุขทุกฺขํ

ข้าแต่ท่านพระโคดมผู้เจริญ สุขและทุกข์ ตัวเองก็ไม่ได้กระทำ คนอื่นก็ไม่ได้กระทำ เกิดขึ้นมาลอยๆ ใช่หรือไม่

มา เหวํ ติมฺพรุกฺข

ดูก่อนติมพรุกขะ อย่าได้กล่าวอย่างนั้น พระพุทธเจ้าตอบ

ในพระสูตรนี้ เขาก็ถามไว้ครบทีเดียว สุขและทุกข์นั้น ตัวเองกระทำใช่ไหม หรือว่าคนอื่นกระทำ หรือว่าตัวเองกระทำก็มี คนอื่นกระทำก็มี หรือว่าไม่ใช่ตัวเองกระทำ ไม่ใช่คนอื่นกระทำ เกิดขึ้นมาลอยๆ พระพุทธเจ้าก็บอกว่า อย่ากล่าวอย่างนั้นทั้งหมด

พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสอย่างนั้น ทรงแสดงธรรมะที่เป็นกลางๆ เท่านั้น พระองค์ตรัสว่า

เอเต เต ติมฺพรุกฺข อุโภ อนฺเต อนุปคมฺม มชฺเฌน ตถาคโต ธมฺมํ เทเสติ

ดูก่อนติมพรุกขะ ตถาคตไม่เข้าไปในส่วนสุดทั้งสองอย่างเหล่านี้ แสดงธรรมะในท่ามกลางเท่านั้น

พระองค์นี้ไม่เข้าไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่เข้าไปข้างมีหรือข้างไม่มี ไม่เข้าไปข้างตัวเองมีหรือตัวเองไม่มี ไม่เข้าไปข้างคนอื่นมี หรือคนอื่นไม่มี แต่แสดงธรรมะในท่ามกลาง แสดงธรรมะที่เป็นสายกลางเท่านั้น จึงไม่มีสิ่งที่ให้ไปหลงยึดถือได้ แล้วได้แจกแจงว่า

อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เป็นต้นไป ถ้าเป็นเรื่องสุขทุกข์ ส่วนที่เป็นเวทนา ก็ทรงแสดงว่า *ผสฺสปจฺจยา เวทนา เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี*

เพราะกระทบผัสสะชนิดที่จะทำให้เกิดสุข สุขจึงเกิดขึ้น เพราะกระทบผัสสะชนิดที่จะทำให้เกิดทุกข์ ทุกข์จึงเกิดขึ้น เมื่อผัสสะหายไปสุขก็ดับไป ทุกข์ก็ดับไป สุขทุกข์ก็ไม่ได้มีตัวตน เกิดเพราะเหตุ และเหตุที่ทำให้มันเกิดก็ไม่ได้มีตัวมีตนอีกเหมือนกัน จะไปหาตัวตนว่า ตัวเองทำคนอื่นทำ หรือตัวเองทำก็มี คนอื่นทำก็มี ก็ย่อมเป็นไปไม่ได้ มันเกิดมาเพราะมีเหตุ และก็หมดไปเพราะหมดเหตุ จะบอกว่ามันมาลอยๆ ก็ไม่ได้

ฉะนั้น ถ้ากล่าวถึงเรื่องใครเป็นคนทำให้ ย่อมผิดพลาดมาตั้งแต่คำถามเลยทีเดียว ทุกข์อันนี้ใครทำให้ นี้ผิดพลาดตั้งแต่เริ่มต้นเลยทีเดียว มีตัวเรามาตั้งแต่ต้น **แท้ที่จริงแล้ว เรานั้นมันไม่มี ในอดีตก็ไม่มี ในอดีตก็เป็นเพียงขันธ์ทั้ง ๕ ที่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุและดับไปแล้ว เราในอนาคตมันก็ไม่มีอีกเหมือนกัน เป็นขันธ์ทั้ง ๕ ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุ เกิดแล้วก็ดับไปเมื่อหมดเหตุ ในปัจจุบันมีเราไหม ไม่มี มีแต่ขันธ์ทั้ง ๕**

ที่ปรุงแต่งกันขึ้นเป็นครั้งๆ เกิดแล้วก็ดับไปเหมือนกัน ขันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุปัจจัยมี แต่ตัวเราไม่มี ตัวเรานั้นเป็นเพียงสมมติบัญญัติใช้ในการสื่อสารกันเท่านั้นเอง

เมื่อเข้าใจอย่างนี้แล้ว การที่จะสงสัยว่า โอ...เราทำกรรมอะไรมาหนอ จึงมานั่งอยู่ตรงนี้ โอ...เราทำกรรมนี้แล้วจะไปเกิดที่ไหนหนอ จะมีไหม ก็ย่อมไม่มีโดยเด็ดขาดทีเดียว แต่เราทั้งหลายพากันวนเวียนอยู่แต่เรื่องเหล่านี้แหละ ทำกรรมอะไรมาหนอ จึงได้มาเจอคนนี้ สงสัยว่าได้ทำบุญร่วมชาติตักบาตรร่วมขันกับคนนี้ๆ ทำยังไงจะเจอคู่แท้ อะไรของเขาก็ไม่รู้ ขนาดตัวเองยังไม่แท้เลย คู่เรามันจะแท้ได้ยังไงก็ไม่รู้ มันก็วนเวียนๆ กันไปอยู่เท่านี้แหละ

บางคนเขาสนใจเรื่องกรรมวนเวียน ทำกรรมนั้นแล้วได้อย่างนี้ ทำกรรมนี้แล้วได้อย่างนั้น ทำอย่างนี้แล้วจะไปเกิดอย่างนั้น ดูเหมือนน่าอัศจรรย์เหลือเกิน แต่การสนใจกรรมลักษณะเช่นนั้นไม่ได้พิเศษอะไรเลย เป็นความเข้าใจของพวกเห็นผิดและมีความยึดถือตัวตนเท่านั้นเอง เขาไม่กล้าที่จะไม่มีตัวตน พอทำดีก็ต้องมีเครื่องหลอกล่อตนเองหน่อย กรรมที่เราทำไว้ดีแล้วนี้จะให้ผลในอนาคต มีตัวเขาเป็นคนรับผล ถ้าไม่คิดถึงผลจะกล้าทำดีไหม ไม่ค่อยกล้าทำ จะทำดีแต่ละทีก็เพื่อตัวตน ให้ตัวเองดูดี ได้ดี มีตัวตนไปคอยรับผล แล้วก็บ่นโน่นบ่นนี่ไปเรื่อย

เขาทำดีก็อยากได้รับผลของกรรมดี ก็บ่นว่า โอ้...เราทำดีนี่ไม่มีใครเห็นเลยนะ เขาก็บ่นไป แต่ตอนทำชั่วเขาไม่ว่านะ ตอนทำชั่วไม่มีใครเห็นน่ะดีแล้ว ตอนทำดีน่ะบ่นทีเดียวหละ แหม... ทำดีไม่มีคนเห็นเลย เขาว่าอย่างนี้ แต่ความจริง มันไม่แน่ ทำชั่วอาจจะมีคนเห็น หรือไม่มีคนเห็นก็ได้ ทำดีอาจจะมีคนเห็นหรือไม่มีคนเห็นก็ได้เหมือนกัน

ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย การทำกรรม ก็เกิดจากกิเลสตัณหาอุปาทาน เมื่อไม่รู้ก็เกิดตัณหา คือ ความอยากได้ผลอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อตัวเอง เกิดความยึดถือก็ไปทำทางกาย วาจา ใจ เป็นกรรม ทำกรรมแล้วก็ได้รับผลเป็นวิบาก สุขบ้างทุกข์บ้าง ทีนี้ เมื่อสุขบ้างทุกข์บ้างเกิดขึ้นแล้ว มันก็สนองความอยากไม่ได้จริง ใจมันไม่อิ่ม มันหิว ก็ต้องทำอีก หาความสุขและความสงบอันแท้จริงไม่ได้

ดังนั้น ในข้อที่ว่าสุขทุกข์ใครทำให้นี้ ไม่มีใครทำให้ มีแต่ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นไปตามเหตุ เกิดเมื่อมีเหตุ แล้วก็ดับไปเมื่อหมดเหตุ ถ้าจะถามก็ถามว่า เพราะอะไรเป็นปัจจัย สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น อย่างนี้จึงจะมีคำตอบ ตั้งคำถามได้ถูกต้อง ถามตามเหตุตามปัจจัย **เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงเกิดขึ้น** เพราะผัสสะชนิดนี้เกิดขึ้น ความรู้สึกชนิดนี้จึงเกิดขึ้น เพราะรู้สึกอย่างนี้ จึงทำอย่างนี้ เพราะคิดอย่างนี้ จึงพูดอย่างนี้ มีเราผู้คิดอย่างนี้ไหม มีเราผู้พูดอย่างนี้ไหม มีเราผู้ทำอย่างนี้ไหม ไม่มี มีแต่ความรู้สึกอย่างนี้มันเกิดขึ้น แล้วก็มีเจตนาเกิดขึ้น ทำให้เกิดการกระทำทาง

กายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางใจบ้าง ไม่มีตัวเราผู้ทำกรรม และไม่มีตัวเราผู้รับผลของกรรมอะไร

บางคนไปยึดถือการกระทำว่าเป็นตัวเราก็มี พอคิดดีก็ว่าเราดี พอคิดไม่ดีก็ว่าเราเลว พอทำดีก็ว่าเราดี พอทำเลวก็ว่าเราเลว ยึดการกระทำเป็นตัวเราอีก คนอื่นพูดไม่ดี ก็ว่าไอ้หมอนี่มันเลว เอาคำพูดที่เกิดเป็นครั้งๆ เป็นตัวคนอื่นไป แท้ที่จริงแล้ว ความคิดอย่างนี้ๆ มันเกิดขึ้น จึงเกิดเจตนาอย่างนี้ๆ จึงเกิดการกระทำอย่างนี้ๆ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนตกอยู่ภายใต้ความไม่แน่ไม่นอน ต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดาทั้งหมดนั่นแหละ จะหาตัวตนในที่ใดที่หนึ่ง ย่อมเป็นไปไม่ได้

นามรูปนั้นมี แต่ตัวตนนั้นไม่มี ขันธ์ทั้ง ๕ รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ ที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยนั้นมี มีเมื่อมันเกิด แล้วก็ไม่มีเมื่อมันดับไป แต่ตัวตนไม่มีจริง ดังนั้น **จึงไม่ต้องละตัวตนอะไร เพราะตัวตนมันไม่มีจริง ก็ปล่อยมันไม่มีจริงอยู่อย่างนั้นแหละให้ละความเห็นผิดและละความยึดมั่นถือมั่นไป**

พอเราเห็นความจริงว่า โอ้...มีแต่นามกับรูป มีแต่ขันธ์ทั้ง ๕ ที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เข้าใจถูกแล้ว อัตตาตัวตนที่มันไม่เคยมี มันก็ไม่มีอยู่อย่างนั้นนั่นแหละ ความจริง มันไม่เคยมีมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว แต่เราไปคิดให้มันมีขึ้นมา ให้มันเป็นผีมาหลอกตัวเอง เข้าใจผิดเอง เหมือนผมมานั่งอยู่ที่นี่ มีอาจารย์สุภีร์ไหมเนี่ย ไม่มีหรอก มีแต่นามกับรูป หรือ

ขันธ์ทั้ง ๕ ที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย สัตว์ บุคคล อัตตา ตัวตน ผู้หญิง ผู้ชาย คนดี คนเลว เป็นสิ่งที่สมมติ ใช้สื่อสารให้เป็นที่เข้าใจกัน จะได้ปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง

พระพุทธเจ้าแสดงสังขารทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย กรรมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีต **ตัวกรรมนี้เป็นเหตุเป็นปัจจัยหนึ่ง พอเราเข้าใจเรื่องเหตุปัจจัย ก็จะได้เลิกคาดหวังอะไรกับคนอื่นๆ** จะได้หมดปัญหาเรื่องคนนั้นคนนี้ทำไม่ได้ดังใจ และเลิกทำตามความคาดหวังของคนอื่น จะได้มุ่งสู่หนทางสู่ความพ้นทุกข์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้

เหมือนผมก็ไปตามกรรมของตน มาที่นี่แล้วก็ไป ท่านทั้งหลายก็อย่ามามีปัญหาอะไรกับผมนะ มาหลงรักก็มีปัญหาอย่างหนึ่ง มาหลงเกลียดก็มีปัญหาอย่างหนึ่ง อย่ายึดถือเอาอะไร ไม่ใช่เฉพาะผมที่เป็นไปตามกรรม ท่านก็เป็นไปตามกรรม คนอื่นๆ ก็เป็นไปตามกรรมเหมือนกัน **ทุกคนล้วนเป็นไปตามกรรม** สำหรับข้อที่ ๑ ที่ว่าสุขทุกข์ใครทำให้ สรุปแล้วก็ไม่มีตัวไม่มีตนอะไร ไม่มีเรื่องใครคนไหนทำให้ มีแต่สิ่งที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย

ข้อที่ ๒ ไม่มีวิญญาณไปเสวยวิบาก

เราทั้งหลายนั้นยังไม่ได้ละความเห็นผิด บางทีศึกษาธรรมะแล้วไม่เข้าใจ หรือเข้าใจไม่แจ่มแจ้ง พากันยึดถือสภาวะต่างๆ เป็นตัวเป็นตน

บางคนยึดรูป บางคนยึดเวทนา บางคนยึดสัญญา บางคนยึดสังขาร แต่ที่ยึดหนักที่สุดก็คือวิญญาณ ซึ่งเป็นตัวรู้หรือธาตุรู้

แท้ที่จริง**วิญญาณ**ก็ไม่มีตัวไม่มีตนเหมือนกัน เป็นหนึ่งในขันธ์ ๕ มีลักษณะสามัญเหมือนกับสังขารอื่นๆ นั่นแหละ เกิดเมื่อมีเหตุแล้วก็ดับไปเมื่อหมดเหตุเหมือนกัน แต่บางคนนั้น เขายึดถือเป็นตัวเป็นตนมาก เขาก็คิดว่า โอ้...เราทำดีบ้างไม่ดีบ้าง มันก็สะสมไว้ในวิญญาณ แล้ววิญญาณนี้ก็หอบบุญหอบบาปที่ทำเอาไว้ ไปรับผลที่โน่นที่นี่ มีวิญญาณไปเสวยวิบาก เสวยผลของกรรมที่ทำดีบ้างไม่ดีบ้าง รูปร่างกายรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดแตกทำลายไป มีวิญญาณไปเกิดที่นั่นที่นี่ อะไรก็ว่ากันไป แต่วิญญาณที่ไปเกิด เสวยผลของกรรมเช่นนั้นไม่มีเลย เพราะวิญญาณเกิดที่ไหนมันก็ดับไปที่นั่น มันก็ได้ชื่อต่างๆ ตามเหตุที่ทำให้มันเกิด อาศัยตาและรูปกระทบกัน เกิดวิญญาณหรือการรับรู้ขึ้น ก็เรียกว่า**จักขุวิญญาณ** เป็นการรับรู้ทางตา ได้ชื่อตามสิ่งที่ทำให้มันเกิด แสดงให้เห็นว่าวิญญาณมันไม่ได้มีตัวมีตนอะไร อาศัยจักขุประสาทดีและมีรูปมากระทบ มีแสงสว่าง มีมนสิการใส่ใจถึงอารมณ์ จักขุวิญญาณก็เกิดขึ้น ไม่ต้องมีตัวมีตนอยู่เบื้องหลังอะไร แล้วก็ไม่ต้องไปสะสมอะไรให้ยุ่งยาก มันเกิดแล้วมันก็ดับ **โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ มโนวิญญาณ** ก็โดยทำนองเดียวกัน

ทีนี้บางคนไม่เข้าใจ เขาก็เห็นผิดคิดว่าวิญญาณนี้แหละไปเกิด แล้วก็เสวยผลตรงโน้นตรงนี้ รูปนี้สักหน่อยแก่ตายไป ความดีหรือความไม่ดีก็สะสมเอาไว้ในวิญญาณนี่แหละ บางคนก็ยึดถือความเห็นอย่างนี้เอาไว้ปลอบใจตนเอง เจอคนไม่ดี ก็คิดว่า เดี๋ยวสักหน่อยเขาจะได้รับผล กรรมจะลงโทษ เดี๋ยวก็ไปเกิดอบายแล้ว มัวแต่รออยู่อย่างนั้นนั่นแหละ ไม่ได้จัดการให้มันถูกต้อง ไม่จับเข้าคุกให้มันเรียบร้อยไป เขาจะได้ไม่มีโอกาสทำความผิดอีก มัวแต่รอให้เขาได้เสวยผลของกรรมเอง นึกว่ากรรมมีตัวตนไปอีก

วิญญาณชนิดที่ไปเสวยผลวิบากดีบ้างไม่ดีบ้าง ที่โน่นที่นี่ มันไม่มีจริง **มันมีแต่วิญญาณที่เกิดเพราะมีเหตุ เกิดแล้วก็ดับเท่านั้น** วิญญาณชนิดที่เป็นตัวตนเที่ยงแท้ ไปเกิดที่นั่นที่นี่ หอบโน่น หอบนี่ไปได้ เป็นความเห็นของพวกเข้าใจผิดเท่านั้นเอง

ใน*มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ มหาตัณหาสังขยสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๒ ข้อ ๓๙๘* มีภิกษุรูปหนึ่งชื่อว่าสาติ ท่านคิดว่าเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าดีแล้ว ก็เลยกล่าวความเห็นของตนเองว่า ได้เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าดีแล้ว สิ่งที่ท่องเที่ยววนเวียนไป เกิดภพนั้นบ้างภพนี้บ้าง ก็คือวิญญาณ ไม่ใช่สิ่งอื่น เราทั้งหลายโดยส่วนใหญ่ถ้าไม่ได้ศึกษาธรรมะหรือศึกษาแล้วไม่เข้าใจ ก็จะพากันมีความเห็นอย่างนี้อยู่ ภิกษุสาติกล่าวตอบพระพุทธเจ้าว่า

เอวํ พฺยา โข อหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ

ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺธาวติ สํสรติ อนญฺญํ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าได้รู้ธรรมะที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วอย่างทั่วถึง คือ วิญญาณนี้นั่นแหละท่องเที่ยววนเวียนไป ไม่ใช่สิ่งอื่น

วิญญาณท่องเที่ยวไป หอบเอาบุญและบาป เกิดภพโน้นบ้างเกิดภพนี้บ้าง ไปเสวยผลกรรมที่เคยทำไว้ เราทั้งหลายเข้าใจอย่างนี้ไหม มีวิญญาณไปเกิดภพโน้นภพนี้ พวกที่ยังยึดถือเป็นตัวตน เขาจะคิดอย่างนี้อยู่เสมอ แต่วิญญาณอย่างนี้ไม่มี วิญญาณมันเกิดแล้วดับไปเลย วิญญาณทางตา เกิดที่ตาแล้วก็ดับที่ตา วิญญาณทางหู เกิดที่หูแล้วก็ดับที่หู วิญญาณทางใจ เกิดที่หทัยแล้วก็ดับที่หทัย ไม่มีวิญญาณชนิดที่ถือเอาอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง ข้ามไปเกิดที่โน่นที่นี่ ไม่มีจริง แต่ภิกษุรูปนี้ท่านเห็นว่า วิญญาณนี้นั่นแหละท่องเที่ยววนเวียนไป ไม่ใช่สิ่งอื่น

พระพุทธเจ้าสอบถามว่า

กตมํ ตํ สาติ วิญฺญาณํ

ดูก่อนสาติ วิญญาณนั้นเป็นอย่างไรเล่า

พระพุทธเจ้าถามถึงวิญญาณตามความเห็นของภิกษุสาติ ท่านตอบลักษณะของวิญญาณตามความเห็นของตนว่า

ยฺวายํ ภนฺเต วโท เวเทยฺโย ตตฺร ตตฺร กลฺยาณ-ปาปกานํ กมฺมานํ วิปากํ ปฏิสํเวเทติ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วิญญาณนี้ก็คือตัวรู้ ตัวรู้สึก และตัวผู้เสวยวิบากแห่งกรรมทั้งหลายทั้งดีและไม่ดีในที่นั้นๆ

วโท แปลว่า *ตัวรู้* ผู้ที่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร

เวเทยฺโย แปลว่า *ตัวรู้สึก* ผู้ที่รู้สึกสบายใจบ้าง ไม่สบายใจบ้าง สุขบ้าง ทุกข์บ้าง

ตตฺร ตตฺร กลฺยาณปาปกานํ กมฺมานํ วิปากํ ปฏิสํเวเทติ แปลว่า *ตัวผู้ที่เสวยวิบากของกรรมทั้งหลายทั้งดีและไม่ดี* ทั้งบุญและบาป ในภพภูมิที่ตนไปเกิดนั้นๆ ท่องเที่ยวไปเรื่อยๆ ไปรับผลที่ตนทำเอาไว้แล้ว

เราทั้งหลายเคยรู้สึกอย่างนี้ไหม วิญญาณชนิดที่เป็นตัวรู้ เป็นตัวรู้สึก และตัวที่จะไปเสวยวิบากของกรรมทั้งหลาย ทั้งดีและชั่วน่ะ ตัวที่วนเวียนไปที่โน่นที่นี่ มีไหม ความจริงมันไม่มีวิญญาณที่เที่ยงแท้เป็นตัวเป็นตนอย่างนั้นหรอก ถ้าความทุกข์มันจะเกิดขึ้น มันก็เกิดเมื่อมีเหตุ เกิดแล้วก็ดับไป ไม่มีวิญญาณไปเสวยทุกข์นั้นอีก **วิญญาณมันเป็นเพียงสิ่ง**

ที่รู้อารมณ์ รู้เป็นคราวๆ เกิดแล้วก็ดับไป มันก็เกิดที่นั่นแล้วก็ดับที่นั่น เกิดพร้อมกันดับพร้อมกันกับเวทนานั่นแหละ พอมีเหตุปัจจัยมันก็เกิดวิญญาณขึ้น เป็นตัวรู้ตัวใหม่ ไม่ใช่วิญญาณตัวเดิมนี้ ไปเสวยสุขทุกข์อะไร

ที่รู้สึกว่าเราเป็นสุข เราเป็นทุกข์ นี่มันไม่ใช่ เราเข้าใจผิดเฉยๆ ความสุขเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุ หมดเหตุก็ดับ ความทุกข์เกิดขึ้นเมื่อมีเหตุ หมดเหตุก็ดับ สุขทุกข์นั้นมีเมื่อมันเกิด แต่ตัวเราผู้เป็นสุขเป็นทุกข์ไม่มี ตัวเราผู้เสวยวิบากไม่มี ไม่มีวิญญาณชนิดที่จะไปเสวยวิบากของกรรมทั้งหลายทั้งดีและชั่ว ไม่มีตัวตนอะไรอย่างนั้น

ถ้ามีเจตนาดีเกิดขึ้น ก็เป็นกรรมดี ทำแล้วก็แล้วกันไป เกิดจากเจตนาที่เกิดเป็นครั้งๆ เกิดแล้วก็ดับไป ถ้าผลของมันจะเกิด มันมีเหตุพร้อมมันก็เกิด หมดเหตุก็ดับไปอีก ไม่มีตัวตนอะไรอีกเหมือนกัน **ไม่ว่าจะเป็นเหตุ ไม่ว่าจะเป็นผล ล้วนแต่ไม่มีตัวตนทั้งนั้น กรรมก็ไม่มีตัวตน เกิดเพราะเหตุปัจจัยวิบากก็ไม่มีตัวตน** เกิดเพราะเหตุปัจจัย เป็นกายกับใจขันธ์ทั้ง ๕ ที่เกิดดับเปลี่ยนแปลงสืบต่อกันไปไม่หยุดนิ่ง

ทีนี้ บางคนไม่เข้าใจเขาก็คิดว่า เอ้อ...เราทำเหตุไว้แล้วก็จะได้ไปเสวยผล คิดอย่างนั้นไปซะอีก เหตุก็คือเหตุ ทำแล้วก็แล้วกันไป เกิดแล้วก็ดับแล้ว กรรมก็คือกรรม เกิดเพราะมีเหตุ เกิดแล้วก็ดับแล้ว ผลของกรรม ถ้ามีเหตุปัจจัยพร้อม ก็เกิดแล้วก็ดับเหมือนกัน ล้วนเป็นสังขารเหมือนกันทั้งเหตุและผล ไม่มีตัวตนอะไร

สำหรับผู้ที่มีความเห็นว่า วิญญาณที่เป็นตัวรู้ ตัวรู้สึก ไปเสวยวิบากของกรรมทั้งหลาย ทั้งดีและไม่ดี ท่องเที่ยววนเวียนไป พระพุทธเจ้าเรียกว่า **โมฆบุรุษ** แปลว่า *คนเปล่า* เรียนธรรมะซะเปล่าไม่เห็นรู้เรื่อง ไม่มีสติปัญญา เขาพูดก็เหมือนไม่ได้พูด พูดผิด พูดไม่รู้เรื่อง เกิดก็เหมือนไม่ได้เกิด พระองค์ตรัสว่า

กสฺส นุ โข นาม ตฺวํ โมฆปุริส มยา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ

ดูก่อนโมฆบุรุษ เธอได้รู้ทั่วถึงธรรมะ อันเราตถาคตแสดงแล้วอย่างนี้แก่ใครเล่า

พระองค์ไม่ได้แสดงธรรมะอย่างนี้แก่ใคร ไปได้ยิน หรือจำมาจากใครที่ไหน

นนุ มยา โมฆปุริส อเนกปริยาเยน ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ วุตฺตํ

อญฺญตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโว

ดูก่อนโมฆบุรุษ ก็วิญญาณที่เป็นปฏิจจสมุปปันนธรรม คือธรรมะที่อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น อันเราตถาคตแสดงแล้ว

โดยอเนกประการไม่ใช่หรือว่า เว้นจากเหตุปัจจัยแล้ว
การเกิดขึ้นของวิญญาณย่อมไม่มี

เวลาแสดงถึงเรื่องวิญญาณนี้ พระพุทธเจ้าไม่ได้พูดถึงตัวตนอะไร แต่พูดถึง**ปฏิจจสมุปปันนธรรม คือธรรมะอิงอาศัยปัจจัยเกิด ธรรมะชนิดที่เป็นผลเกิดมาจากเหตุ** เว้นจากเหตุปัจจัยแล้ว การเกิดขึ้นของวิญญาณย่อมไม่มี ไม่ได้พูดถึงสิ่งที่มีตัวตนอะไร เวลาพูดถึงรูปก็ไม่ได้พูดถึงรูปว่ามันเป็นตัวตน รูปนี้ก็เป็นปฏิจจสมุปปันนธรรม คือสิ่งที่อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้นเหมือนกัน เวลาที่พูดถึงเวทนา ก็แสดงให้เห็นว่าเวทนานี้เป็นปฏิจจสมุปปันนธรรม คือมันเกิดเพราะมีเหตุ สัญญา สังขารทั้งหลายก็ทำนองเดียวกัน ไม่ได้พูดถึงสิ่งที่มีตัวตน แต่พูดถึงสิ่งที่ไร้ตัวตนมันเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

เหมือนเราพูดถึงรถยนต์ รถนี้มันไม่มีจริงใช่ไหม พูดถึงสิ่งที่ไม่มีจริงพูดถึงสิ่งที่ประกอบขึ้นจากส่วนประกอบหลายๆ อย่าง ที่สมมติเรียกกันว่ารถ เวลาเราแยกส่วนประกอบออกไปก็มีล้อ ตัวถัง เครื่องยนต์ ประตูแยกออกไปทีละส่วนๆ ก็ไม่มีตัวรถอยู่จริง รถนี้เป็นคำพูดเฉยๆ เป็นคำสมมติเพื่อสื่อสารกัน แม้เมื่อแยกย่อยออกไปอย่างนั้นแล้ว ส่วนประกอบย่อยๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของรถนั้น ก็ไม่ได้มีจริงอีก ล้อก็ไม่ได้มีอยู่จริง เพราะล้อก็เกิดขึ้นเพราะมีเหตุเหมือนกัน เกิดจาก

ยางพาราและส่วนอื่นๆ ประกอบกันเป็นล้อ เครื่องยนต์ก็ไม่ได้มีจริงอีกเหมือนกัน เพราะเครื่องยนต์ก็เกิดเพราะส่วนประกอบหลายๆ อย่าง และส่วนประกอบที่ทำให้มันเกิด ก็มาจากเหตุปัจจัยอีกเหมือนกัน

เมื่อพระพุทธองค์แยกชีวิตเรานี้ ให้เห็นความจริงว่า เป็นส่วนประกอบของขันธ์ทั้ง ๕ คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รูปก็ไม่ได้มีตัวตน เกิดเพราะมีเหตุแล้วดับไป มาจากความเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่มีหยุดนิ่งเลย เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เหมือนกัน จึงใช้คำบาลีเป็น

ปฏิจจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ

วิญญาณซึ่งเป็นสิ่งที่อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น

กล่าวถึงสิ่งที่เป็นผลมาจากเหตุปัจจัยหลายอย่าง นอกจากเหตุนอกจากปัจจัยแล้ว การเกิดขึ้นของวิญญาณย่อมไม่มี จะไปหาตัวตนที่ใดที่หนึ่งไม่ได้เลย จะไปหารถจริงๆ ก็ไม่ได้ จะไปหาล้อรถจริงๆ ก็ไม่ได้ ไม่มีตัวตนนั้นๆ อยู่จริง เพราะมันล้วนมาจากความเปลี่ยนแปลง แล้วก็เปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ ไม่เคยหยุดนิ่ง

เหมือนส่วนประกอบในร่างกายเรานี้ แขนเรานี้ จะบอกว่าแขนของเรา ก็เป็นเพียงคำสมมติ ใช้ในการสื่อสารกัน มันเป็นของ

เปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ เริ่มตั้งแต่ธาตุของพ่อของแม่เป็นจุดเริ่มต้น แล้วเอาธาตุของโลกใส่เข้าไป ซากเป็ด ไก่ ปลา ข้าว แต่ละส่วนล้วนแต่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จะไปยึดถือว่าเป็นอะไรจริงๆ ขึ้นมาย่อมไม่ได้ เราใช้เป็นคำพูดสำหรับสื่อสารกันทางโลกเท่านั้นเอง ท่านจึงว่า ตัวตน คนนั้น คนนี้ หญิง ชาย เป็นเพียง**โลกโวหาร** เป็นคำพูดของชาวโลกเท่านั้นเอง เมื่อเรารู้เท่าทันก็ไม่มีอะไร

นี้เป็นความเห็นผิดของภิกษุชื่อว่าสาติ เข้าใจผิดคิดว่า มีวิญญาณไปเกิดที่นั่นที่นี่ วนเวียนกันไป

พระพุทธเจ้าถามว่า วิญญาณชนิดไหนล่ะ

ตอบว่า วิญญาณที่เป็นตัวรู้ เป็นตัวรู้สึก เป็นตัวที่ไปเสวยวิบากของกรรมทั้งดีและชั่ว

พระพุทธเจ้าก็เลยบอกว่า โมฆบุรุษ เป็นบุรุษเปล่าไปแล้ว เป็นผู้ที่ไม่รู้เรื่อง เพราะพระองค์ตรัสโดยอเนกประการว่า วิญญาณนั้นเป็นสิ่งที่เป็นปฏิจจสมุปปันนธรรม คือธรรมะที่เกิดขึ้นเพราะอาศัยเหตุปัจจัย และเหตุปัจจัยที่ทำให้มันเกิดก็อาศัยเหตุปัจจัย และ**เหตุปัจจัยของเหตุปัจจัยก็อาศัยเหตุปัจจัยอีกเหมือนกัน จึงไม่มีตัวตนอยู่จริงเลยซักที่เดียว ผู้ที่รู้แจ้งแทงตลอดความจริงเท่านั้น จึงจะสรุปความจริงอย่างนี้ได้** ถ้าผู้ไม่รู้จริง ก็จะพากันไปติดตันที่นั่นบ้างที่นี่บ้างอยู่เรื่อยทีเดียว

พระองค์ตรัสบอกว่า

อญฺญตฺร ปจฺจยา

เว้นจากเหตุปัจจัยแล้ว

นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโว

การเกิดขึ้นของวิญญาณย่อมไม่มี

เมื่อพูดถึงวิญญาณขึ้นมาย่อมแสดงให้เห็นถึงเหตุปัจจัยอีกมหาศาลที่ทำให้เกิดวิญญาณนี้ขึ้น **เหตุปัจจัยหลายอย่างเป็นปัจจัยให้เกิดผลหลายอย่าง** มากมายสลับซับซ้อน ไม่สามารถไปจำกัดหรือจำเพาะเจาะจงได้ แต่ตอนนี้ หยิบมาพูดแค่เรื่องวิญญาณ ซึ่งเป็น**ปฏิจจสมุปปันนะ** คือสิ่งที่อิงอาศัยปัจจัยเกิดขึ้นแล้ว ภาษาไทยเราก็คือผลที่มาจากเหตุนั่นเอง ผลนั้นมันมาจากเหตุ แต่เหตุนั้นมันมีหลากหลาย เป็นอเนกปริยาย ตัวเหตุท่านเรียกว่า**ปฏิจจสมุปปาทะ**

ฉะนั้น ถ้าใครยังเข้าใจเรื่องวิญญาณ ท่องเที่ยว วนเวียน ไปเกิด ไปเสวยสุข เสวยทุกข์ เสวยผลของกรรมอย่างโน้นอย่างนี้ ก็ให้เข้าใจเสียใหม่ กรรมที่เราทำ ไม่ว่าจะดีและไม่ดี ก็ไม่มีตัวตน เกิดแล้วก็ดับไป ไม่แน่ไม่นอน ผลของกรรมนั้น ถ้ามันมีเหตุมันก็เกิด ไม่มีเหตุก็ไม่เกิด ไม่แน่ไม่นอนเหมือนกัน ไม่มีตัวไม่มีตนเหมือนกัน

ข้อที่ ๓ การแก้กรรม

ข้อนี้ท่านทั้งหลายคงจะชอบกันนะ ได้ยินพูดกันเยอะเหลือเกินแล้ว การแก้กรรม พระพุทธเจ้าก็บอกเรื่องนี้เหมือนกัน เรื่องการแก้กรรม การแก้กรรมเก่าๆ ที่มันไม่ดี ที่ได้พลาดพลั้งขาดสติ หลงทำไปแล้ว ในพระสูตรต่างๆ มากมาย พระพุทธเจ้าก็ตรัสด้วยคำๆ เดียวกันนี่แหละ

ผมจะยกตัวอย่างมาจาก*ทีฆนิกาย สีลักขันธวรรค สามัญญผลสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ข้อ ๒๕๑*

พระสูตรนี้แสดงแก่พระเจ้าอชาตศัตรู พระเจ้าอชาตศัตรูนั้นฆ่าพ่อคือพระเจ้าพิมพิสาร ซึ่งเป็นพระโสดาบัน เป็นผู้ทรงธรรม นี่ขนาดเป็นพระโสดาบันเลี้ยงลูก ลูกยังฆ่าตัวเองเลยนะ เราทั้งหลายเลี้ยงลูกไปตามความสามารถ มันดีบ้าง ไม่ดีบ้าง ก็ช่างมันเถอะ อย่าไปสนใจมันมากนัก นี้ขนาดพระโสดาบันเลี้ยงลูก ลูกยังฆ่าพ่อเลย ไม่ใช่ว่าเป็นอริยเจ้าแล้วจะเลี้ยงลูกให้ดีได้เสมอไป ฉะนั้น เราทั้งหลายเลี้ยงแล้วลูกมันไม่ค่อยดีก็ไม่เป็นไรหรอก มันเป็นคนธรรมดา

บางท่านเป็นพระโสดาบันทั้งสามีภรรยา ก็แนะนำลูกให้มาเลื่อมใสในพระศาสนาไม่ได้ ต้องทำอุบายให้ไปไหว้ทิศ ดังใน*สิงคาลกสูตร* ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่สิงคาลกมาณพ ก็พ่อหนุ่มนี้มีพ่อแม่เป็นพระโสดาบัน แต่ก็ยังไม่ยอมเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ก่อนตายพ่อก็เลยออกอุบายให้ไปไหว้ทิศ เพื่อจะได้มีโอกาสฟังวิธีการไหว้ทิศแบบพระอริยเจ้า จนเป็นที่มาของพระสิงคาลกสูตร

ทีนี้ หลังจากทำปิตุฆาต ฆ่าพระเจ้าพิมพิสารแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูก็รู้สึกสำนึกผิด เสียใจกับสิ่งที่ตัวเองทำ รู้สึกเดือดร้อนใจ ก็ไปหาอาจารย์นั้นอาจารย์นี้ อาจารย์นั้นก็บอกอย่างนี้ อาจารย์นี้ก็บอกอย่างนั้น ก็ไม่หายทุกข์ใจ หมอชีวกโกมารภัจจ์ก็เลยแนะนำให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงแสดงสามัญญผลสูตร เป็นการตอบคำถามของพระเจ้าอชาตศัตรู ซึ่งเป็นพระสูตรแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลที่ผู้ปฏิบัติจะพึงได้เห็นเองในชาติปัจจุบัน คือ**ถ้าปฏิบัติฝึกฝนตามหลักพรหมจรรย์ที่พระพุทธเจ้าประกาศเอาไว้ดีแล้ว ก็จะเป็นผู้ที่สงบระงับด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญาไปตามลำดับ จนกระทั่งรู้อริยสัจแล้วหมดสิ้นอาสวะไป**

พอฟังพระธรรมเทศนาจบแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูก็เลยขอขมาพระพุทธเจ้า บอกว่า ข้าพระองค์นี้ได้ทำผิดอย่างมหาศาล เพราะความที่ตนเองเป็นคนโง่ คนหลง หลงเชื่อปาปมิตร แล้วก็ฆ่าพ่อตนเอง

พระพุทธเจ้าก็เลยบอกวิธีแก้กรรมเอาไว้ ซึ่งก็เหมือนในสูตรอื่นๆ เวลาที่ภิกษุทำไม่ดี ไปขอขมาพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็จะตรัสอย่างนี้เหมือนกัน นี้เป็นวิธีแก้กรรมตามหลักพระพุทธศาสนา พระองค์ตรัสว่า

ยโต จ โข ตฺวํ มหาราช อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา
ยถาธมฺมํ ปฏิกโรสิ

ดูก่อนมหาบพิตร ในกาลใดแล พระองค์เห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วกระทำคืนตามธรรมะ

มองเห็นโทษโดยความเป็นโทษ มองเห็นสิ่งที่เคยกระทำนั้นแหละ มองไปที่ตัวการกระทำ เห็นการกระทำที่ไม่ดีว่ามันเป็นสิ่งไม่ดี เช่น พูดโกหกไม่ดี เราก็มองเห็น อ้อ...โกหกไม่ดี มองการฆ่าสัตว์ อ้อ.. การฆ่าสัตว์ไม่ดี การฆ่าพ่อไม่ดี ไม่ใช่มองว่าตัวเองเลวนะ มองเห็นโทษโดยความเป็นโทษ เห็นสิ่งที่ไม่ดีโดยความเป็นสิ่งที่ไม่ดี แล้วกระทำคืนตามธรรมะ กระทำคืนให้มันถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับเหตุปัจจัย

ปฏิกโรสิ แปลว่า *กระทำคืน แก้ไข เปลี่ยนแปลง ทำให้มันดีขึ้น* ถ้าจะถามว่าแก้กรรมมาจากภาษาบาลีว่าอะไร ก็มาจากคำนี้ ปฏิกโรสิ ถ้าผูกเป็นคำนามก็ว่า ปฏิกมฺม

จะกระทำคืนกันอย่างไร ให้มันถูกต้องตามธรรมะ ตรงตามเหตุปัจจัย พระองค์บอกว่า *ในกาลใดแล พระองค์เห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วกระทำคืนตามธรรมะ*

ตนฺเต มยํ ปฏิคฺคณฺหาม

เราตถาคตย่อมยอมรับความผิดของพระองค์นั้น

เวลาขอขมานี่นะ ถ้ากระทำคืนตามธรรมะ แก้กรรมตามธรรมะ แก้ไขให้ถูกต้องตามหลักเหตุผล จะรับรองให้ แต่ถ้าไม่กระทำคืนตามธรรมะอย่างที่บอกนี้ ไม่ยอมรับ คือไม่ใช่แนวทางที่พระองค์แนะนำ ไม่ใช่วิธีของพระพุทธเจ้า

ฉะนั้น เราทั้งหลายนะ หากเคยทำผิดมาแล้ว ถ้าอยากเจริญในอริยวินัย เป็นผู้ที่พระพุทธเจ้ารับรอง เราต้องทำคืนให้ถูกต้องตามธรรมะ ทำยังไงล่ะ พระองค์ตรัสต่อไปว่า

วุฑฺฒิ เหสา มหาราช อริยสฺส วินเย

ดูก่อนมหาบพิตร ก็การกระทำเช่นนี้เป็นความเจริญใน
อริยวินัย

โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา

ยถาธมฺมํ ปฏิกโรติ

อายตึ สํวรํ อาปชฺชติ

คือ บุคคลใดเห็นโทษโดยความเป็นโทษแล้ว
ย่อมกระทำคืนตามธรรมะ
ได้แก่ เข้าถึงความสำรวมระวังในกาลต่อไป

นี่แหละคือวิธีแก้กรรมวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นตามที่สมควรแก่เหตุ คือเห็นว่าสิ่งนั้นมันเป็นโทษ เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ก็หยุดทำ แล้วเข้าถึงความสำรวมในกาลต่อไป

สํวรํ แปลว่า *สำรวมระวัง* คือให้มีสติสัมปชัญญะไว้ เดิมเคยทำผิดก็อย่าไปทำผิดอีก เดิมเคยทำพลาดบ่อยๆ ก็ให้มันพลาดน้อยลงๆ จนไม่พลาดอีก เดิมเคยด่าคนอื่นเขา เห็นว่าการด่าคนอื่นนั้นมันไม่ดี ก็อย่าไปด่าอีก แล้วก็สำรวมระวัง ฝึกให้มีสติสัมปชัญญะ คอยป้องกันระวังไว้ นี้ถ้าทำแบบนี้ พระองค์จะรับรองให้ ถ้าทำแบบอื่นพระองค์ไม่รับรอง วิธีอื่นพระองค์ไม่ได้บอกไม่ได้สอน

ฉะนั้น เราทั้งหลายถ้าอยากจะแก้กรรม ต้องแก้อย่างนี้ พระพุทธเจ้ารับรองให้ ส่วนถ้าแก้อย่างอื่น พระพุทธเจ้าไม่รับรองให้ ในเมื่อพระพุทธเจ้าไม่รับรอง จะถูกหรือผิด จะได้ดีหรือไม่ดี ก็ตกอยู่ภายใต้ความไม่แน่ไม่นอน แก้กันไป ๑๐๐ คน อาจจะได้ดี ๕๐ หรือไม่ดี ๕๐ อันนี้ก็แล้วแต่เถอะ แต่ไม่ใช่วิธีที่พระพุทธเจ้าสั่งสอน ที่พระองค์รับรองจริงๆ ก็คือ ให้เห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วกระทำคืนตามธรรมะ คือให้ถึงการสำรวมระวังในกาลต่อไป เราทำผิดแล้วก็แล้วไป เห็นว่ามันผิดแล้วก็หยุด หยุดแล้วก็สำรวมระวัง

คนเคยทำผิดมา ให้หยุดแล้วสำรวมระวัง อย่างเรื่อง**องคุลีมาล** เคยฆ่าคนมาตั้งเยอะ ไล่ตามพระพุทธเจ้าไปหมายจะฆ่าเอานิ้ว ไล่ไม่ทัน

ก็บอกว่า *"สมณะๆ หยุดๆ"* พระพุทธเจ้าก็บอกว่า *"เราหยุดแล้ว แต่ท่านยังไม่หยุด"*

องคุลีมาลก็สงสัย เอ๊ะ...เรานี่ หอบแฮ่กๆ ไล่ไม่ทันแล้ว หยุดอยู่ สมณะยังเดินอยู่ สมณะนี้โกหกละมั้ง ก็เลยถาม พระพุทธเจ้าก็เลยบอกว่า *"เราหยุดแล้ว หยุดการฆ่า การเบียดเบียน ส่วนท่านยังไม่หยุด"* พอฟังเท่านี้เอง องคุลีมาลก็เข้าใจว่า โอ...แค่หยุดเท่านั้นเอง ถึงจะทำผิดอะไรมาเยอะแยะมากมาย ให้หยุดเท่านั้น และก็สำรวมระวังต่อไป ก็หยุดฆ่าและขอบวชเพื่อฝึกฝนความสำรวมระวังทันที เท่านี้ก็เจริญสว่างไสวในอริยวินัยได้ ดุจพระจันทร์พ้นแล้วจากเมฆ ฉะนั้น

เพราะโดยความจริงแล้ว กรรมมันไม่มีตัวตนอะไร ไม่ได้เป็นตัวเป็นตนจะมาเอาคืน ไม่มีเจ้ากรรมนายเวรที่เป็นตัวตนอะไรนั่น มีแต่ว่าสิ่งต่างๆ มันเกิดเพราะมีเหตุ เกิดแล้วมันก็ดับแล้ว กรรมมันเกิดแล้วก็ดับแล้ว ทำผิดแล้วก็แล้วกันไป ผลมันจะเกิดหรือเปล่า มันก็ตกอยู่ภายใต้ความไม่แน่ไม่นอนเหมือนกัน เพียงแต่รู้ว่ามันผิด ก็หยุด หยุดแล้วก็สำรวมระวังในโอกาสต่อไป ก็จบแล้ว

แต่เราทั้งหลายแก้กันอย่างนี้หรือเปล่า จะแก้กรรมทีก็ต้องหาหัวหมูมาไหว้วอน โอ้โฮ...จะค้ากำไรเกินควรแล้ว ทำไม่ดีมาตั้งเยอะ หัวหมูอันเดียวก็สิ้นสุดกันไป อย่างนั้นหรือ ไม่มีการฝึกฝนตนเองให้สำรวมระวังเลย

ดังนั้น เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ไม่ต้องไปทำพิธีกรรมอะไรให้มันยุ่งยากก็ได้ เราทั้งหลายนี่เที่ยวไปขอโทษคนโน้นคนนี้ โดยคิดว่าเขาจะให้อภัย แต่มันไม่แน่หรอก เราลองดูก็ได้ เราเคยทำไม่ดีกับคนนี้เอาไว้ ๑๐ ปีที่แล้ว เรานึกอยากจะเป็นคนดีขึ้นมา ก็ไปขอโทษเขา คุณครับ ผมเคยด่าคุณเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว ขอโทษด้วยนะครับ เขาอาจจะต่อยเอาก็ได้ เพราะอะไร เขาอุตส่าห์ลืมไปแล้วยังมารื้อฟื้นเรื่องไม่เป็นเรื่องอีก แต่โดยส่วนใหญ่เราชอบคิดข้างเดียวว่า ถ้าเราไปขอโทษ เขาคงจะให้อภัยแน่ๆ เลย ชอบคิดอย่างนี้ ไม่มีอะไรมันเที่ยงอย่างนั้นหรอก มันไม่แน่ ดังนั้น **จึงต้องไม่ประมาท** นั่นแหละคือวิธีที่ถูกต้องที่สุด เป็นความเจริญในอริยวินัยที่พระพุทธเจ้าบอกเอาไว้

แม้แต่คนเคยฆ่าพ่อก็ยังเจริญในอริยวินัยได้ ถ้ารู้วิธีที่ถูกต้อง เพียงแต่ว่าการฆ่าพ่อนั้นเป็นอนันตริยกรรม ต้องได้รับผลในนรกแน่นอนในชาติต่อไป พอหมดจากนรกก็ค่อยว่ากันต่อไป ถ้าไม่ทำอนันตริยกรรม ฆ่าคนมาเยอะแยะ ก็เจริญในอริยวินัยได้ **เพียงแต่หยุดแล้วก็สำรวมระวังต่อไปเท่านั้น**

เราทั้งหลายนั้น นานๆ ทำเลวทีหนึ่ง ใช่ไหม ไม่ได้เลวมากเท่าไหร่ ถ้ารู้ว่า โอ...อันนั้นมันไม่ดี มันทำร้ายเบียดเบียนตนเองและคนอื่น เหล่าวิญญูชนท่านติเตียน ก็หยุด หยุดแล้วก็สำรวม ไม่ทำผิดอีก เท่านี้ก็พอแล้ว ส่วนใครจะมาว่าเรา เป็นคนเลว เป็นคนไม่ดี ต้องตกนรกหมกไหม้ ไม่ได้

ผุดไม่ได้เกิด อย่างนั้นอย่างนี้ อย่าไปเชื่อเขามาก ให้เชื่อพระพุทธเจ้าไว้ แค่เห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วก็หยุด จะเลวมาขนาดไหน มันก็ดับไปแล้ว ก็ไม่ได้มีตัวตนอะไร ให้สำรวมระวังต่อไปก็พอ

ข้อที่ ๔ การชำระล้างกรรม

ข้อนี้ยิ่งกว่าการแก้กรรมอีก มีการชำระล้างกรรมได้ด้วย **สิ่งที่ชำระล้างหรือน้ำสำหรับล้างให้เราบริสุทธิ์ สะอาดขึ้น จนกระทั่งผ่องใส บริสุทธิ์ สะอาด หมดจด นี้ก็คืออริยมรรคมีองค์ ๘ หรือพรหมจรรย์นั่นเอง** นี้ก็เป็นการใช้คำตามแบบชาวโลก เขานิยมพูดถึงการล้างบาป ล้างกรรมกัน ล้างสิ่งไม่ดี ล้างเสนียดจัญไร อะไรอย่างนี้ ในคำสอนของพระพุทธเจ้าก็มีคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องนี้เหมือนกัน

ความจริง มันไม่มีตัวไม่มีตนที่จะไปล้างได้ มีแต่ข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง อันเป็นเหตุให้พ้นจากกรรมไป คือการประพฤติพรหมจรรย์นั่นแหละจะล้างกรรมได้

เราทั้งหลายถ้าอยากจะรื้อวงจรของกรรมไป อยากจะหมดการวนเวียน ก็ให้มาประพฤติพรหมจรรย์ ฝึกฝนโดยวิธีที่มันถูกต้อง กรรมที่ทำแล้วก็จะไม่ให้ผลอีกเลย ไม่ใช่ว่า *โอ...เราทำไม่ดีไปแล้ว จะต้องได้รับผลไม่ดี ทำดีแล้ว จะต้องได้รับผลดี* มันไม่ใช่อย่างนั้นเสมอไป **ถ้าพูดอย่างนั้น ก็เป็นการปฏิเสธพรหมจรรย์ของพระพุทธเจ้า** เพราะถึงเรา

จะทำไม่ดี ก็ไม่ต้องได้รับผลก็ได้ ทำดีก็ไม่ต้องได้รับผลก็ได้อีกเหมือนกัน เพราะทุกสิ่งมันไม่เที่ยง ไม่แน่ไม่นอน มันเกิดเพราะมีเหตุ

ตัวกรรมนั้นเป็นเจตนาที่ไม่มีตัวตนเกิดเพราะเหตุ เกิดแล้วก็ดับแล้ว ผลมันจะเกิดหรือไม่เกิด มันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง **ทุกสิ่งมันย่อมเกิดเพราะมีเหตุ เมื่อไม่มีเหตุมันก็ไม่เกิด เราจึงสามารถประพฤติพรหมจรรย์เพื่อละเหตุของทุกข์ ละเหตุของกรรม ละเหตุที่จะทำให้เกิดผลของกรรม เมื่อหมดเหตุ มันก็หมดโอกาสที่จะเกิด ไม่มีทุกข์เกิดขึ้น ไม่มีกรรมเกิดขึ้น ไม่มีผลของกรรมเกิดขึ้น อย่างนี้ก็ได้**

เราทั้งหลายชอบพูดกันว่า *เธอทำไม่ดี ต้องตกนรกนะ* ไอ้คนพูดนั่นแหละมันจะตกนรกซะเอง เพราะมีมิจฉาทิฏฐิ

เธอทำบุญนะ แล้วจะได้ไปสวรรค์ เขาพูดอย่างนี้ ถ้าเชื่อถือตามเขาอย่างนี้อย่างไม่ลืมหูลืมตา ก็อาจจะหลงไปได้ง่ายๆ ไม่มีอะไรมันแน่นอนหรอก จึงต้องไม่ประมาทเท่านั้น พระพุทธเจ้าท่านสอน รวบคำสอนลงมาเป็นปัจฉิมโอวาทให้ง่ายๆ แต่เวลาเราเรียน เป็นยังไงกันบ้าง กระโดดไปทางโน้น กระโดดไปทางนี้ เข้ารกเข้าพง วนเวียนกันไป

ในเรื่องการชำระล้างกรรม จะต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องก่อน จึงจะมีพรหมจรรย์ได้ คือการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ทำให้ลบล้างกรรมเก่าๆ ได้ ให้มันไม่สามารถนำเราไปสู่อบายได้ ถ้ามีความเห็นผิด พรหมจรรย์ก็จะไม่มี การชำระล้างกรรมก็จะเป็นไปไม่ได้ ความผิดพลาดที่เคยทำเอาไว้ก็จะนำเขาไปอบาย ทำให้เขาประสบกับความทุกข์ได้

ในอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต โลณกสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ ข้อ ๑๐๑ พระพุทธเจ้าตรัสว่า

โย โข ภิกฺขเว เอวํ วเทยฺย
ยถา ยถายํ ปุริโส กมฺมํ กโรติ
ตถา ตถา ตํ ปฏิสํเวทิยติ
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลใดกล่าวอย่างนี้ว่า
บุคคลนี้ย่อมทำกรรมโดยประการใดๆ
เขาย่อมได้เสวยกรรมนั้นโดยประการนั้นๆ

ทำอย่างไร ก็จะได้อย่างนั้น ทำดีก็ได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่ว อย่างนี้ ทำกรรมโดยประการใดๆ ก็จะได้เสวยกรรมอย่างนั้นๆ นั่นแหละ ได้เสวยผลแบบเดียวกับที่กระทำนั่นแหละ

เอวํ สนฺตํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยวาโส น โหติ
โอกาโส น ปญฺญายติ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยาย
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อเป็นเช่นนั้น การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ก็ย่อมไม่มี
โอกาสเพื่อการกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบก็ย่อมไม่ปรากฏ

ถ้าทำดีก็ต้องได้ดี ทำชั่วก็ต้องได้ชั่ว ทำดีแล้วยังต้องคอยรับดีอยู่ ทำชั่วแล้วยังต้องคอยรับชั่วอยู่ การประพฤติพรหมจรรย์ก็มีไม่ได้ เพราะมัวแต่คอยรับผล ต้องมีตัวมีตนไปรับผลอยู่เรื่อย ไม่มีทางหมด ไม่มีทางสิ้นสุดสักที ออกจากวงจรของโลกไม่ได้ การประพฤติพรหมจรรย์ ที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศเอาไว้ดีแล้ว เป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์ เพื่อความสิ้นกรรม ก็ถูกปฏิเสธไป

บางคนเขาก็พูดดีนะ *ไม่มีใครใหญ่เกินกรรม* อย่างนี้ ฟังเข้าท่าดีเหมือนกัน ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าก็ใช่อยู่ ถ้ามีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาแล้ว เรื่องกรรมเป็นเรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่องวนเวียนอยู่กับโลก เป็นเรื่องของพวกเห็นผิดและพวกยึดมั่นถือมั่น พวกที่ไม่รู้อริยสัจเท่านั้นเอง พระพุทธเจ้าเหนือกรรมไป สิ้นกรรมไป หมดกรรมไปแล้ว

ถ้าเราบอกว่า *โอ้... เกิดแล้วต้องตายเป็นธรรมดา* ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าก็ใช้ได้อยู่ แต่ถ้ามีพระพุทธเจ้าแล้วเกิดตายก็เป็นเรื่องประจำโลก เกิดตายนี้เรื่องเล็ก เพราะท่านสอน **อมตะคือความไม่ตาย** ใหญ่กว่ากันเยอะ **พ้นจากความเกิด พ้นจากความแก่ พ้นจากความตาย หมดนามรูป หมดกองทุกข์ไปโดยสิ้นเชิง**

คำกล่าวในพระสูตรนี้ก็เหมือนกัน *บุคคลนี้ย่อมทำกรรมโดยประการใดๆ เขาย่อมได้เสวยกรรมนั้นโดยประการนั้นๆ เมื่อเป็นเช่นนั้น การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ก็ย่อมไม่มี โอกาสเพื่อการกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบก็ย่อมไม่ปรากฏ*

โดยความเป็นจริงแล้ว สังขารทั้งปวงล้วนไม่เที่ยง กรรมคือเจตนาเกิดเพราะเหตุ มันก็ไม่เที่ยง ทำกรรมเสร็จแล้วก็ดับแล้ว มันเป็นของเกิดดับ เมื่อกรรมดับไป พรหมจรรย์ก็เกิดได้ มรรคก็เกิดได้ ผลของกรรม เกิดเพราะมีเหตุ หมดเหตุก็ดับไป เมื่อผลของกรรมดับไป พรหมจรรย์ก็เกิดได้ มรรคก็เกิดได้ โอกาสเพื่อการกระทำที่สุดแห่งทุกข์ก็ย่อมมีได้ เพราะมันไม่เที่ยง จึงมีโอกาสที่สิ่งอื่นจะเกิดขึ้นได้

ถ้าบุคคลใดมีความเห็นว่า บุคคลนี้ทำกรรมโดยประการใดๆ เขาย่อมได้เสวยกรรมนั้นโดยประการนั้นๆ พรหมจรรย์ก็ย่อมไม่มีสำหรับเขา โอกาสเพื่อการกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบก็ย่อมไม่ปรากฏ

ส่วนบุคคลใดที่มีความเห็นสอดคล้องกับความจริง การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ย่อมมีได้ และโอกาสในการทำที่สุดแห่งทุกข์ย่อมปรากฏ

โย จ โข ภิกฺขเว เอวํ วเทยฺย
ยถา ยถา เวทนิยํ อยํ ปุริโส กมฺมํ กโรติ
ตถา ตถาสฺส วิปากํ ปฏิสํเวทิยติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลใดกล่าวอย่างนี้ว่า
บุคคลนี้ย่อมทำกรรมที่พึงให้ผลได้โดยประการใดๆ
เขาย่อมเสวยวิบากของกรรมนั้นโดยประการนั้นๆ

คำในประโยคนี้ก็ดูคล้ายๆ กับประโยคก่อนหน้านั้น แต่ไม่เหมือนกัน กล่าวออกมาจากความเห็นที่แตกต่างกัน เป็นคำกล่าวที่แสดงถึงความไม่มีตัวตน เป็นไปตามเหตุปัจจัย

เวทนิยํ แปลว่า *ที่พึงให้ผลได้ ที่พึงเสวยผลได้* แสดงถึงสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นได้ถ้าเหตุปัจจัยพร้อม ถ้าเหตุปัจจัยบกพร่องไป ขาดเหตุปัจจัยบางอย่างไปก็เกิดไม่ได้

คำว่า *เวทนิยํ กมฺมํ กรรมที่พึงให้ผลได้* นี้แสดงให้เห็นว่า เฉพาะบางกรรม ที่มีเหตุปัจจัยพร้อมจึงให้ผลได้ บางกรรมที่เหตุปัจจัยไม่พร้อมก็ให้ผลไม่ได้ กรรมทำแล้วก็ดับไปแล้ว ถ้ามันมีเหตุปัจจัยพร้อมอันนี้ก็จะให้ผล ถ้าเหตุปัจจัยไม่พร้อมก็ไม่ให้ผล เราทำบุญ บุญนั้นเป็นชื่อของความสุข บุญเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ส่วนความสุขจะเกิดขึ้นหรือไม่ เหตุปัจจัยพร้อมก็เกิด เหตุปัจจัยไม่พร้อมก็ไม่เกิด

ถ้าอยากให้สิ่งดีๆ ให้ผลได้ง่าย พระพุทธเจ้าก็แสดงเหตุเอาไว้ เช่นว่า **ความปรารถนาของผู้มีศีลนั้น ย่อมประสบความสำเร็จได้** ท่านทำบุญแล้ว อยากมีความสุข ท่านก็ต้องฝึกจิตใจให้มีศีล ใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง สำรวมระวัง ละทุจริต มีความรู้ตัวในการทำ พูด คิด อย่างนี้ความปรารถนาของท่านจะสำเร็จ ทำบุญแล้ว ความสุขจะเกิดขึ้นได้ง่าย ไม่ใช่ว่า โอ...เราทำบุญแล้ว บุญเป็นชื่อของความสุข ทำบุญไว้เยอะๆ ทำแล้วก็นอนรอความสุข แต่ก็ยังทุกข์เหมือนเดิม เพราะอะไร เพราะตัวเองไม่มีศีล

ขาดศีล ยังทำทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ เหมือนเดิม ความปรารถนาก็ไม่อาจจะประสบความสำเร็จได้ เพราะเหตุปัจจัยไม่พร้อม

โอ...เรายากจนเหลือเกิน คงเป็นเพราะว่าไม่ได้ทำบุญมา คงเป็นคนขี้ตระหนี่ ไม่ได้บริจาคทรัพย์สิน ก็พากันบริจาคหยอดตู้นั่น หยอดตู้นี่ เอาละ.. ทำบุญแล้วท่าจะรวย ซื้อลอตเตอรี่สักใบหนึ่ง หวังลมๆ แล้งๆ ไปอีก มันไม่ใช่อย่างนั้นหรอก ต้องทำเหตุให้พร้อม ถ้าอยากจะรวย ทำบุญมันก็รวยได้ แต่ต้องเป็นคนมีศีล เป็นคนไม่ประมาท เป็นคนขยันขันแข็งในการทำงาน ไม่หมกงาน ไม่เป็นพวกดินพอกหางหมู ฉลาดในการทำงาน ทำด้วยสติสัมปชัญญะ มันก็รวยได้ หรือไม่รวยมาก ก็พอมีอยู่มีกิน อย่างนี้ท่านจึงว่า ความปรารถนาของผู้มีศีลนั้น ย่อมประสบความสำเร็จได้ ส่วนความปรารถนาของคนไม่มีศีล ก็แหงนคอรอไปเรื่อยๆ ก่อน

กรรมที่ทำไปแล้วนี้ ต้องเป็นกรรมชนิดที่พร้อมที่จะให้ผล มีเหตุปัจจัยพร้อมก่อน วิบากจึงเกิดขึ้น ก็เรียกว่าบุคคลนั้นได้เสวยวิบากของกรรมนั้น วิบากของกรรมจะเกิดตอนไหนก็แล้วแต่เหตุ อาจจะเกิดตอนนั้นเลยก็ได้ ลำดับถัดไปก็ได้ หรือลำดับถัดๆ จากนั้นไปอีกยาวนานจนลืมไปแล้วก็ได้ แต่ต้องมีเหตุปัจจัยพร้อมก่อนมันจึงจะให้ผล ถ้าเหตุปัจจัยไม่พร้อม มันก็ไม่ให้ผล

กรรมก็เกิดดับ วิบากก็เกิดดับ เป็นของไม่มีตัวตน ถ้ามีความเห็นอย่างนี้ การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์จึงจะมีได้ การออกจากวงจรของ

กรรมจึงมีได้ ก็ถึงความสิ้นทุกข์ไป ฉะนั้น **ทำดีแล้วไม่จำเป็นต้องได้รับผลดีก็ได้ เพราะเป็นอรหันต์ไปซะก่อน ทำชั่วก็ไม่จำเป็นต้องได้รับผลชั่วก็ได้ เพราะบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าไปเสียก่อน พรหมจรรย์นี้มีผลมาก มีอานิสงส์มากอย่างนี้**

> **เอวํ สนฺตํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยวาโส โหติ**
> **โอกาโส ปญฺญายติ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยาย**
> ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อเป็นเช่นนั้น การอยู่ประพฤติ
> พรหมจรรย์ย่อมมีได้
> โอกาสเพื่อการกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบก็ย่อมปรากฏ

เราทำดีหรือไม่ดีนะ กรรมมันเกิดแล้วมันก็ดับแล้ว โอกาสของพรหมจรรย์ หรือ อริยมรรคก็เกิดขึ้นได้ ถ้าเราเข้าใจโดยถูกต้อง แล้วหมั่นฝึกฝนเอาไว้ เราก็จะรู้ว่า ถึงแม้จะเคยทำไม่ดีบ้าง แต่การกระทำที่ไม่ดีนั้น มันเกิดแล้วดับ เมื่อมันดับไปแล้ว ใจก็ยังปกติได้เหมือนเดิม เราจึงไม่ได้เลวอะไรมาก นานๆ เลวทีหนึ่ง เพราะไม่ได้ด่าใครตลอดใช่ไหม นานๆ ด่าทีหนึ่ง ด่าเสร็จแล้วมันดับไปเราก็เป็นคนปกติ เลวบ้างเหมือนกันแต่ว่าไม่ได้เลวมากมายอะไร เพียงแต่ให้สำรวมระวังต่อไป

ทีนี้ บางคนชอบคิดว่าตัวเองเลวเหลือเกิน มันก็เลวมาก เพราะมีมิจฉาทิฏฐิ ไม่ใช่เลวเพราะทำเลวนะ เลวเพราะความเห็นผิด โดยส่วนใหญ่เราทั้งหลายที่ไปอบายนี้ ไม่ใช่ไปเพราะว่าทำผิด แต่ไปเพราะว่ามีความเห็นผิด

พระพุทธเจ้าบอกว่า ชนทั้งหลายที่ยังไม่รู้จักปฏิจจสมุปบาท เขาก็ยังยุ่งเหยิงเหมือนด้ายของช่างหูก เป็นกระจุกเหมือนกระจุกด้าย วนเวียนอยู่อย่างนั้นนั่นแหละ ไม่อาจพ้นอบาย ทุคติ วินิบาต นรกไปได้ ดังนั้นที่เขาไปอบายโดยส่วนใหญ่นั้น ไม่ใช่ไปเพราะทำผิดรุนแรงมากมาย แต่ไปเกิดอย่างนั้นอยู่เรื่อยเพราะว่ามีความเห็นผิด แต่เมื่อใด มีความเห็นถูกต้องแล้ว **มีสัมมาทิฏฐิ เขาย่อมไม่ไปอบายอีก**

แต่เราทั้งหลายชอบคิดกันว่า ทำบาปแล้วจะไปอบาย ทำบุญเยอะๆ แล้วจะไปสวรรค์ ความจริงๆ มันไม่ใช่ มันไม่แน่อย่างนั้นเสมอไป ต้องดูความเห็น **ยิ่งเห็นผิดมากเท่าไหร่ ก็ยิ่งไปอบายง่ายเท่านั้น ยิ่งเห็นถูกมากเท่าไหร่ ก็ยิ่งห่างจากอบายออกไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเห็นถูกต้องเป็นพระโสดาบัน ก็ปิดอบายไป** อันนี้ต้องเข้าใจดีๆ นะ

บุคคลบางคนทำบาปกรรมเล็กๆ น้อยๆ กรรมนั้นก็นำเขาไปนรกได้ บุคคลบางคนทำบาปกรรมเล็กๆ น้อยๆ กรรมนั้นไม่สามารถนำเขาไปนรกได้ เพราะอะไร ความชั่วนั้นทุกคนก็เคยทำกันมาทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้าง ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดโกหก ด่าว่าคนอื่น

หรืออะไรๆ ต่างมากมาย ทำกรรมอย่างนี้เหมือนกัน บางคนก็ถูกนำไปนรก บางคนก็ไม่ได้ไป มันมีความต่างกันอย่างไรระหว่างบุคคล ๒ คนนี้

บางท่านชอบคิดว่า โอย...ทำบาปเยอะๆ จะไปอบาย ทำบุญเยอะๆ จะไปสวรรค์ มันไม่ใช่อย่างนั้นเสมอไปนะ มันอยู่ที่การฝึกฝนตนเอง และการใช้ชีวิตในปัจจุบันเป็นหลัก

บุคคลบางคนทำบาปกรรมเล็กๆ น้อยๆ บาปกรรมนั้นก็นำเขาไปนรกได้ เพราะว่าเขาไม่ได้ฝึกฝนตนเอง เป็นคนเห็นผิด เป็นคนศีลไม่ดี สมาธิไม่ดี ปัญญาไม่ดี อยู่ที่การฝึกฝนในปัจจุบัน ไม่ได้อยู่ที่ว่าทำอะไรมาเยอะขนาดไหน **ถึงเคยทำความผิดมามากขนาดไหน ถ้าฝึกฝนตนเองให้มีศีล สมาธิ ปัญญา เขาย่อมห่างจากอบาย และพ้นจากอบายไปได้** อันนี้จึงเรียกว่าการชำระล้างกรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า

อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส อปฺปมตฺตกมฺปิ
ปาปกมฺมํ กตํ ตเมนํ นิรยํ อุปเนติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บาปกรรมแม้เพียงประมาณเล็กน้อย อันบุคคลบางคนในโลกนี้กระทำแล้ว บาปกรรมนั้นย่อมนำเขาไปสู่นรกได้ นี้คนกลุ่มที่ ๑

อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ตาทิสํเยว อปฺปมตฺตกํ ปาปกมฺมํ กตํ ทิฏฺฐธมฺมเวทนียํ โหติ นานุปิ ขายติ พหุเทว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บาปกรรมแม้เพียงประมาณเล็กน้อยเช่นนั้นนั่นแหละ อันบุคคลบางคนในโลกนี้กระทำแล้ว เป็นสิ่งที่พึงได้เสวยผลในชาติปัจจุบันเท่านั้น ย่อมไม่ปรากฏผลในภพถัดไป นี้คนกลุ่มที่ ๒

ต่างกันไหม ๒ คนนี้ บาปกรรมเล็กๆ น้อยๆ นี้ก็ทำเอาไว้แล้ว บุคคลหนึ่ง บาปกรรมเล็กๆ น้อยๆ นี้นำเขาไปนรกได้ อีกบุคคลหนึ่ง ถ้ากรรมนั้นให้ผล ก็จะได้รับผลเฉพาะในปัจจุบัน ไม่สามารถนำเขาไปนรกได้ หากยังต้องเกิดอีก ก็มีแต่กรรมที่ดีกว่า เป็นบุญเป็นกุศลเท่านั้นจะนำเขาไปสู่ที่ต่างๆ ได้ คือเขาไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์นั่นเอง

ทั้งๆ ที่ทำบาปกรรมนี้เหมือนกันนะ คนหนึ่งถูกนำไปนรกได้ อีกคนหนึ่งไม่ถูกนำไปอบาย มันต่างกัน ดังนั้น ตัวกรรมที่กระทำแล้วนี้ ไม่ใช่ตัววัดนะ ไม่ใช่ว่าทำกรรมเหมือนกันแล้วจะไปเหมือนกัน มันอยู่ที่คุณภาพภายใน พระองค์ขยายความต่อไปว่า

อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อภาวิตกาโย โหติ อภาวิตสีโล อภาวิตจิตฺโต อภาวิตปญฺโญ ปริตฺโต อปฺปตฺโม อปฺปทุกฺขวิหารี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มีกายไม่ได้พัฒนา มีศีลไม่ได้พัฒนา มีจิตไม่ได้พัฒนา มีปัญญาไม่ได้พัฒนา เป็นผู้มีคุณน้อย มีใจที่ไม่กว้างขวาง ดำเนินชีวิตอยู่เป็นทุกข์ด้วยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ

อภาวิตกาโย เป็นผู้มีกายไม่ได้พัฒนา ไม่ฝึกฝนในด้านกายภาพ ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกต่างๆ ความสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ความสัมพันธ์กับตำแหน่งหน้าที่หรือผู้คนในสังคม ยังตกเป็นทาสของสิ่งต่างๆ ในโลกที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง สมมติตกเป็นทาสเงิน เวลาจะตายก็นึกถึงเงิน โอ้...เงินอยู่ที่ธนาคารนั่น ยังไม่ได้จัดการ ตายปั๊บเป็นตุ๊กแกเกาะอยู่แถวๆ ธนาคารนั่นแหละ อย่างนี้ก็อันตรายมาก

อภาวิตสีโล เป็นผู้มีศีลไม่ได้พัฒนา ไม่ได้ฝึกฝนให้มีสติสัมปชัญญะ ไม่สามารถละเว้นทุจริต เป็นคนไม่มีศีล เป็นคนที่ทุศีล ศีลแตกอยู่เรื่อย ทำผิดด้านกายวาจา อย่างตอนนี้ท่านก็มีศีลอยู่ใช่ไหม ยังปกติอยู่ ไม่ได้ทำผิด ถ้าไม่ได้ฝึกไว้นะ สักหน่อยมีคนด่าท่าน ทุศีล ศีลแตก ถูกความโกรธครอบงำ ไปด่าคืน หรือไปทำร้ายเขาก็มี

อภาวิตจิตฺโต มีจิตไม่ได้พัฒนา ไม่ได้ฝึกฝนให้จิตมีสมาธิ ไม่มีความตั้งมั่นของจิต มีจิตซัดส่ายไปตามอารมณ์ต่างๆ

อภาวิตปญฺโญ มีปัญญาไม่ได้พัฒนา ไม่มีปัญญาเห็นความจริง ไม่ได้รู้แจ้งอริยสัจ

ปริตฺโต เป็นผู้มีคุณน้อย ไม่มีคุณธรรมเกิดขึ้นในจิตใจ

อปฺปตุโม เป็นผู้มีใจที่ไม่กว้างขวาง มีใจคับแคบ คิดถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเอง รักษาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง หรือพวกพ้องของตัวเอง เป็นพวกเห็นแก่ตัว

อปฺปทุกฺขวิหารี เป็นผู้ดำเนินชีวิตอยู่เป็นทุกข์ด้วยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ มีปัญหาในชีวิตมาก มีเรื่องเครียด เรื่องวิตกกังวลมาก เรื่องไม่น่าจะเป็นทุกข์ก็เป็นทุกข์

เอวรูปสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส อปฺปมตฺตกมฺปิ ปาปกมฺมํ กตํ ตเมนํ นิรยํ อุปเนติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บาปกรรมแม้เพียงประมาณเล็กน้อย อันบุคคลลักษณะเช่นนี้กระทำแล้ว บาปกรรมนั้นย่อมนำเขาไปสู่นรกได้

บาปกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่เขาทำ นำเขาไปนรกได้ เพราะอะไร เพราะมีกายไม่ได้พัฒนา ไม่ได้พัฒนาศีล ไม่ได้พัฒนาจิต ไม่ได้พัฒนาปัญญา ใช้ชีวิตประกอบด้วยความทุกข์มาก มีเรื่องวิตกกังวลเรื่องนั้นเรื่องนี้เยอะ เราทั้งหลายเคยทำผิดเยอะไหม ถ้ายังไม่พัฒนาตนเอง ยังไม่ได้พัฒนาให้มีสติสัมปชัญญะ ไม่มีศีล สมาธิ ปัญญา กรรมเล็กๆ น้อยๆ นั้นก็สามารถนำไปอบายได้ **ไม่ได้ไปอบายเพราะทำกรรมไม่ดีอะไรนักหนาหรอก แต่เป็นเพราะยังเห็นผิดอยู่ ไม่ได้พัฒนาตนเอง ใช้ชีวิตด้วยความทุกข์ ใช้ชีวิตแบบใจคับแคบอยู่**

ถ้าเป็นอีกบุคคลหนึ่ง ก็ตรงกันข้ามกับบุคคลนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า

อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ภาวิตกาโย โหติ ภาวิตสีโล ภาวิตจิตฺโต ภาวิตปญฺโญ อปริตฺโต มหตฺตา อปฺปมาณวิหารี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มีกายที่ได้พัฒนาแล้ว มีศีลที่ได้พัฒนาแล้ว มีจิตที่ได้พัฒนาแล้ว มีปัญญาที่ได้พัฒนาแล้ว เป็นผู้มีคุณไม่ใช่น้อยๆ มีใจกว้างขวาง ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยใจไม่มีประมาณ

ภาวิตกาโย เป็นผู้มีกายที่ได้พัฒนาแล้ว เป็นผู้ที่ฝึกฝนตนเองสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สัมพันธ์กับสิ่งของเครื่องใช้ ใช้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ใช้ด้วยสติปัญญา ไม่ตกเป็นทาสสิ่งต่างๆ ในโลก

ภาวิตสีโล มีศีลที่ได้พัฒนาแล้ว เป็นผู้มีศีล ละเว้นทุจริตด้านกาย ด้านวาจา และด้านใจ

ภาวิตจิตฺโต มีจิตที่ได้พัฒนาแล้ว เป็นผู้มีจิตตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ไม่หลงยินดียินร้ายไปตามอารมณ์ต่างๆ

ภาวิตปญฺโญ มีปัญญาที่ได้พัฒนาแล้ว มีปัญญาเห็นความจริง รู้แจ้งอริยสัจ

อปริตฺโต เป็นผู้มีคุณไม่ใช่น้อยๆ มีคุณธรรมต่างๆ ที่ดีงามเป็นอันมาก

มหตฺตา มีใจกว้างขวาง ไม่คับแคบ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเป็นมิตรเสมอกัน

อปฺปมาณวิหารี ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยใจไม่มีประมาณ ไม่มีกิเลสชนิดที่จะมาทำให้เกิดความยึดถือ ใจจึงไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต อยู่เป็นสุขอย่างอิสระ

คุณสมบัติอย่างที่กล่าวมานี้ ถ้าฝึกฝนจนครบถ้วนสมบูรณ์ ก็เป็นพระอรหันต์หมดสิ้นกิเลสโดยสิ้นเชิง สำหรับผู้ที่ยังไม่สมบูรณ์ ก็มีคุณธรรมที่ลดหลั่นกันลงไปตามสมควร พระองค์สรุปว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บาปกรรมแม้เพียงประมาณเล็กน้อยเช่นนั้นนั่นแหละ อันบุคคลบางคนลักษณะเช่นนี้กระทำแล้ว เป็นสิ่งที่พึงได้เสวยผลในชาติปัจจุบันเท่านั้น ย่อมไม่ปรากฏผลในภพถัดไป

พวกเราทั้งหลายชอบพูดบอกว่า ทำไม่ดีแล้วจะไปอบาย ความจริงไม่ใช่เสมอไปนะ ถึงเคยทำไม่ดีมา ถ้าบุคคลใดที่ฝึกฝนตนเอง มีสติสัมปชัญญะ มีศีล สมาธิ ปัญญา เขาย่อมห่างจากอบายไปเรื่อยๆ จนกระทั่งปิดอบายได้

นี่นะ การชำระล้างกรรม ทำให้กรรมหมดไป ทำให้มันให้ผลไม่ได้ ชำระล้างได้โดยการประพฤติพรหมจรรย์ คือ ฝึกฝนให้เป็นผู้มีกายที่ได้พัฒนาแล้ว มีศีลที่ได้พัฒนาแล้ว มีจิตที่ได้พัฒนาแล้ว มีปัญญาที่ได้พัฒนาแล้ว ฉะนั้น **ถึงเราจะทำกรรมไม่ดีมาเยอะ เพียงแต่หยุด แล้วก็สำรวมระวัง มีสติ มีความรู้ตัว ในการทำ พูด คิด ไม่ทำผิดอีก นี่ก็เป็นการแก้ไขที่ถูกวิธีแล้ว เป็นความเจริญในอริยวินัย หากมีศีล สมาธิ ปัญญา ก็ยิ่งห่างจากอบายไปเรื่อยๆ กรรมที่เคยทำก็ให้ผลไม่ได้ และหากอริยมรรคเกิดขึ้นก็ปิดอบายไป เป็นผู้แน่นอนแล้ว**

๕. ความสิ้นกรรม

ตอนนี้พูดถึงความสิ้นกรรม ไม่มีกรรม กรรมดับสนิท หมดไป พอสิ้นกรรมก็สิ้นทุกข์ เพราะกรรมนั้นมันเกิดจากกิเลส มีความไม่รู้อริยสัจ ก็เกิดความอยากได้เพื่อตนเอง อยากให้ตัวเองเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็ไปทำกรรมตามความยึดถือ ทำกรรมแล้วก็ได้รับผลวิบาก เป็นสุขบ้างทุกข์บ้าง ดีบ้างไม่ดีบ้าง พอได้รับผลสุขบ้างทุกข์บ้าง ก็ยังไม่หมดอวิชชา ก็ไม่หมดตัณหา มันไม่อิ่ม ก็ทำวนเวียนไปเรื่อยๆ

แต่เมื่อใด เราฝึกฝนจนรู้ความจริง ตัณหาก็ถูกละได้ ละความอยาก ละความต้องการ ละความคาดหวังได้ นั้นแหละจึงจะสิ้นกรรม **กรรมสิ้นไป ทุกข์ก็สิ้นไป**

ที่เรียนเรื่องกรรมนี่นะไม่ใช่เพื่อให้ท่านทั้งหลายไปทำกรรมให้เยอะๆ หรอก แต่เรียนเพื่อที่จะฝึกฝนตนเองให้ถูกวิธี ถ้ายังทำผิดอยู่ จะได้แก้ไขให้ถูกต้อง หยุดแล้วก็สำรวมระวัง แล้วก็ชำระล้าง ลดโอกาสที่สิ่งไม่ดีจะมาให้ผล จนกระทั่งปิดไปได้ แล้วก็ถึงที่สุด คือให้สิ้นกรรม หมดกรรมไป เริ่มต้นก็สิ้นกรรมไม่ดีก่อน ท้ายสุดแม้แต่ดีก็ไม่เอาด้วย หนทางฝึกฝนก็ตามหลักโพธิปักขิยธรรม มีอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นกลุ่มสุดท้าย ซึ่งได้บรรยายไปแล้วคราวก่อนๆ ก็ลองไปทบทวนดูนะครับ

ในสังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ขยสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๙ ข้อ ๒๐๗ พระพุทธเจ้าตรัสว่า

ตณฺหาย ปหานา กมฺมํ ปหียติ

เพราะละตัณหาได้ กรรมย่อมถูกละได้

เมื่อเกิดปัญญา รู้ความจริงว่า สังขารทั้งปวงมันเป็นอย่างนั้น เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จนได้รู้อริยสัจ ก็ละตัณหาได้ กรรมก็ถูกละได้ เจตนาจะทำเพื่อตนเอง จะเอานั่นจะเอานี่เพื่อตนเองก็ไม่มี การกระทำก็เป็นเพียงสักว่าการกระทำ เป็นเพียง**กิริยา**เท่านั้นเอง

กมฺมสฺส ปหานา ทุกขํ ปหียติ

เพราะละกรรมได้ ทุกข์ย่อมถูกละได้

ถ้ายังไปทำกรรมเพื่อตัวเอง ตามกำลังของตัณหาอุปาทาน ก็เป็นการก่อภพก่อชาติ ความเกิดขึ้นของกองทุกข์ก็มีไปเรื่อยๆ จนกว่าจะละกรรมได้นั่นแหละ ทุกข์จึงจะถูกละได้ พระองค์สรุปว่า

อิติ โข อุทายิ ตณฺหกฺขยา กมฺมกฺขโย,

กมฺมกฺขยา ทุกขกฺขโย

ดูก่อนอุทายี ด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้แล เพราะความสิ้นไปของตัณหา ความสิ้นไปของกรรมจึงมีได้

เพราะความสิ้นไปของกรรม ความสิ้นไปของทุกข์จึงมีได้

ถ้าเราเรียนเรื่องกรรมแล้ว มัวแต่ไปหลงทำกรรมวนเวียนอยู่ ก็ย่อมไม่อาจจะพ้นไปจากทุกข์ได้ เพราะความสิ้นกรรมเท่านั้น ความสิ้นทุกข์จึงมีได้ กรรมจะถูกละได้ก็ต่อเมื่อละตัณหาได้ ตัณหาจะถูกละได้ก็ต่อเมื่อรู้ความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่มันเป็นจริงรู้จนเลิกอยากได้ อยากเอา อยากมี อยากเป็น **พอเลิกอยาก เลิกคาดหวัง ตัณหาก็ไม่มี** ที่จะทำเพื่อตัวเอง ให้ตัวเองได้นั่นได้นี่ก็ไม่มี กรรมไม่มี ทุกข์ก็ไม่มี ก็จบเรื่องกันไป

พระพุทธเจ้านั้นเป็นผู้ที่ถึงความสิ้นไปของกรรมทั้งปวงแล้วพระองค์ได้ทำก่อน แล้วก็บอกทางให้เราทั้งหลายแล้ว

ใน*ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ โลกสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อ ๑๑๒* มีคาถาแสดงคุณของพระพุทธเจ้าเอาไว้ว่า

เอส ขีณาสโว พุทฺโธ อนีโฆ ฉินฺนสํสโย
สพฺพกมฺมกฺขยํ ปตฺโต วิมุตฺโต อุปธิสงฺขเย
เอส โส ภควา พุทฺโธ เอส สีโห อนุตฺตโร
สเทวกสฺส โลกสฺส พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ

พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นพระขีณาสพ เป็นผู้ไม่เบียดเบียน เป็นผู้มีความสงสัยสิ้นไปแล้ว เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความสิ้นไปแห่งกรรมทั้งปวง เป็นผู้หลุดพ้นแล้วเพราะความสิ้นไปของอุปธิ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นผู้เป็นประดุจสีหะ เป็นผู้ไม่มีผู้ใดยิ่งกว่า ทรงประกาศพรหมจักร แก่ชาวโลก พร้อมทั้งเทวโลก

ในคาถานี้มีคำว่า *สพฺพกมฺมกฺขยํ ปตฺโต เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความสิ้นไปแห่งกรรมทั้งปวง* นี้เป็นคุณของพระพุทธเจ้า พระองค์ถึงความสิ้นไปแห่งกรรมทั้งปวง ทรงทำก่อนแล้ว ตอนออกบวช พญามารก็มาหลอกล่อบอกว่า พระองค์จงไปครองราชย์เถิด จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีทรัพย์เงินทองมากมาย ได้ทำบุญเยอะๆ จะได้เสวยผลที่ดีๆ พระพุทธเจ้าก็บอกกับมารว่า *ดูก่อนมารผู้มีบาป ท่านจงไปพูดเรื่องบุญกับคนที่ต้องการบุญเถอะ*

เราทั้งหลายผู้เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นยังไงกันบ้าง อยากได้บุญ ตกอยู่ภายใต้บ่วงมารกัน กราบเช้ากราบเย็น เพราะ

ต้องการบุญอยู่นั่นแหละ **แต่ที่พระพุทธเจ้าแสดงธรรมนั้น ก็เพื่อให้เราทั้งหลายประพฤติพรหมจรรย์เพื่อความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบ**

สรุปเรื่องที่บรรยายมาในวันนี้ ก็มีความเข้าใจเกี่ยวกับกรรม ๕ ข้อ ท่านทั้งหลายก็ลองไปพิจารณาดู สิ่งไหนที่ยังมีความเข้าใจผิดอยู่ ก็จะได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องขึ้น โดยอาศัยสาระจากพระสุตตันตปิฎก

ข้อที่ ๑ สุขทุกข์ใครทำให้ ไม่มีใครทำให้นะ มีแต่สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

ข้อที่ ๒ ไม่มีวิญญาณไปเสวยวิบาก ไม่มีวิญญาณชนิดที่หอบกรรมหอบเอาบุญบาปไปเสวยผลที่นั่นที่นี่ ไม่มีวิญญาณที่เป็นตัวตนอย่างนั้น มีแต่วิญญาณที่เกิดมีเหตุ เกิดแล้วก็ดับไป

ข้อที่ ๓ การแก้กรรม ให้เห็นว่ามันไม่ดีแล้วก็หยุด แล้วก็สำรวมระวัง นี่เป็นความเจริญในอริยวินัย

ข้อที่ ๔ การชำระล้างกรรม คือการประพฤติพรหมจรรย์ ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ที่มีกายที่ได้พัฒนาแล้ว ศีลที่ได้พัฒนาแล้ว จิตที่ได้พัฒนาแล้ว ปัญญาที่ได้พัฒนาแล้ว บาปกรรมที่เคยทำก็ไม่สามารถนำไปนรกได้

ข้อที่ ๕ ความสิ้นกรรม ละตัณหาได้ กรรมก็สิ้นไป สิ้นกรรมก็จะสิ้นทุกข์ไป ก็จบกันเท่านี้

หมดเวลาแล้ว ขออนุโมทนาทุกท่านครับ

อุปนียติ ชีวิตมปฺปมายุํ
ชรูปนีตสฺส น สนฺติ ตาณา
เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน
โลกามิสํ ปชเห สนฺติเปกฺโข

ชีวิตคืออายุมีประมาณน้อย ถูกชราต้อนเข้าไปเรื่อย
บุคคลเมื่อเข้าถึงชราแล้ว เครื่องต้านทานย่อมไม่มี
บุคคลเมื่อพิจารณาเห็นภัยนี้ในมรณะ
พึงละอามิสในโลกเสีย มุ่งมองหาสันติเถิด
สํ.ส. ๑๕/๓

ทำดีแล้ว
ไม่จำเป็นต้องได้รับผลดีก็ได้
เพราะเป็นอรหันต์ไปซะก่อน

ทำชั่ว
ก็ไม่จำเป็นต้องได้รับผลชั่วก็ได้
เพราะบรรลุธรรม
เป็นพระอริยเจ้าไปเสียก่อน

พรหมจรรย์นี้
มีผลมาก มีอานิสงส์มากอย่างนี้

อาจารย์สุภีร์ ทุมทอง

วันเดือนปีเกิด วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๕

บ้านหนองฮะ ต.หนองฮะ อ.สำโรงทาบ จ.สุรินทร์

การศึกษา

- เปรียญธรรม ๔ ประโยค
- ประกาศนียบัตรบาลีใหญ่ วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง
- วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า
  มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
  มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

งานปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๔)

- อาจารย์สอนพิเศษปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ และ ๔
  วิชาพระอภิธรรมปิฎก
  มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
  วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส จ.นครปฐม
- บรรยายธรรมะตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ
  และต่างจังหวัด
- เผยแผ่ธรรมะทางเว็บไซต์
  www.ajsupee.com

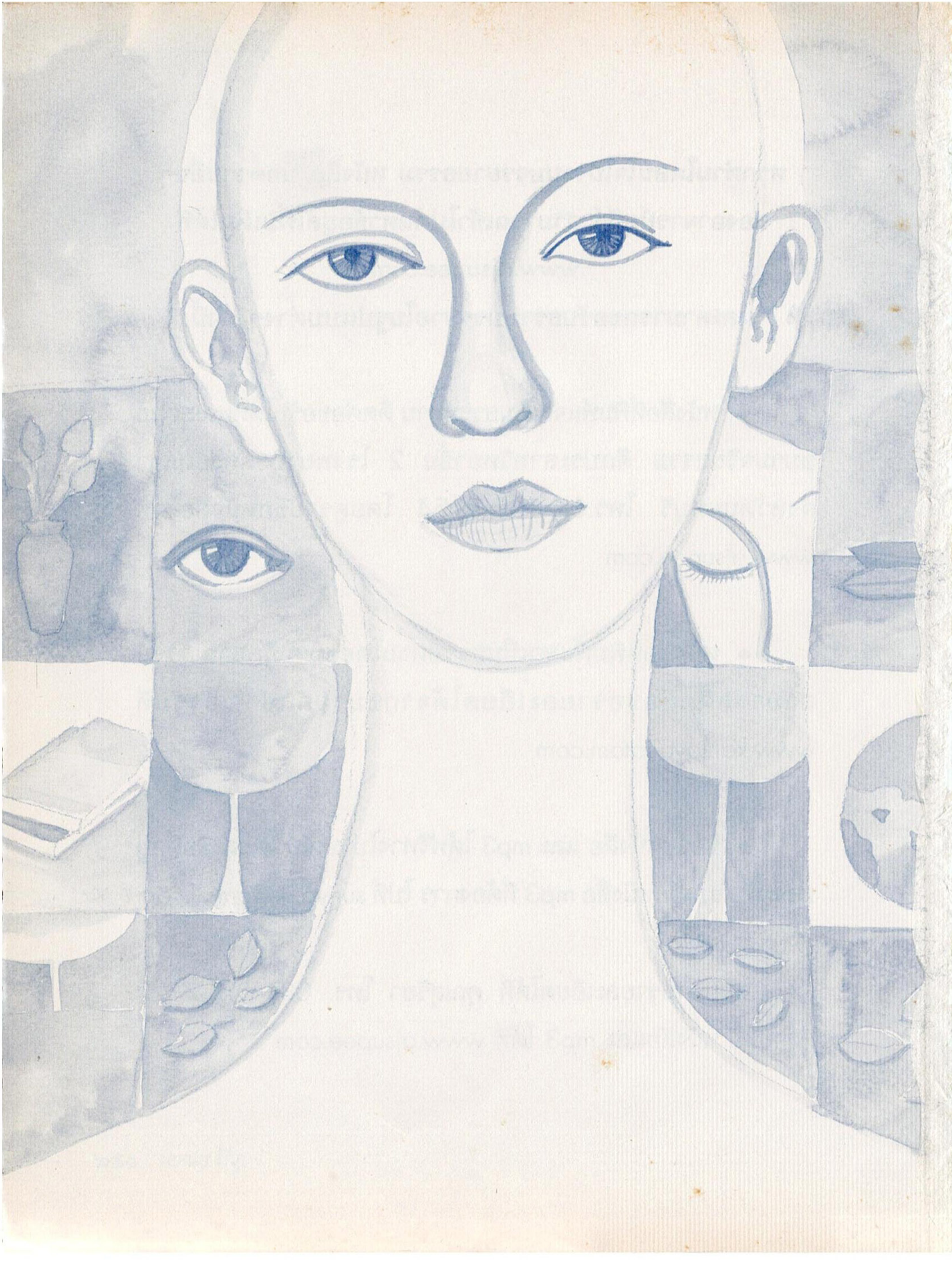
หากท่านใดสนใจในงานบรรยายธรรม หนังสือ บทความอื่นๆ
ของอาจารย์สุภีร์ สามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่
www.ajsupee.com
และสามารถขอรับธรรมบรรยายในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

- หนังสือที่พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน ติดต่อขอรับได้ที่คุณสุคนธ์ ชมรมจริยธรรม ตึกประสาทวิทยาชั้น 2 โรงพยาบาลศรีธัญญา จังหวัดนนทบุรี โทร.02-968-9954 โดยดูรายชื่อหนังสือได้ที่ www.ajsupee.com

- หนังสือที่พิมพ์แจกเป็นธรรมทานโดยชมรมกัลยาณธรรม สามารถติดต่อขอรายละเอียดได้จากชมรมกัลยาณธรรมที่ www.kanlayanatam.com

- ขอรับหนังสือ และ mp3 ได้ฟรีทางไปรษณีย์ โดยส่งชื่อที่อยู่ของผู้รับ และชื่อหนังสือ mp3 ที่ต้องการ ไปที่ suriya2k@gmail.com

สอบถามรายละเอียดได้ที่ คุณสุริยา โทร. 081-611-7122 ดูรายชื่อ หนังสือและ mp3 ได้ที่ www.ajsupee.com

ทุกสิ่งมันย่อมเกิดเพราะมีเหตุ
เมื่อไม่มีเหตุมันก็ไม่เกิด
เราจึงสามารถประพฤติพรหมจรรย์เพื่อละเหตุของทุกข์
ละเหตุของกรรม
ละเหตุที่จะทำให้เกิดผลของกรรม
เมื่อหมดเหตุ มันก็หมดโอกาสที่จะเกิด
ไม่มีทุกข์เกิดขึ้น
ไม่มีกรรมเกิดขึ้น
ไม่มีผลของกรรมเกิดขึ้น

www.ajsupee.com

กฎแห่งกรรม
สุภีร์ ทุมทอง